

Kauno technologijos universitetas

Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakultetas

Curriculum realizavimo ypatumai lauko darželyje

Baigiamasis magistro studijų projektas

Agnė Barbaravičiūtė

Projekto autorė

Prof. dr. Brigita Janiūnaitė

Vadovė

Kaunas, 2024

Kauno technologijos universitetas

Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakultetas

Curriculum realizavimo ypatumai lauko darželyje

Baigiamasis magistro studijų projektas

Edukologija (6211MX020)

Agnė Barbaravičiūtė

Projekto autorė

Prof. dr. Brigita Janiūnaitė

Vadovė

Dr. Dainius Žvirdauskas

Recenzentas

Kaunas, 2024

Kauno technologijos universitetas

Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakultetas

Agnė Barbaravičiūtė

Curriculum realizavimo ypatumai lauko darželyje

Akademinio sąžiningumo deklaracija

Patvirtinu, kad:

1. baigiamąjį projektą parengiau savarankiškai ir sąžiningai, nepažeisdama(s) kitų asmenų autoriaus ar kitų teisių, laikydamasi(s) Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo nuostatų, Kauno technologijos universiteto (toliau – Universitetas) intelektinės nuosavybės valdymo ir perdavimo nuostatų bei Universiteto akademinės etikos kodekse nustatytų etikos reikalavimų;
2. baigiamajame projekte visi pateikti duomenys ir tyrimų rezultatai yra teisingi ir gauti teisėtai, nei viena šio projekto dalis nėra plagijuota nuo jokių spausdintinių ar elektroninių šaltinių, visos baigiamojo projekto tekste pateiktos citatos ir nuorodos yra nurodytos literatūros sąrašė;
3. įstatymų nenumatytų piniginių sumų už baigiamąjį projektą ar jo dalis niekam nesu mokėjęs (-usi);
4. suprantu, kad išaiškėjus nesąžiningumo ar kitų asmenų teisių pažeidimo faktui, man bus taikomos akademinės nuobaudos pagal Universitete galiojančią tvarką ir būsiu pašalinta(s) iš Universiteto, o baigiamasis projektas gali būti pateiktas Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybai nagrinėjant galimą akademinės etikos pažeidimą.

Agnė Barbaravičiūtė

Patvirtinta elektroniniu būdu

Barbaravičiūtė, Agnė. Curriculum realizavimo ypatumai lauko darželyje. Magistro studijų baigiamasis projektas / vadovė prof. dr. Brigita Janiūnaitė; Kauno technologijos universitetas, Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakultetas.

Studijų kryptis ir sritis (studijų krypčių grupė): Ugdymo mokslai (M02).

Reikšminiai žodžiai: lauko darželis, lauko darželio *curriculum*, *curriculum*, ikimokyklinis ugdymas, lauko pedagogika.

Kaunas, 2024, 70 p.

Santrauka

Švietimas yra svarbus kiekvienam žmogui. Ikimokyklinis ugdymas švietimo piramidėje yra vienas iš svarbiausių aspektų, kuris tarsi pamatas tolimesniam vaiko mokymo procesui. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos ne visuomet būna tradicinės, neretai kuriamos ir alternatyvios. Viena iš tokių – lauko darželis, kuriame visas ugdymo procesas perkeltas į lauko erdves. Nepaisant to, kad lauko ikimokyklinės ugdymo įstaigos pasaulyje gyvuoja jau ne vieną dešimtmetį, jų vykdomas *curriculum* realizavimas yra menkai tyrinėtas. Taigi, šio magistro baigiamasis projektas yra skirtas atskleisti lauko darželio *curriculum* ypatumus, kurie realizuojami Lietuvoje. Problema detalizuojama šiuo tyrimo klausimu: kaip Lietuvos švietimo įstaigoje yra realizuojamas lauko darželio *curriculum*? Projekte sprendžiami uždaviniai yra: atskleisti lauko darželio konceptą bei lauko *curriculum* ypatumus; pagrįsti *curriculum* realizavimo ypatumų lauko darželyje tyrimo metodologiją; nustatyti X lauko darželyje realizuojamo *curriculum* ypatumus. Magistro baigiamajame projekte taikyti šie duomenų rinkimo metodai: mokslinės literatūros analizė taikyta siekiant pagrįsti lauko darželio sampratą, filosofiją, veiklos ir *curriculum* realizavimo ypatumus, atvejo analizė taikyta siekiant atlikti gilesnį tyrimą iš įvairių prizmių, dokumentų analizė vykdyta siekiant atskleisti įstatyminę bazę susijusią su lauko darželių veikla, iš dalies struktūruoto interviu taikytas apklausiant X įstaigos vadovą ir pedagogus dirbančius lauko grupėje siekiant nustatyti kaip realizuojami *curriculum* ypatumai ir teisiniai reikalavimai yra grindžiami praktikoje, ugdymo proceso realizavimo metu. Tyrimo duomenų apdorojimo metodas – aprašomoji kokybinė turinio analizė, kurios metu oficialūs dokumentai surinkti pagal specifinį požymį – jais yra grindžiama X įstaigos veikla. Jiems analizuoti pasitelktas aprašymo metodas. Iš dalies struktūruoto interviu metu gauti duomenys transkribuoti, o jų sisteminimui naudota kokybinė dokumentų analizė. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad lauko grupė savo veiklą vykdo pagal ugdymo programą „Miško darželis“, kuri yra tarsi pamatas kasmetiniam, lanksčiam ugdymo planui. Atskleista, kad atpažįstami lauko darželiui būdingi *curriculum* elementai: tikslas – keliamas atsižvelgiant į mokslo ir raidos tendencijas, siekiant tenkinti vaikų poreikius ir pasiekimų įgijimą, ugdymo realizavimas vykdomas per patirtinį mokymą, vertinimas vykdomas atsižvelgiant į vaiko pasiekimų sritis ir keliamus lūkesčius. Projekto naujumas ir reikšmingumas: magistro baigiamajame projekte pagrįsti alternatyvaus ikimokyklinio ugdymo įstaigų ir *curriculum* išskirtinumai; išskirti lauko darželio *curriculum* realizavimo ypatumai; atlikus atvejo analizę, surinkti empiriniai faktai apie taikomą įstatyminę bazę ir jos reikalavimus, įgyvendinimą lauko darželyje. Projekto teorinėmis ir empirinėmis įžvalgomis gali naudotis edukatoriai, steigiantys lauko ikimokyklinio ugdymo įstaigas ar grupes; taip pat tyrėjai, atliekantys alternatyvaus ikimokyklinio ugdymo tyrimus.

Barbaravičiūtė, Agnė. Peculiarities of Curriculum Implementation in Outdoor Kindergarten. Master's Final Degree Project / supervisor prof. Brigita Janiūnaitė; Faculty of Social Sciences, Arts and Humanities, Kaunas University of Technology.

Study field and area (study field group): Educational sciences (M02).

Keywords: outdoor kindergarten, outdoor kindergarten *curriculum*, *curriculum*, preschool education, outdoor pedagogy.

Kaunas, 2024, 70 p.

Summary

Education is important for every single person. Pre-school education is one of the most important aspects in the education pyramid that serves like a basis for the further process of a child's education. Pre-school education institutions are not always traditional, alternative ones are often created as well. One of these is an outdoor kindergarten, where the entire educational process is executed in outdoor spaces. Despite the fact that outdoor pre-school educational institutions have existed in the world for several decades, their implementation of the curriculum is not widely researched. The project of this master's degree is to identify the peculiarities of the outdoor kindergarten curriculum that are being executed in Lithuania. The problem is detailed in the following research question: how is the outdoor kindergarten curriculum implemented in the Lithuanian educational institution? The tasks solved in the project are to identify the concept of the outdoor kindergarten and the features of the outdoor curriculum; to base the research methodology on the features of curriculum realization in outdoor kindergarten; to determine the features of the curriculum implemented in the X outdoor kindergarten. The following data collection methods were used in this master's final project: the analysis of scientific literature was used in order to substantiate the concept, philosophy, activities and curriculum implementation of the outdoor kindergarten, the case analysis was used in order to conduct a deeper study from various perspectives, the document analysis was carried out in order to reveal the legal basis related to the activities of outdoor kindergartens, a partially structured interview was used to interview the head of the X institution and pedagogues working in the field group in order to determine how the curriculum features are implemented and legal requirements are based in practice, during the implementation of the educational process. Research data processing method – descriptive qualitative content analysis, during which official documents are collected according to a specific feature – they are based on the activities of institution X. The method of description was used to analyze them. Data obtained during a partially structured interview were transcribed, and qualitative document analysis was used to systematize them. The results of the research showed that the field group conducts its activities according to the "Forest Kindergarten" educational program, that can be described as foundation for an annual and flexible educational plan. It has been identified what are the recognizable elements of the curriculum characteristic of an outdoor kindergarten. The goal is set considering the trends of science and development, to meet the needs of children and the acquisition of achievements, the realization of education is carried out through experiential training, the assessment is carried out taking into account the areas of the child's achievements and the expectations raised. The novelty and significance of the project: this master's final project is based on the peculiarities of alternative preschool education institutions and curricula; distinguish the features of the implementation of the outdoor kindergarten curriculum; after the case analysis, empirical facts

were collected about the applicable legal framework and its requirements, implementation in the outdoor kindergarten. The theoretical and empirical insights of the project can be used by educators who establish outdoor pre-school education institutions or groups; as well as researchers conducting research on alternative pre-school education.

Turinys

Lentelių sąrašas	8
Paveikslų sąrašas	9
Įvadas	10
1. Alternatyvaus ugdymo ikimokyklinės įstaigos ir <i>curriculum</i>	13
1.1. Alternatyvaus darželio esmė ir bruožai.....	13
1.2. Lauko darželio samprata, filosofija ir veiklos ypatumai	19
1.3. Ikimokyklinio ugdymo <i>curriculum</i> ypatumai	23
1.4. <i>Curriculum</i> realizavimas lauko darželyje.....	28
2. <i>Curriculum</i> realizavimo lauko darželyje tyrimo metodologija	35
2.1. Tyrimo organizavimas ir eiga.....	35
2.2. Tyrimo duomenų rinkimo metodai.....	37
2.2.1. Empirinio tyrimo duomenų rinkimo metodai	37
2.2.2. Empirinio tyrimo duomenų apdorojimo metodai	39
2.3. Tyrimo instrumento pagrindimas	39
2.4. Tyrimo imtis.....	40
2.5. Tyrimo etika.....	41
3. <i>Curriculum</i> realizavimo lauko darželyje tyrimo rezultatų analizė	42
3.1. X švietimo įstaigos kontekstas ir veiklos reglamentavimas	42
3.2. X lauko darželio <i>curriculum</i> analizė	48
3.3. Iš dalies struktūruoto interviu su X įstaigos vadovu ir pedagogais rezultatai.....	55
3.4. <i>Curriculum</i> realizavimo ypatumų lauko darželyje rezultatų diskusija	60
Išvados	62
Rekomendacijos	64
Literatūros sąrašas	65
Informacijos šaltinių sąrašas	69
Priedai.....	71
1. priedas. Iš dalies struktūruoto interviu transkripcija – įstaigos vadovas	71
2. priedas. Iš dalies struktūruoto interviu transkripcija – įstaigos pedagogai.....	74

Lentelių sąrašas

1 lentelė. Ikimokyklinio ugdymo programos sudarymo modelis.....	26
2 lentelė. Lauko darželio ikimokyklinio ugdymo programos sudarymo modelis.....	32
3 lentelė. Oficialių dokumentų sąrašas.....	37
4 lentelė. Tyrimo „Curriculum realizavimas lauko darželyje“ klausimynas – gairės skirtos įstaigos vadovui ir lauko pedagogika grindžiamoje klasėje dirbantiems pedagogams	39
5 lentelė. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų sritys sudarytos pagal Lietuvos Respublikos švietimo ir sporto ministerijos Švietimo aprūpinimo centro „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašą“	50
6 lentelė. X įstaigos lauko grupės ikimokyklinio ugdymo programa „Miško darželis“	53

Paveikslų sąrašas

1 pav. Tyrimo logika.....	36
2 pav. X įstaigos ikimokyklinio ugdymo vaiko ugdymo(-si) pasiekimų vertinimo forma.....	52

Įvadas

Švietimas – veikla, kuria siekiama suteikti asmeniui visaverčio savarankiško gyvenimo pagrindus ir padėti jam nuolat tobulinti savo gebėjimus (Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas, 2009 m. balandžio 30 d. Nr. XI-242., 2009). Švietimo paslaugos realizuojamos ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio, vidurinio, profesinio, aukštojo mokslo ugdymo įstaigose.

Ikimokyklinio ugdymo raida mena jau ne vieną šimtmetį. Jis skatina vaiką nuosekliai ugdyti tinkama linkme nuo pat mažumės, tačiau ši ugdymo pakopa nėra privaloma. Daugelis šalių turi savitas švietimo sistemas, kuriose aiškiai nustato, nuo kiek ir kurio laiptelio sistemos ugdymas yra privalomas (Pocienė, 2010). Žvelgiant į naujausias tendencijas, valstybės, kurios skiria didesnę dėmesį švietimo sričiai, nuolatos įveda reformas, kurios padėtų išauginti išsilavinusią visuomenę. Todėl privalomas mokymas šalyje prasideda vis ankstyvesniame amžiuje.

Ikimokyklinis ugdymas Lietuvoje nėra privalomas, tačiau tėvai dažniausiai vaikus leidžia į darželius, kai jiems sueina 2 metai. Matant poreikį ir vaikų spragas pradinėse klasėse, 2020 metais įvestos ir 2023 m. papildytos švietimo įstatymo pataisos, kurios nuo 2025 m. rugsėjo 1 d. įtvirtina, jog ugdymas pagal ikimokyklinio ugdymo programą yra visuotinis nuo 2 metų amžiaus (Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas, 2009 m. balandžio 30 d. Nr. XI-242., 2009).

Ikimokyklinio ugdymo įstaigose Lietuvoje gali būti dviejų rūšių : valstybinės arba privačios. Valstybės duomenų agentūros pateiktais duomenimis (2022) 2022 – 2023 mokslo metais šalyje veikė 715 ikimokyklinio ugdymo įstaigų, iš jų 621 įstaiga miesto teritorijoje ir 94 – kaimiškose teritorijose. Bendrojo ugdymo įstaigose įsteigtos 426 ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupės. Visoje Lietuvoje ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pakopoje buvo ugdomi 135,7 tūkstančiai vaikų, iš jų 125,2 tūkstančiai ikimokyklinio ugdymo įstaigose ir 10,5 tūkstančiai bendrojo ugdymo mokyklų grupėse. Atsižvelgiant į duomenis, matoma, kad 2022 – 2023 mokslo metais ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pakopose mokėsi 82,7 procentai vaikų iki 6 metų.

Šalyje vykstant švietimo reformoms ir ieškant gerosios patirties užsienio valstybėse, dažnai ikimokyklinio ugdymo srityje plėtojami tarptautiniai projektai, kurie turi didelę įtaką naujovių įdiegimo spektrui Lietuvos darželiuose. Nors Lietuvoje labiausiai paplitę tradiciniai darželiai, vis daugiau steigiama alternatyvių, dirbančių pagal specializuotas programas įstaigų. Dažniausiai taikomos sveikos gyvensenos įgūdžių puoselėjimo ir saugaus eismo programos. Šios naujovės ne tik suteikia vaikams patirties, kaip įveikti juos lydintį kasdienius rūpesčius, pažinti ir atpažinti savo gebėjimus, ar baimes, bet ir įpareigoja ikimokyklinio ugdymo įstaigas rūpintis vaikų galimybe socializuotis (Saviščevienė, 2005). Šios ikimokyklinio ugdymo idėjos turi svarų indelį suteikiant pradžią naujų ikimokyklinio ugdymo modelių paieškai (Monkevičienė, 2008).

Ikimokyklinio ugdymo įstaigose formuojamas charakteris, ugdomos pamatinės vertybės, savybės. Taip pat pasaulio pažinimas atsiskleidžia tyrinėjant aplinką, gyvenimiškose situacijose gerinami ir socialiniai įgūdžiai, kurie pasireiškia bendraujant su tėvais, bendraamžiais, auklėtojais, taip gerinama bei kuriama bendravimo kultūra (Briers, 2011, Burvytė, 2012).

Temos aktualumas. Didėjant gimstamumui, Lietuvoje steigiama vis daugiau švietimo įstaigų. Sparčiai augančiose savivaldybėse ypač trūksta vietų vaikų darželiuose, tad ieškoma alternatyvų. Alternatyviose ikimokyklinio ugdymo įstaigose yra nukreiptas dėmesys į individualius vaiko poreikius, o ugdymo turinys ir jo įgyvendinimas atsižvelgia į vaiko raidos etapus. Lietuvoje steigiant

ikimokyklinio ugdymo įstaigas atsižvelgiama į užsienio praktikose pasiteisinusių darželio ugdymą atitinkančių modelių. Vienas iš tokių – lauko pedagogika grįstos ikimokyklinio ugdymo įstaigos.

Vieni mokslininkai mano, kad lauko darželis yra lauko erdvė, kuri pritaikyta mokymuisi, o joje vyksta įprastinė ugdymo programa, tuo tarpu kiti mano, kad tai ugdymo programa pritaikyta įstaigai, kuri turi mažai patalpų ir kurioje yra puoselėjimas ryšys su gamta (Sella, Bolognesi, Bergamini, Mason, Pazzaglia, 2023, Larimore, 2016). Lauko darželiai nėra naujiena pasaulyje, juos analizavo ne vienas mokslininkas, tačiau Lietuvoje tai mažai analizuota tema. Apie ikimokyklinukų emocinio intelekto ugdymo galimybes lauko darželiuose yra kalbėjusios Valčiukienė ir Slušnienė (2023), architektūrą gamtinėje aplinkoje Vilkevičiūtė (2023), tačiau apie lauko darželyje realizuojamą *curriculum* pavyzdžių neteko matyti.

Ši tema mažai analizuota, nes lauko pedagogika grįstos įstaigos savo veiklą pradėjo tik 2020 – 2021 mokslo metais, kai naujos redakcijos sulaukė Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2020 m. balandžio 17 d. Nr. V-913 įsakymas „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. balandžio 22 d. įsakymo Nr. V-313 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 75:2016 „Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų vykdymo bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ patvirtinimo“ pakeitimo“. Šis įstatymas atvėrė galimybes steigti ne tik lauko darželius, bet ir grupes.

Tyrimo problema – kaip Lietuvos švietimo įstaigoje yra realizuojamas lauko darželio *curriculum*?

Tyrimo objektas – *curriculum* realizavimo ypatumai lauko darželyje.

Tyrimo tikslas – atskleisti *curriculum* realizavimo ypatumus X lauko darželyje.

Tyrimo uždaviniai:

1. Atskleisti lauko darželio konceptą bei lauko *curriculum* ypatumus.
2. Pagrįsti *curriculum* realizavimo ypatumų lauko darželyje tyrimo metodologiją.
3. Nustatyti X lauko darželyje realizuojamo *curriculum* ypatumus.

Tyrimo duomenų rinkimo metodai:

- Mokslinės literatūros analizė taikyta siekiant pagrįsti lauko darželio sampratą, filosofiją, veiklos ir *curriculum* realizavimo ypatumus.
- Atvejo analizės taikyta siekiant atlikti gilesnį tyrimą iš įvairių prizmių.
- Dokumentų analizė vykdyta siekiant atskleisti įstatyminę bazę susijusią su lauko darželių veikla.
- Iš dalies struktūruotas interviu taikytas apklausiant X įstaigos vadovą ir pedagogus dirbančius lauko grupėje, siekiant nustatyti kaip realizuojami *curriculum* ypatumai ir teisiniai reikalavimai yra grindžiami praktikoje, ugdymo proceso realizavimo metu.

Tyrimo duomenų apdorojimo metodai:

- Dokumentų analizei taikyta kokybinė turinio analizė, siekiant atskleisti pagrindinius teisinius aspektus, kuriais remiantis steigiami lauko darželiai ar grupės ir diegiamas *curriculum*.
- Iš dalies struktūruoto interviu surinktų atsakymų analizei naudojama aprašomoji turinio analizė.

Tyrimo imtis – dokumentų analizės metu analizuota 14 oficialių dokumentų (teisės aktų, aprašų ir rekomendacijų), atlikti 3 interviu.

Projekto naujumas ir reikšmingumas. Projekte pagrįsti alternatyvaus ikimokyklinio ugdymo įstaigų ir *curriculum* išskirtinumai; išskirti lauko darželio *curriculum* realizavimo ypatumai; atlikus atvejo analizę, surinkti empiriniai faktai apie taikomą įstatyminę bazę ir jos reikalavimus, įgyvendinimą lauko darželyje. Projekto teorinėmis ir empirinėmis išvalgomis gali naudotis edukatoriai, steigiantys lauko ikimokyklinio ugdymo įstaigas ar grupes; taip pat tyrėjai, atliekantys alternatyvaus ikimokyklinio ugdymo tyrimus.

Darbo struktūra. Magistro baigiamasis projektas sudaro įvadas, trys dalys – teorinė, metodologinė ir empirinė. Teorinėje dalyje analizuojami alternatyvaus ugdymo ikimokyklinės įstaigos ir *curriculum* teoriniai aspektai: alternatyvaus darželio esmė ir bruožai, lauko darželio samprata, filosofija ir veiklos ypatumai, ikimokyklinio ugdymo ir lauko darželio *curriculum* ypatumai. Metodologinėje dalyje grindžiama *curriculum* realizavimo ypatumų X lauko darželyje tyrimo metodologija. Empirinėje dalyje pateikiami empirinio tyrimo rezultatai bei diskusija. Darbas baigiamas išvadomis, rekomendacijomis, literatūros ir informacijos šaltinių sąrašais, priedais. Literatūros sąrašė nurodomi 72 šaltiniai, informacijos šaltinių sąrašė – 19 šaltinių. Taip pat projekte yra 6 lentelės ir 2 paveikslai, 2 priedai. Darbo apimtis be priedų – 70 psl.

1. Alternatyvaus ugdymo ikimokyklinės įstaigos ir *curriculum*

1.1. Alternatyvaus darželio esmė ir bruožai

Alternatyvaus darželio pagrindu šiame magistriniame darbe bus atskleista alternatyvaus ugdymo samprata, esminiai bruožai per filosofijos prizmę. Aptariama, kas yra alternatyvus vaikų darželis, kaip jo esmė traktuojama mokslinėje literatūroje ir kokios skirtingos bei kitoniškos filosofijos vyrauja alternatyviose ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

Prieš pradėdant analizuoti alternatyvaus darželio sampratą, pirmiausia bus aptarta, kas yra alternatyvus ugdymas. Sąvoka „alternatyva“ tarptautinių žodžių žodyne aiškinama kaip būtinybė pasirinkti vieną iš kelių galimybių (Tarptautinis žodžių žodynas, n.d.). Interpretuojant šią sąvoką galima daryti prielaidą, kad alternatyvus ugdymas yra galimybė rinktis tinkamą ir priimtina ugdymo formą, tačiau mokslininkai turi savitus aiškinimus.

Alternatyvus ugdymas, remiantis Morley'iu (1997), yra išskiriamas kaip galimybė išreikšti žmogaus privalumus ir trūkumus, siekiant savų tikslų ugdymo srityje. Kitokį alternatyvaus ugdymo matymą turi Martin'as (2000). Jis mano, kad alternatyvus ugdymas yra galimybė rinktis iš kelių skirtingų strategijų ir mokymo(-si) programų. Kartu tai ir strategijų, ir mokymo, ir mokymosi įgyvendinimo būdų, metodų, principų ir aplinkų sandrauga. Martin'as (2000) mano, kad tik šių aspektų visuma suteikia užtikrintumą, jog besimokantysis pasieks numatytus ugdymo tikslus. Aplinkos svarbą alternatyviame ugdyme pabrėžia ir Slivka (2008). Mokslininkė mano, kad tik novatoriška, kitoniška aplinka ir mokymosi turinys leidžia besimokantiesiems plėtoti savo individualizmą ir tenkinti poreikius.

Remiantis alternatyviuoju ugdymu yra steigiamos alternatyvios ikimokyklinio ugdymo įstaigos. Jose yra tenkinami individualūs vaikų poreikiai. Tačiau vienos kryptingos nuomonės, kas yra alternatyvus vaikų darželis, nėra. Manoma, kad alternatyvus vaikų darželis yra įstaiga, kurioje vaikas yra aktyvi būtybė: gebanti susikaupti, dirbti savarankiškai ir atrasti savo individualumą. Netradiciniame darželyje daugiausiai dėmesio yra skiriama vaiko laisvei ir tobulėjimui. Ugdymo procesas ir turinys kuriamas atsižvelgiant į vaiko raidos etapus, kurių dėka maksimaliai išnaudojamas potencialas mokytis, remiantis kritiniais vaiko vystymosi laikotarpiais (Kvintova, Kremenkova, Cuberek, Petrova, Stuchlikova, Dobesova-Cakirpaloglu, Pugnerova, Balatova, Lemrova, Viteckova, Plevova, 2022). Valatkienė (2004) mano, kad alternatyvus vaikų darželis yra mokymo įstaiga, kurioje vyrauja netradicinė filosofija, kuri yra primenanti ir gana artima renesanso idėjoms, filantropinei pedagogikai ir Sokrato moderniajai pedagogikai.

Žvelgiant per istorinę alternatyvių švietimo įstaigų raidos prizmę, neretai minima renesanso epocha. Jos metu vyravo žmogaus, kaip didžiausios vertybės kultas, o tai perteikiama ir šiuolaikinėse alternatyvaus ugdymo įstaigose. Daug dėmesio skiriama pagarbos vaiko asmenybės ir individualizmo ugdymui, vaiko raidos ypatybės ugdymui, kūrybiškumui ir vaizduotei bei sąmoningumui. Filantropinė pedagogika papildė ir išplėtė renesanso diegiamas idėjas apie plataus pobūdžio mokymosi turinio spektrą, kūrė naujus ugdymosi metodus, kurie buvo siejami su kasdienėmis žmogaus gyvenimo situacijomis, taip pat gilinosi į laisvės ir pagarbos principus (Valatkienė, 2004).

Visame pasaulyje yra ne vienas alternatyvus darželis, tačiau apie jų klasifikaciją informacijos gana mažai. Pagal vienus kriterijus alternatyvios ikimokyklinio ugdymo įstaigos skirstomos į nepriklausomas privačias, religines ir valstybės prižiūrimas įstaigas. Pagal kitus

kriterijus – skirstymas vyksta į progresyvinės, fundamentalistinės arba religinės ir alternatyvias valstybės viešąsias įstaigas (Valatkienė, 2004). Plačiausiai yra paplitę progresyviniai arba pagal savo specifinę filosofiją dirbantys vaikų darželiai, kurių galima rasti ne vienoje šalyje.

Viena iš populiariausių, alternatyvaus ugdymo filosofija grindžiamų švietimo įstaigų yra Montessori. Šia filosofija grindžiamos švietimo įstaigos turi tinklą visame pasaulyje. Montessori ugdymo įstaigas XX amžiaus pradžioje Romoje įkūrė gydytoja Marija Montessori. Ši švietimo įstaiga yra skirta vaikams, kurie turi negalią (Edwards, 2003). Gydytoja tikėjo, jog negalia, dėl kurios vaikai gali atsidurti psichikos ligoninėse, yra ne medicinos problema, o tinkamos mokymo filosofijos ir būdų nebuvimas (Pocienė, 2010). Montessori teigė: „Vaikų sieloje esama instinktyvios pažinimo meilės, kurią mes prieštarinai laikėme paprastu pamėginimu žaisti, tuščiu minties žaidimu“ (Pocienė, 2010).

Montessori filosofija remiantis steigiami ne tik vaikų darželiai, bet ir visos ugdymo piramidės, pradedant ikimokykliniu ir baigiant viduriniu ugdymu. Šia filosofija įdiegti vaikų darželiai grindžiami religiniu ugdymu bei empirinio stebėjimo principu, kuris glaudžiai siejamas su ugdymo metodais ir pažinimo procesais. Tai nematerialūs, dvasiniai ir psichologiniai persipynimai ugdymo srityje. Juose puoselėjamas natūralios gamtos pažinimas (Lide, 2018). Norint užtikrinti veiksmingos Montessori pedagogikos reikšmingumą yra labai svarbu, kad mokiniai mokytųsi tai, kas jiems patinka, ką jie mėgsta (Aljabreen, 2020).

Vienas iš pagrindinių Montessori filosofija grįstų švietimo įstaigų ugdymo tikslų yra padėti vaikui vystytis ir sukurti galimybę, jam prisitaikyti prie fizinių sąlygų ir socialinės aplinkos, tad ikimokyklinėse įstaigose didelė svarba yra skiriama vaiko raidai: tiek fizinei, tiek psichologinei (Aljabreen, 2020). Šiose įstaigose manoma, kad visa vaiko raida susideda iš atskirų 4 plotmių. Pirmojoje plotmėje formuojasi vaiko kalba, ugdomi tvarkymosi įgūdžiai. Antrasis etapas prasideda vaikui įžengus į šeštuosius jo gyvenimo metus, kuomet formuojasi jo sąmonė, vaizduotė ir kultūra. Trečiasis raidos barjeras prasideda dvyliktais vaiko gyvenimo metais ir tęsiasi ligi pat pilnametystės. Šiuo laikotarpiu daugiausiai ugdomas finansinis raštingumas, galvojama apie darbo galimybes ir perspektyvas, taip pat bręstama fiziškai. Paskutinioji plotmė baigiasi asmeniui sulaukus dvidešimt keturių metų. Iki to laiko yra ugdomas jaunuolio dvasingumas, numatomi ateities tikslai ir planai (Lide, 2018).

Ikimokyklinis ugdymas užima tik pirmąją Montessori pakopos erdvę, todėl joje ypač svarbu atsakingai ugdyti faktorius susijusius su kalba ir sensomotorika. Šis etapas vaiko mokymosi raidoje yra gyvybiškai svarbus, nes tai pasiruošimas vėlesniems etapams. Ikimokyklinis ugdymas pagal Montessori filosofiją numato, kad pirmasis ugdymo etapas vaikui ir jo raidai yra pats svarbiausias. Jo metu formuojasi ugdytinio potyriai, pojūčiai ir išgyvenimai tam tikrose situacijose (Crain, 2011). Ugdymo metu auklėtiniai sulaukia įvairių dirgiklių, pagal kuriuos ir vaikų reakcijas parenkamos tinkamos ugdymo priemonės. Mokytojai atsakingi už vaiko mokymosi procesą, pasiekimų rodymus klasės draugams. Montessori vaikų darželiuose pedagogai atlieka nematomo lyderio vaidmenį. Jie stengiasi sukurti kuo geresnį ryšį tarp vaiko mokymosi proceso ir aplinkos (Pocienė, 2010).

Analizuojant mokslinę literatūrą (Žilienė, 1997) apie alternatyvias ikimokyklines įstaigas, dažnai minima Valdorfo filosofija. Šia filosofijos metodika grįstos ugdymo įstaigos – itin populiarios. Alternatyvia filosofija grindžiamos ugdymo įstaigos sudaromos trijų pakopų struktūra: darželis, pagrindinė ir vidurinė mokykla. Visose šiose pakopose yra grindžiama patirtimi. Kaip ir Montessori

filosofija grindžiamose įstaigose ar lauko darželiuose didelis dėmesys ir svarba yra skiriama gamtos reikšmei (Žilienė, 1997).

Rudolfo Šteinerio sukurta pedagoginė sistema vadinama Valdorfo vardu, nes pirmoji ugdymo įstaiga XX amžiaus pradžioje buvo įkurta greta Valdorfo vietovės. Ši filosofija rėmėsi manymu, kad kūnas, siela ir dvasia turi veikti sinchroniškai ir harmoningai (Pocienė, 2010). Manoma, kad Valdorfo pedagogika išsiskiria savo vertybe į žmogų „gėrio ir grožio puoselėjimas,ėjimas į savąjį „Aš“, paties savęs suvokimas“ (Žilienė, 1997).

Ikimokyklinio ugdymo įstaigos, kuriose mokoma pagal Valdorfo filosofiją, atsižvelgia į kiekvieno vaiko asmenybės poreikius ir juos priima tokius, kokie jie yra. Todėl kiekvienam vaikui jo ugdymo planas yra sudaromas individualiai. Mokymasis grindžiamas per praktiką ir patirtį. Ja siekiama išlaisvinti vaiko pojūčius, atrasti ir ugdyti paslėptus gebėjimus, rasti harmoniją tarp dvasinio ir realaus pasaulio (Pocienė, 2010). Fiziniai pojūčiai šioje filosofijoje žaidžia svarbų vaidmenį. Valdorfo darželiai vertinami dėl geros vaiko savijautos kūrimo, laisvės, pagarbos, atsižvelgimo į emocinius auklėtinių poreikius, teigiamos ir motyvuojančios mokymosi atmosferos (Schieren, 2023). Klasėse, kuriose ugdomi mokiniai, nėra technologinių sprendimų, o visas mokymasis paremtas menais ir vaiko fantazijos sprendimais (Aljabreen, 2020).

Mokytojas Valdorfo metodikos įstaigose atlieka misiją, kuri glaudžiai yra susijusi su vaiko tolimesniu intelektiniu, profesiniu ir dvasiniu pasirengimu gyvenimui (Pocienė, 2010). Pedagogas turi susikurti saugią terpę vaiko mokymuisi, kad jis galėtų ir turėtų visas galimybes atrasti bei suprasti save. Taip pat išmanyti menų prasmę ir ją perteikti savo auklėtiniams. Mokytojas suprasedamas, kad svarbiausi Valdorfo filosofijos principai yra laisvė, meilė, kūrybinės fantazijos, turi padėti vaikui atrasti laisvę jo gyvenime. Tačiau to padaryti mokytojui nepavyks, jei jis pats nebus laisva asmenybė (Pocienė, 2010).

Pedagogui ugdančiam vaikus pagal Valdorfo pedagogikos modelį yra suteikiama neribota laisvė, jam nėra nustatomi rėmai. Šioje įstaigoje mokytojas, kad galėtų mokyti vaikus, būtinai turi pasiekti asmeninę laisvę, būti profesionaliai pasiruošęs ir moraliai subrendęs (Pocienė, 2010). Meilė Valdorfo švietimo įstaigose siekiama per džiaugsmo prizmę. Tuo tarpu kūrybinės fantazijos ugdymą pedagogai padeda ugdytiniams įprasminti per menines veiklas (Pocienė, 2010).

Dar viena savita alternatyvia filosofija išsiskiria ir Kergomar motinos mokyklų švietimo įstaigos. Plačiausiai šios įstaigos yra paplitę Prancūzijoje, motinos mokyklų pradininkės Kergomar gimtinėje. Pedagogė manė, kad pagrindinis tikslas ugdamt vaikus yra jį auklėti fiziškai, protiškai ir doroviškai (Pocienė, 2010). Fizinis lavinimas išskiriamas kaip svarbiausia sudedamoji dalis ikimokyklinio ugdymo sistemoje. Pradininkė mano, kad vaikai, kurie nebus fiziškai ugdomi, nesugebės ugdytis ir kitais aspektais. Kergomar filosofija grįstame mokyme sakoma, kad fizinis ugdymas geriausiai lavinamas būnant lauke. Manoma, kad kuo daugiau laiko darželinukas leidžia gryname ore, tuo labiau stiprinami jo raumenys, organai, kraujotaka ir lankstumas. Kergomar motinos mokyklose didelis dėmesys skiriamas ir fiziniam plaučių lavinimui, kuris pasireiškia per dainavimo skatinimą (Pocienė, 2010).

Dorovinis auklėjimas taip pat yra prioritentinė veiklos sritis ikimokyklinio ugdymo sistemoje. Jis grindžiamas ne visapusišku pedagogų reikalavimų pildymu, o žmogaus darbo ir kūrybos sandrauga. Šiuo procesu siekiama, kad vaikas įsisąmonintų savo elgseną ir būtų auklėjamas pagal „autoritetingo auklėjimo“ principą, kuris grindžiamas sąmoningumu. Pagrindinė priemonė, kuri yra efektyvi ir

leidžia įsisavinti dorovinį ugdymą yra pasakojimas. Pasakojimo metu nuolatos kalbant yra išreiškiami jausmai (Pocienė, 2010).

Kergomar motinos mokyklose apdovanojimai nėra skatinami, tačiau ikimokykliniame ugdyme jie yra leidžiami. Kergomar motinos mokyklos darželyje, ugdymo proceso metu, jei vaikas trukdo mokymuisi, jis yra atskiriamas nuo bendraklasių. Motinos mokyklų pradininkė mano, kad visi ikimokyklinio amžiaus vaiko elgesio korekcijos metodai yra optimistiniai ir neužgožiantys vaiko galimybių (Pocienė, 2010).

Vaiko elgesio korekcijos metodai glaudžiai siejasi ir su jo protiniu lavinimu. Šis gebėjimas įgaunamas per auklėtinio supančią aplinką. Manoma, kad protinis vaiko vystymasis yra sudėtingas procesas, nes per jutimo organus vaikas gali išmokti ne tik pažinti gamtą, bet ir dėstyti mintis. Visas vaiko ugdymas yra diegimas per vaiko atmintį ir jos galią, nes manoma, kad vaikas yra kūrėjas ir galvojanti asmenybė, o ne mechanizuotas sutvėrimas (Pocienė, 2010).

Kergomar motinos mokyklose pedagogas yra svarbus ugdymo sistemos veikėjas. Jis turi didelę įtaką vaiko sąmonės, jausmų ir dorovinių įpročių poveikiui, todėl turi gerai išmanyti vaikų psichologiją. Ikimokyklinio ugdymo pedagogai, dėstantys šios filosofijos darželiuose, privalo susipažinti ir su mokyklinio amžiaus vaikų pedagogika ir psichologija, nes ruošiant vaikus tolimesnėms mokymo pakopoms turi parinkti labiausiai tinkamus metodus (Pocienė, 2010).

Mokytojas motinos mokyklos ikimokyklinio ugdymo įstaigose yra autoritetas, kurį vaikai supranta ir gerbia. Pedagogas pats turi puikiai suprasti kas yra dorovingumas ir moralė. Ugdymo procese mokytojas turi atsižvelgti į auklėtinio amžių, potyrius, neslopintų jo savarankiškumo, natūralių poreikių, laisvės ir noro veikti. Grupės auklėtojas turi stengtis, kad nekiltų galimybių ugdytiniui jaustis blogai, susidaryti sąlygų jo blogiems poelgiams. Tačiau, jei jau tenka mokytojui auklėtinį drausminti, tai jis tai turi daryti per kalbėjimo prizmę. Pirmiausia paaiškinti kas ir koks elgesys yra tinkamas, o koks ne. Toks sudrausminimas turi būti išreiškiamas neįžeidžiant vaiko, nes tai slopina ugdytinio asmenybės raišką (Pocienė, 2010).

Gana plačiai paplitusi ir progresyvia vaiko „interesų centrais“ grįsta Ovido Dekrolio filosofija. Šiose ikimokyklinio ugdymo įstaigose vyrauja idėja, kad visa ugdymo programa turi būti orientuota į vaiką, jo poreikius ir interesus, o ne sukurta suaugusiųjų. Todėl Dekrolio vaikų darželiuose yra įdiegta ugdymo sistema, kurioje vaikas pats suvokia save ir savo keliamus poreikius. Dekrolio darželių moto yra „Gyvenimo mokykla gyvenimui“ ir „Ugdyti gyvenimui gyvenimu“ (Pocienė, 2010).

Šiose įstaigose vyrauja mąstymas apie ugdymą, kad vaikai pradeda pažinti ir kurti savo aplinką, kurioje gyvena ir kuri lydės vaiką ateityje. Todėl pačiame ugdymo procese vaikas yra išskiriamas kaip sudedamoji gyvenamosios aplinkos dalis, kitaip sakant – vaikas yra tiesiogiai priklausomas nuo jį supančios aplinkos (Pocienė, 2010). Diegiamas ugdymas besimokančiajam turi būti grindžiamas prigimtiniemis galiomis ir instinktais, kurie pasireiškia ugdymo proceso metu. Kitaip sakant, visas ugdymas šią filosofiją propaguojančiose įstaigose remiasi į du objektus – vaiką ir aplinką, kurie viso ugdymo proceso metu yra glaudžiai susiję (Pocienė, 2010).

Dekrolio ikimokyklinėse įstaigose ugdymo procese naudojami daiktai ir kitos mokymosi priemonės yra pasitelkiamos iš vaiką supančios gamtos ir aplinkos. Šiose ugdymo įstaigose labai svarbus vaidmuo skiriamas laisvojo ugdymo principui, kuris pasireiškia per darželyje vyraujančią saviraiškos ir bendravimo atmosferą. Vaikų darželyje pagal Dekrolio filosofiją yra leidžiami vaikų norai,

svarbiausia, kad jie nekenktų kitiems besimokantiems ir ugdymo procesui. Ugdymo turinys ir visas procesas atitinka vaiko pagrindinius poreikius, kitaip vadinamus interesų centrus. Jie orientuoti į ugdytinio reikmę valgyti, rengtis, veikti ir gintis (Pocienė, 2010). Šiems interesams patenkinti labai svarbus mokytojo vaidmuo.

Pedagogas vaiko „interesų centrais“ grįstoje Dekrolio ikimokyklinėje ugdymo sistemoje yra tarsi šeimos narys. Joje pedagogai supranta, kad vaiko mąstymas, logika ir sąveika skiriasi nuo suaugusiojo, todėl mokymosi procesas vyksta pagal vaiko vystymosi etapus. Mokytojas turi sieti mokymosi turinį su gamta ir supančia aplinka. Jis turi padėti vaikui ugdyti jo prigimtines reakcijas, nes manoma, kad nuo jų priklauso ugdytinio ateities vaizduotė. Taip pat formuoti vaikui bendradarbiavimo ir teigiamų santykių idėjas (Pocienė, 2010).

Dar viena itin populiari alternatyvaus ugdymo filosofija yra Reggio Emilia. Filosofijos pradininku laikomas italas Loris Malaguzzi, kuris manė, jog vaikai savyje turi šimtus kalbų, kurios išsiskiria per pasaulio suvokimą, jo pažinimą ir vidinius, neatrastus vaiko gebėjimus (Markevičienė, 2011). Ši ugdymo sistema vaikų darželiuose, Italijoje, yra itin populiari, tačiau vyrauja ir yra paplitusi kitose šalyse. Reggio Emilia filosofija grįstose įstaigose didžiausias dėmesys skiriamas vaiko teisėms, mokytojo kaip tyrėjo vaidmeniui ir bendruomenės kūrimo svarbai (Aljabreen, 2020). Šioje ikimokyklinio ugdymo įstaigoje yra atsižvelgiama į vaiko individualius poreikius, savarankiškumą, todėl nėra nuoseklaus laiko planavimo ir skubėjimo. Kaip tik į visą ugdymo(-si) procesą žvelgiama labai liberaliai ir lanksčiai (Aljabreen, 2020).

Ugdymo proceso metu didelis dėmesys yra skiriamas menai. Jis pasireiškia per gamtos ir aplinkos pažinimo prizmę. Vaikas, besimokantis Reggio Emilia filosofija grįstame darželyje, supančią aplinką ir save išreiškia per įvairias meno rūšis, kurios gali būti labai įvairiapusiškos. Šioje įstaigoje ugdomi vaizduojamieji menai, piešimas, lipdymas ir tapyba, rašymas, muzika, dainavimas, šokis, konstrukcijos, teatras ir daugelis kitų, pagal vaiko interesus, norimų sričių (Markevičienė, 2011).

Reggio Emilia vaikų darželiuose yra svarbi erdvė, supanti aplinka, ji kartais net vadinama trečiuoju pedagogu grupėje (Rinaldi, 2006, Markevičienė, 2011). Darželio grupę mokytojas padalina į ugdymo centrus, kuriuose vaikai lavina motoriką, muziką, teatrą, skaitymą, rašymą ir kitus įgūdžius. Šie centrai nuolat kinta pagal vaikų progresą ir interesus (Markevičienė, 2011).

Projektinė veikla, kuri vyksta darželio klasėse taip pat yra svarbi Reggio Emilia ugdymo sistemos dalis. Ji skirta ne tik vaikui ar mokytojui, bet ir tėvams. Jos metu visos trys pusės kelia ir atsako jiems rūpimus klausimus, provokuoja įvairias situacijas, per kurias diegiamos naujos patirtys, vaiko neatrasti gebėjimai, todėl vaikas įgauna pasitikėjimo savo jėgomis ir yra žingeidus mokymuisi (Markevičienė, 2011).

Reggio Emilia ugdymo sistemoje grįstame darželyje pedagogai kitaip nei kitose ikimokyklinio ugdymo įstaigose vienu metu klasėje dirba dviese. Jie su ta pačia vaikų grupe nepertraukiamai dirba 3 metus (Markevičienė, 2011). Auklėtojai nėra tie asmenys, kurie tiesiogiai perduoda ugdytiniui informaciją. Kaip tik Reggio Emilia filosofija grįstoje ikimokyklinio ugdymo įstaigoje mokinys yra asmuo, kuris pats kuria žinias iš jį supančios aplinkos (Dodd-Nufrio, 2011). Mokytojai šioje ikimokyklinio ugdymo įstaigoje yra tyrėjai, kurie pasitelkus diskusiją ar dialogą kuria bendravimo ryšius su ugdytiniais. Taip pat jie vykdo stebėjimus ir tyrimus apie ilgalaikius santykius bei jų svarbą (Aljabreen, 2020). Visa personalo komanda susitinka bent kartą per savaitę aptarti gautų rezultatų (Markevičienė, 2011).

Reggio Emilia vaikų darželiuose tėvai taip pat turi svarbų vaidmenį. Jie šioje įstaigoje yra aktyviai įtraukti į visą darželio veiklą, dalyvauja sprendimų priėmimo procesuose, įvairiose tarybose, kuria mokymosi planus (Aljabreen, 2020). Manoma, kad kai vaiko teisės yra laikomos svarbiomis, tuomet ir tėvai pripažįsta savo teisių ir pareigų svarbą. Nuolatinis tėvų įsitraukimas į ugdymo procesą suteikia vaikui saugumo jausmą (Markevičienė, 2011).

Jei tėvų netenkina ikimokyklinis ugdymas valstybinėse, privačiose, tradicinėse ir alternatyviose įstaigose, ir jei tik leidžia valstybės numatyti įstatymai – jų vaikai gali būti ugdomi ir namuose. Pasak Kaur (2018) atlikto tyrimo, kurio metu siekiama suprasti, kodėl tėvai renkasi ugdyti savo vaikus namuose, išsiaiškino mokymosi proceso trūkumus ir privalumus. Didžiausiais privalumais ir pranašumais prieš vaikų mokymąsi ugdymo įstaigose laikomi individualūs ugdymo planai ir priemonės siekiant sustiprinti vaiko asmenines savybes, vertybes, parenkamas vaikui tinkamas mokymosi tempas, priimtinausias ugdymo priemonės ir metodikos. Tuo tarpu prie ugdymo šeimoje trūkumais laikomas visuomenės atmetimo faktorius, nepalaikymas ir pasmerkimas. Taip pat galimas tėvų išsekimas, laisvo laiko trūkumas, saviraiškos poreikių netenkinimas, rutina ir monotonija, finansinės galimybės. Mokymas šeimoje apriboja vaiko socializacijos galimybes. Jis nebetenka bendravimo su bendraamžiais ir nepamokinių, popamokinių veiklų. Kitos priežastys, dėl kurių tėvai nusprendžia nebeleisti savo vaikų į struktūruotą ikimokyklinio ugdymo įstaigas ir mokyti namuose, yra pasikartojančios patyčios mokykloje, tėvų abejonės dėl mokytojų kompetencijų ir ugdymo kokybės, taip pat noras praleisti daugiau laiko kartu su vaikais namuose. Be to, mokymas namuose pašalina daug laiko reikalaujantį įvairių vaikų tvarkaraščių derinimą. Kita vertus, namuose mokantys tėvai gali skirti laiko išsamiai analizuoti savo vaiko elgseną, pažinti jį ir jo charakterį, ir taip atsakyti į kiekvieną vaiko bendravimo aspektą. Šis pažinimas gali sumažinti įtampą ir palaikyti natūralų vaiko entuziazmą mokytis. Nors kalbant apie ugdymą šeimoje išreiškiamas susirūpinimas dėl lygių galimybių trūkumo, vaikų skatinimo problemų ar socializacijos aspektų, tačiau daugybė tyrimų rodo, kad susirūpinimas socializacija visiškai nepagrįstas (Atutor, 2019). Tėvai, kurie nusprendžia mokyti vaikus patys ir vykdantys ugdymą šeimoje dažniausiai naudoja eklektinio ugdymo (ugdymas, kurio metu atsižvelgiama į vaiko stiprybes, jo mokymosi stilių), nemokyklinio ugdymo (ugdymas, kai vaikui leidžiama remtis prigimtiniu smalsumu ir gebėjimu mokytis, paliekant jam laisvę rinktis, liečiant visus mokymosi klausimus), klasikinio ugdymo (ugdymas, kuriuo struktūruotai siekiama išmokyti vaiką mąstyti savarankiškai), Šarlotės Meison (ugdymas, kai mokomas ne tik vaiko protas, bet ir asmenybė) ir mokykla namuose (ugdymas, toks pats, koks vykdomas ugdymo įstaigoje – tik jį vykdo tėvai) metodus (European Commission, EACEA, Eurydice, 2018).

Alternatyvaus ugdymo ikimokyklinių įstaigų yra daugybė. Visos jos yra skirtingos, turi savitas filosofijos rūšis, metodikas ir sistemas, kurios sudaro galimybę vaikui mokytis ne pagal bendrinę programą, o alternatyvią. Dažniausiai jose yra atsižvelgiama ne tik į vaiko poreikius, galimybes, bendravimo laisvę, bet ir supančią aplinką ir gamtą. Tad kitame skyriuje bus kalbama apie aplinkos svarbą – ikimokyklinio ugdymo įstaigą lauke.

1.2. Lauko darželio samprata, filosofija ir veiklos ypatumai

Ikimokyklinės įstaigos savo kitoniškomis erdvėmis gali būti ir lauko (miško). Lauko darželiuose dažniausiai mokyklos patalpų ir klasių nėra, o vaikai visą laiką ugdomi gamtos apsuptyje. Manoma, kad ilgą laiką būnantis vaikas gamtoje gauna didžiulę naudą ne tik fiziniam aktyvumui, jo raidai, bet yra tinkama terpė mokymuisi (Cordiano, Lee, Wilt, Elszasz, Damour, Russ, 2019). Šiame skyriuje remiantis mokslinės literatūros šaltiniais bus analizuojama lauko darželių samprata, jų išskirtinumas, taikomi filosofijos ir veiklos vykdymo ypatumai.

Lauko darželio samprata, kaip ir alternatyvaus darželio, yra gana paini. Ji nėra viena bendrinė ir nusistovėjusi, tad mokslo žmonės ją supranta ir interpretuoja gana skirtingai. Vieni mokslininkai mano, kad lauko ikimokyklinio ugdymo įstaiga yra mokymuisi pritaikyta erdvė lauke, kuriame vyksta įprastas ugdymo procesas (Sella, Bolognesi, Bergamini, Mason, Pazzaglia, 2023). Larimore (2016) mano, kad lauko darželis yra edukacinė programa, kuri turi ribotą skaičių patalpų arba visai jų neturi ir vaikai beveik visą laiką mokosi pasinerdami į gamtą ir jį supančius objektus.

Gamta yra erdvė, kurioje kiekvienas žmogus randa ramybę ir jaučiasi laimingas. Tai pastebėjusi Siw Linde nusprendė, kad reikia perkelti ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo procesą į aplinką, kurioje jie jaučiasi laisvi ir pasitikintys savimi. Taip XX a. 9-ajame dešimtmetyje, Švedijoje, buvo įkurti pirmieji „saulės ir lietaus“ darželiai. Šiuose darželiuose vaikai ugdomi visais metų laikais, neturint įtakos oro sąlygoms (Schäffer, Kistemann, 2012). Gamtos darželiai yra orientuoti į supančios erdvės ir vaiko edukacijos visumą. Dažniausiai lauko darželius Europoje lanko 3-7 metų vaikai, kurie mokosi vienas kitą stebėdami (Peterson, 2013).

Lauko ikimokyklinės įstaigos nuo tradicinių vaikų darželių išsiskiria savo erdve, tai gali būti ne tik lauko erdvė ar miškas, taip pat prie lauko erdvių priskiriami ūkiai, sodai, parkai ir kiti gamtos plotai (Byron, 2016).

Ugdymo lauke filosofija, remiantis Ford (1986), yra sudaryta ir grindžiama keturiomis prielaidomis. Pirmoji prielaida skirta besimokančiojo atsakomybės jausmo atsiradimui. Leisti vaikui suprasti, kad jis yra atsakingas už kiekvieną savo veiksmą ekologijos aspektu. Antroji yra susijusi su etiškumu žemės klausimais. Svarbu kurti visos ekosistemos glaudų ryšį bei saugoti gamtą. Trečioji – vaiko perspektyva lauko erdvėje. Kad ir kaip daug yra kalbama apie aplinkosaugą, tačiau žmogus ir jo veiksmai yra svarbiausi ir viskas priklauso tik nuo jo. Paskutinė prielaida apie ugdymo lauke filosofiją yra ta, kad mokymas lauko erdvėje turi būti nuolatinis mokymosi procesas (Ford, 1986). Tuo tarpu Henderson'as (2003) apie ugdymo lauke filosofiją turi kitokią nuomonę. Jis mano, kad mokymasis per veiklą ir yra tikrasis lauko filosofijos išskirtinumas. Manoma, kad mokomoji informacija daug geriau yra įsimenama, kai iškart ją išbandai praktiškai, o ne tik mokaisi teoriškai. Literatūroje taip pat randama, kad lauko ugdymo filosofijoje yra vadovaujama holistiniu požiūriu į mokymosi procesą, kuriame vaikas reguliariai, visus metus, būna gamtos aplinkose (Karavida, Tympa, Charissi, 2020).

Ugdymas lauke – tai mokymasis per potyrius, pažinimą ir praktiką, kuris vyksta lauko aplinkoje (Agostini, Minelli, Mandolesi, 2018). Lauko ikimokyklinėse įstaigose vyraujanti pedagogikos rūšis apima ne tik tradicinį ugdymą, bet ir socialinius, aplinkos, ekonominius aspektus, skatina vaiko ir gamtos ryšio kūrimą. Taip pat yra pagrįsta miško ekosistemos ir miškininkystės patirtimis. Švietimo lauke koncepcijos ir praktika gali skirtis įvairiose kultūrose, atsižvelgiant į jų skirtumus, susijusius su gamta, vertybėmis ir įsitikinimais (Bentsen, Mygind, Randrup, 2009).

Lauko pedagogika, remiantis nacionalinio Linkiopingo universiteto lauko pedagogikos centro traktuote (n.d.) įvardinama kaip ugdymo metodas, kuriuo siekiama patirties ir refleksijos sąveikos, remiantis įgauta patirtimi per kasdienes veiklas. Šia pedagogika remiantis ikimokyklinėse įstaigose gaunamos keturios naudos. Tai kognityvinė nauda, kuri pasireiškia pažinimo proceso metu, socialinė, fizinė ir emocinė (Rickinson, Dillon, Teamey, Morris, Choi, Sanders, Benefield, 2004).

Kognityviniai įgūdžiai lauko darželiuose įgyjami per gamtos tyrinėjimą. Vaikai tyrinėjant gamtą tampa dar labiau smalsūs. Mokydamiesi lauke darželinukai atranda pažinimo galimybes, naujas patirtis, išgyvena neįprasta situacijas, patiria neatrastus pojūčius, ugdo gebėjimus prisitaikyti ir įgyja savisaugos įgūdžius (Makarskaitė-Petkevičienė, 2018). Gamtos apsuptyje esančiose erdvėse yra žymiai mažiau triukšmo nei įprastose klasėse, todėl daroma prielaida, kad mažėja vaikų streso lygis. Dėl šios priežasties jie darželyje jaučiasi geriau.

Buvimas lauke nepaisant oro sąlygų vaikams atkuria gamtos svarbą, nes modernizuotame ir urbanizuotame pasaulyje prarandamas ryšys su gamta ir jos pažinimu (Nabhan, Trimble, 1994, Berat, Pamuk, 2021). Lauko darželiai išsiskiria savo ypatumais ugdant vaiko fizinius, socialinius, emocinius ir mąstymo vaiko gebėjimus. Fiziniai gebėjimai pasireiškia per vaiko vystomą smulkiąją ir stambiają motoriką, laiko ir erdvės suvokimą, koordinaciją, fizinę ištvermę, pasaulio pažinimą per lytėjimą. Tuo tarpu įgyti socialiniai gebėjimai leidžia vaikui atrasti bendravimo ir bendradarbiavimo formas, jie formuoja vaiko asmenybę, skatina sąmoningumą ir empatiją kitiems žmonėms. Emociniai ypatumai, kuriuos darželinukai įgyja per vykdomas veiklas lauke, leidžia jiems jaustis geriau, pasitikėti savimi, taip pat skatina vaikų savivertės ir savigarbos jausmo stiprinimą. Manoma, kad vaikas, kuris įgauna emocinės srities gebėjimus, patiria mažiau streso dirgiklių pasikeitus aplinkai, gali labiau ir geriau save kontroliuoti bei valdyti. Šioje srityje ugdomas ir vaiko charakteris, savirealizacija ir motyvacija. Vaiko mąstymo gebėjimai taip išstobulinami lauko darželiuose, kad pats darželinukas jau geba pasiekti geresnius ekologinio raštingumo, mokymosi rezultatus, išsiugdo geresnę koordinaciją, jam yra lengviau sukaustyti dėmesį. Taip pat pastebima, kad yra padidėjęs vaikų kūrybinis mąstymas. Jie nebijo pasitelkti vaizduotę įgyvendinant ugdymo proceso veiklas. Tokie vaikai yra labai smalsūs ir imlūs (Hunter-Doniger, 2021).

Lauko darželiai suteikia psichologinės naudos ugdytiniui. Vaikas, kuris mokosi lauko ikimokyklinėje įstaigoje, patiria nerimo sumažėjimą, jo yra geresnė savijauta ir atsiranda daugiau energijos (Roe, Aspinall, 2011). Lauko darželiai, juos lankantiems vaikams, daro teigiamą poveikį savarankiškumo, pasitikėjimo, bendravimo, kalbėjimo, koncentracijos, motyvacijos, fizinių gebėjimų aspektais (O'Brien, Murray, 2007). Atlikti tyrimai rodo, kad vaikai, kurie mokosi lauko ikimokyklinėse įstaigose noriai ir motyvuotai jas lanko, ugdytiniais patinka dalyvauti veiklose lauke ir dažnai didžiuojasi savo rezultatais (Faddegon, 2005).

Analizuojant mokslinę literatūrą apie ugdymo privalumus ir ypatumus lauko darželiuose, neretai minima ir pagerėjus vaikų sveikata. Manoma, kad nuolatinis buvimas lauke yra naudingas vaiko imuninei sistemai, todėl jis mažiau serga (Slušnienė, Valčiukienė, 2023). Taip pat, literatūroje yra minima, kad mažesnę aktyvumą turintys darželinukai yra labiau linkę į nutukimą, o didesnis fizinis aktyvumas lauke jį sumažina. Padidėjęs fizinis aktyvumas, kurį vaikai patiria visą dieną būdami lauke, pagerina jų koordinaciją ir pusiausvyrą, kaulų tankį ir kraujospūdį (Parsons, 2011). Tėvai, kurių vaikai mokosi lauko ikimokyklinėse įstaigose, pastebi pagerėjusią vaikų miego kokybę, padidėjusias fizines jėgas, taip pat, kad jų vaikai yra mažiau išsiblaškę ir jų nuotaika yra pagerėjusi.

Jie mano, kad vaikai besimokydami lauko darželiuose tapo laimingesni, ramesni ir savarankiškesni (Bohling, Saarela, Miller, 2012).

Lauko darželiai yra tinkama terpė mokytis vaikams, kurių temperamentas nėra ramus. Dauguma vaikų turi nesudėtingą charakterį, kuris yra susijęs su maža psichopatologijos išsivystymo rizika, jie beveik neturi elgesio problemų, tačiau ikimokyklinė įstaiga yra ta vieta, kurioje susirenka įvairūs vaikai, su skirtingais interesais ir asmens psichikos savybėmis (Mendez, Fantuzzo, Cicchetti, 2002). Dažniausiai toki vaikai yra fiziškai aktyvesni, nenusėdintys vietoje. Lauko darželyje yra sukuriama erdvė, kurioje jie gali geriau save realizuoti, yra atsižvelgiama į jų norus, todėl sumažėja elgesio problemos. Joms sumažėjus pagerėja vaikų ir emocinė būklė, komunikacija, motorika ir pasiekiami geresni mokymosi rezultatai (Mendez, Fantuzzo ir Cicchetti, 2002).

Pedagogai, dirbantys lauko darželiuose ar grupėse, yra labai skirtingi. Kai kuriose šalyse, lauko darželiuose dirbantys ikimokyklinio ugdymo mokytojai, neturi baigti papildomų kursų. Šie pedagogai, kaip ir dirbantys uždaroje klasėje yra paruošti dėstyti pagal numatytus ugdymo planus. Tačiau yra išskiriama ir tokių šalių, kuriuose norint dirbti lauko ikimokyklinėse įstaigose yra būtina baigti papildomą, tik į lauko ugdymą atsižvelgtą, mokymo kurso programą. Viena iš tokių šalių yra Slovakija. Šioje valstybėje lauko darželiuose dirbti yra ruošiami specialūs pedagogai. Norint įsidarbinti ir dirbti lauko ugdymu grindžiamose įstaigose pedagogai turi būti pabaigę akredituotą lauko mokymo programą, kurią dėsto miškininkai. Lauko mokymo studijose yra analizuojami miško gyventojai, aplinka, medžiai ir augalai, gamtos gėrybės (Kollárová, 2021). Taip pat numatoma, kad lauko darželio klasėje auklėtojų-mokytojų turi būti daugiau nei įprastoje ikimokyklinio ugdymo klasėje. Dirbant pedagogu lauko ikimokyklinės įstaigos erdvėse reikia suprasti, kad vaikams yra kuriama saugi aplinka, kurioje mokytojas turi padėti jam atrasti save ir ryšį su gamta. Pedagogai negali patys jausti baimės lauko erdvei, nes tai persiduoda vaikams, taip pat jie visuomet turi galvoti apie vaiko vystymosi procesą (Amus, 2013).

Atsižvelgiant į lauko ugdymo institucijų filosofiją manoma, kad pedagogas netradicinėje erdvėje yra tik stebėtojas, patarėjas, pagalbininkas vaikui, o ne griežtas vadovas, turintis mokymosi planą nuo kurio nukrypti negalima. Klasės auklėtojas valdo grupės ugdymo procesą nebyliai, leisdamas suprasti vaikams, kad visas dienos planas, veiklos ir mokymosi laikas priklauso tik nuo jų (Peterson, 2013). Dėl šio aspekto ikimokyklinėse įstaigose pedagogai turi būti kūrybiški, smalsūs, patys tyrinėti gamtą, gebėti sudaryti lanksčius mokymo planus ir nebijoti nuo jų nukrypti, ar pritaikyti prie monotonijos nebuvimo (Ežerskienė, Tamašauskienė, 2023). Mokytojai organizuodami užsiėmimus turi juos pritaikyti ir prie oro sąlygų, metų laiko, gamtos išdaigų, vaikų mokymosi gebėjimų, interesų, poreikių ir rezultatų, taip pat kitoniškumo ir pastovumo nebuvimo. Pedagogai turi ieškoti naujų mokymosi būdų, kad netradicinėse lauko klasėse esant tiek daug dirgiklių dėmesio sutelkimui vaikai kryptingai mokytųsi ir jų klausytų (Ežerskienė, Tamašauskienė, 2023).

Vienas iš populiariausių mokymosi būdų yra menu grįstas pasaulio pažinimo metodas, kuris neretai literatūroje minimas kaip ekologijos menas. Ši priemonė ugdo vaiko supratimą aplinkos srityje. Pasitelkiant menus pedagogai lengviau perteikia savo auklėtiniams aplinkosaugos ir ekologijos sritis. Vizualinių gebėjimų ugdyme aplinkos pažinimo gebėjimų sritis, kurias vaikai perteikia per įvairias erdvines, spalvines priemones (Ežerskienė, Tamašauskienė, 2023). Vaizduojamųjų menų ir gamtos pažinimo sąryšis leidžia formuoti vaikų vertybes (Hunter-Doniger, 2021).

Pedagogas, kuriam būdingas lankstus požiūris, gali priimti savitą vaiko kūrybą, džiaugtis jo piešiniais, kuriuose vaizduojami realių ir fantastinių objektų ar savybių deriniai. Lauko darželiuose labai svarbu, kad mokytojas nebijotų taikyti naujų, nestandartinių ugdymo metodų. Kai jam pavyksta įvesti naujus mokymosi būdus netradicinėse klasėse, besimokantys darželinukai pradeda įsisavinti informaciją geriau, pasiekia aukštesnių rezultatų, tampa paklusnesniais, savarankiškesniais. Neretai netradicinės situacijos, kuriose auklėtiniai atsiduria lauko darželių erdvėse leidžia atsiskleisti jų asmeninėms savybėms tokioms kaip vadovavimas, lyderiavimas, viešasis kalbėjimas ir savivertės ugdymas (Cabato, 2022).

Nors mokytojai yra atsakingi už ugdymo proceso pritaikymą vaikams netradicinėse, gamtos apsuptyje kupinose, erdvėse yra pastebima, kad jie netampa pagrindiniais lyderiais, aplink kuriuos vyksta visos mokymosi procesas. Atsiskleidus vaikų vadovavimo ir lyderystės savybėms, dirbant grupėse pastebima, kad mokytojų perteikiamos teorinės žinios nukeliamos į antrinį planą, tuo tarpu besimokantieji įgauna drąsos, jų savivertė pakyla ir jie pradeda daugiau diskutuoti, lengviau dėstyti konstruktyvesnes mintis (Rönnlund, Bergström, Tieva, 2021). Nauja mokymosi erdvė pakeičia socialinius santykius, o tai pagerina visų mokymosi procese dalyvaujančių dalyvių bendradarbiavimo ypatumus (Rönnlund, Bergström, Tieva, 2021).

Lauko darželiai turi daug pliusų vaikų ugdymui, fizinei ir psichologinei veiklai, tačiau galima išvelgti ir minusų. Gamtos erdvėse ne retai vaikai susiduria su įvairiomis baimėmis. Viena iš pagrindinių yra baimė pamatyti vabzdžius, skruzdėles, kirminus ir vorus. Dėl jų vaikai bijo būti lauke, gali dėl to jaustis nesaugiai ir patirti papildomą stresą. Taip pat, vaikai bijo sėdėti ant žemės, išsipurvinti, sušlapti, jausti diskomfortą dėl šalčio ar karščio. Išskiriama, kad vaikams neretai būnant lauko erdvėje padažnėja bjaurėjimosi emocijos proveržis. Jis gali pasireikšti dirvožemiui, pūvančiam augmenijai, faunai (Byron, 2016). Šios baimės trukdo vaikams mokytis lauko darželiuose.

Moksliniuose straipsniuose išskiriama, kad lauko darželiuose besimokantys vaikai dažniausiai susiduria ir dar su keliomis kliūtimis. Tai gali būti neribota gamta, kurioje nėra aiškių klasės ribų, padidinto saugumo reikalavimas ir tinkamos aprangos nebuvimas (Peterson, 2013). Pirmąsias kliūtis stengiasi panaikinti mokytojai, kurie gamtos erdves įprasmina ir kiek tai leidžia sąlygos, įremina taip, kad būtų užtikrinta kuo saugesnė aplinka vaikui. Aprangos kliūtis turi įveikti tėvai. Jie leisdami vaiką į lauko darželį privalo pasirūpinti atitinkama apranga, kuri leistų jam būti lauke nesusūlant ir nesuslāpant žiemą, nesukaistant vasarą, saulei šviečiant ar lietui lyjanti. Ikimokyklinis vaikų amžius yra pagrindinis smalsumo ir tyrinėjimo etapas, kuomet vaikai susipažįsta su pasauliu. Lauko darželio ugdymo proceso metu darželinukai neretai sušlāpa ar išsipurvina, todėl jiems net ir paprastomis dienomis, reikia turėti keletą aprangų, kad esant poreikiui, būtų galima persirengti ir nejausti diskomforto (Sobel, 2017). Suprantama, kad tokios priemonės reikalauja papildomų lėšų, todėl ne visos šeimos gali sau leisti jas nupirkti ir suteikti galimybę vaikams mokytis lauko ikimokyklinėse įstaigose.

Apibendrinant galima teigti, kad lauko ikimokyklinės įstaigos turi daug privalumų ir išskirtinumą prieš kitus alternatyvius ar tradicinius darželius. Šiose įstaigose daug dėmesio yra skiriama gamtai, jos pažinimui, aplinkosaugai ir patirtiniam mokymuisi. Vaikai lauko darželiuose yra motyvuoti, fiziškai aktyvesni ir sveikesni. Kitame skyriuje bus kalbama apie mokymosi turinį ir jo realizavimą tradicinėse ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

1.3. Ikimokyklinio ugdymo *curriculum* ypatumai

Curriculum dėka galima organizuoti kokybišką mokymą(-si), iškelti tikslus ir rezultatus, kuriuos norima pasiekti tiek mokytojui, tiek ir mokiniui. Taip pat numatyti metodus, kuriuos planuojama naudoti diegiant švietimo sistemoje numatytus uždavinius. Ikimokyklinio ugdymo *curriculum* skyriuje bus aptarti ir išanalizuoti mokslinės literatūros straipsniai, kuriuose aptariama *curriculum* samprata ir struktūra.

Curriculum sąvoka reiškia viso kurso visumą mokymosi įstaigoje (Cambridge akademinis žodynas, n.d.). Tai tarsi mokymosi planas, kuriame aprašoma, kas bus mokoma ir kaip tai realizuojama.

Curriculum teorija įvardinama kaip mokslininkų pastangos suprasti mokymosi programą (Pinar, 2019). Kiekvienas mokslininkas, kalbantis apie ugdymo sampratą, mato joje vis kitokią reikšmę, todėl yra manoma, kad *curriculum* gali būti sudarytas ne vienai mokymosi sričiai ir vieno tikslaus apibrėžimo neturi. Pavyzdžiui, Darling-Hammond (2001) išskiria, kad ugdymo ir ugdymosi turinys gali būti plėtojamas įvairiomis atšakomis. Jos manymu, *curriculum* gali būti kaip formalusis ugdymo(-si) turinys, kuriame numatomi apsektai, ko tiksliai bus mokomasi. Taip pat Darling-Hammond (2001) teigia, kad ugdymo(-si) turinys vienu metu gali būti ir formalus, ir įgyvendinamas, ir paslėptasis. Visos trys šios sritys išskiria ir kuria sąveikas ugdymo procese tarp mokinio ir mokytojo vaidmenų. Manoma, kad įgyvendinamajame *curriculum* yra numatomos ir apibrėžiamos mokinio veiklos, priemonės, sąryšis su mokytoju. Tuo tarpu paslėptajame *curriculum* kalbama tik apie pedagogo kompetenciją liečiančius aspektus. Tai mokytojo sugebėjimas paruošti pamokos planą, jį įgyvendinti, pasiekti iškeltus tikslus bei rezultatus sau ir mokiniams (Darling-Hammond, 2001).

Kitokį matymą apie *curriculum* turi britų istorikas Pollard'as (2011). Jis mano, kad oficialusis ugdymo(-si) turinys yra griežtai numatytas ir nustatytas valstybės. Istorikas mano, kad valstybės ugdymo programos pateikimas gali būti tikslingos gairės, kurias mokytojai turi papildyti savo įžvalgomis ir metodais, atsižvelgiant į besimokančiųjų gebėjimus, poreikius ir rezultatus. Visi šie pakeitimai turi atitikti mokymosi įstaigos filosofiją, bendruomenės normas ir būti suderinti su ugdymo įstaigos vadovybe (Pollard, 2011).

Peržvelgus mokslininkų nuomones apie *curriculum*, galima susidaryti vaizdinį ir daryti išvadą, kad tai yra ugdymo ir ugdymosi turinio kūrimo ir realizavimo procesai, kurie pasireiškia per planavimo, įgyvendinimo ir pasiektų rezultatų prizmes (Monkevičienė, Žemgulienė, Stankevičienė, 2013).

Kuriant ugdymo(-si) turinį pritaikytą konkrečioms ikimokyklinio ugdymo klasėms, labai svarbu išlaikyti kompromisą tarp valstybės pateiktų gairių ir mokymo skirto vaikui. Ikimokyklinio ugdymo *curriculum* plėtojime labai svarbu suprasti, kad svarbiausias objektas procese yra mokinys, o ne mokytojas. Tinkamas ikimokyklinės įstaigos *curriculum* sudarymas yra svarbus vaikui, nes tik gera ir ugdymo programos principus atitinkanti programa bus efektyvi mokymosi atžvilgiu bei veiksminga vaikystės raidai (Dhieni, Wulan, 2016). Manoma, kad dabartinis ugdymo(-si) turinio sudarymas vis dar priklauso nuo įstaigos gebėjimų, todėl pačios ugdymo programos filosofija nėra visapusiškai suprantama tiek pedagogams, tiek vaikų darželių vadovams. Todėl svarbu vertinti ugdymo turinį, kuris buvo parengtas ir jį pritaikyti savo įstaigai, klasei ir konkrečiam vaikui (Dhieni, Wulan, 2016).

Prasminga ir konkreti mokymosi patirtis, kuri yra sukurta, įgyvendinama ir įvertinama, vadinama mokymo programa. Pamokose taikomojo *curriculum* vaidmuo apima pamokų planus, apimančius veiklą ir mokymosi medžiagą, mokymosi tikslus, mokymo metodus, mokymo priemones ir vertinimą.

Taigi, efektyvi mokymo programa yra ta, kuri padės gerinti mokymosi kokybę. Mokymo programose nurodytos veiklos gali turėti laiko terminus, tai yra gali būti suskirstytos į savaitines arba kasdienes veiklas, kurios bus lengviau suprastos ir įgyvendintos. Todėl svarbu atkreipti dėmesį į tai, kiek darželyje naudojama mokymo programa atitinka ankstyvojo ugdymo terminus ir sąvokas (Dhieni, Wulan, 2016).

Mokslininkai mano, kad mokymo programa yra organizuota edukacinė patirtis, kurią vaikams suteikia ankstyvosios vaikystės programa. Ši patirtis gali vykti klasėje arba už jos ribų, įtraukiant pedagogus, šeimos narius ir kitus bendruomenės žmones. Rašytinė mokymo programa jungia nustatytus tikslus ir uždavinius, strategijas ir veiklas, skirtas remti visus vaikų vystymosi ir mokymosi aspektus, taip pat metodus, kaip įvertinti vaikų pažangą ir programos efektyvumą. Mokymo programos rengimas turėtų apibūdinti įvairius dalykus, įskaitant žinias apie ankstyvą vaikystę, vaikų, kaip individų, ypatybes, kultūrinės vertybes, norus ir žinias, kurių tikimasi iš vaikų tėvų bendruomenėje (Kostelnik, Soderman, Whiren, 2007).

Ikimokyklinėse įstaigose labai svarbu adaptuoti valstybės pateiktas *curriculum* vaikams taip, kad jiems mokymosi procesas nekeltų baimės ir nemenkintų jo savivertės. Ugdymo ir ugdymosi turinys turi glaudžiai sietis su ugdytinių gebėjimais, poreikiais, kompetencijomis ir rezultatais, kurių tikimasi iš jų. Todėl labai svarbu yra numatyti darželinukų galimybes mokytis fizinių, socialinių, kūrybinių ir komunikavimo sričių. Ne ką mažiau svarbu atrasti sąryšius tarp vaiko ir jį supančios aplinkos ir technologijų, taip pat jį įgalinti mokytis pasitelkiant pažinimo motyvą (Monkevičienė, Žemgulienė, Stankevičienė, 2013).

Atsižvelgiant į valstybės pateiktas mokymosi gaires reikia nepamiršti, kad kiekvienoje ugdymo pakopoje, įskaitant ir ikimokyklinį ugdymą yra būtina numatyti ugdomasias kompetencijas. Žmogiškosios ir bendrosios kompetencijos turi glaudžiai sietis su mokomosiomis ir dalykinėmis kompetencijomis. Ugdomųjų kompetencijų sintezė leis pasiekti išskeltus rezultatus, kurie parodys vaiko asmenybės pažangumo raidą per numatytą laikotarpį, o tai ir yra siekiamasis ir pagrindinis ugdymo(-si) tikslas (Monkevičienė, Žemgulienė, Stankevičienė, 2013).

Ikimokyklinio ugdymo *curriculum* yra glaudžiai susijęs su valstybės švietimą kuriojančios institucijos pateiktomis gairėmis, todėl jų struktūra gali šiek tiek skirtis skirtingose pasaulio šalyse. Pavyzdžiui, Singapūro vaikų darželių ugdymo(-si) planas yra sudarytas ne iš įprastinių trijų pakopų, o iš šešių. Pirmojoje pakopoje yra numatoma, kad darželinukai bus ugdomi pagal holistinio ugdymo modelio filosofiją, kuri leis jiems geriau mokytis ir tobulėti. Šiame ugdymo(-si) plane yra numatytas integruotas ir interaktyvus vaikų mokymas, jie mokomi kaip kompetentingos ir smalsios asmenybės. Taip pat, darželinukų mokymasis nukreiptas per žaidimus, kurie leidžia ne tik geriau išmokti informaciją, bet ir lavina jų mąstymą. Singapūro ikimokyklinių įstaigų *curriculum* yra numatoma pozicija ir suaugusiesiems – tėvams ir mokytojams, jie turi palaikyti vaiką mokymo kelyje (Bautista, Siew-Chin., Múñez, Bull, 2016).

Monkevičienė, Žemgulienė ir Stankevičienė (2013) pateikia ikimokyklinio ugdymo programos sudarymo modelį (žr. 1 lentelę). Jame yra išskiriamos trys grafos.

Pirmoje lentelės dalyje yra kalbama apie programos tikslus – ko bus siekiama per vaikų asmenybės ugdymą. Šioje dalyje yra numatomi programos tikslai. Ikimokykliniame ugdyme tai yra vaiko individualių galių, santykių su kitais plėtotė bei vaiko įgalinimas mokytis. Taip pat numatoma, kad įgyvendinant programos tikslus ugdytinis turėtų tapti oria ir atsakinga asmenybe, gyvenančia sveiką,

saugų gyvenimą, mokėti ir gebėti bendrauti bei sėkmingai mokytis. Vaiko raidos aspektu, ikimokykliniame ugdyme, turėtų būti pasiektos ir plėtojamos kūrybingumo, komunikavimo, pažinimo, socialinės ir sveikatingumo sritys. Vaiko pasiekimai ir pažangumas numatomas per vertybines nuostatas, gebėjimus ir žinoma įgautas žinias (Monkevičienė, Žemgulienė, Stankevičienė, 2013).

Ikimokyklinėje ugdymo programoje antrasis aspektas yra numatymas kaip bus siekiama ją įgyvendinti. Programoje kalbama apie į ugdymą integruojančias problemas, turinio sritis, strategijas, aplinkas ir priemones. Vienas iš svarbiausių ugdymo aspektų yra kontekstas. Tai aplinka kurioje gyvename bei visuomenei ir asmeniui aktualios problemos. Taip pat, šiame lauke mokomasi priimti darnios plėtros ir globalizacijos reiškinius, bendruomeniškumą, sveikos gyvensenos integraciją, kultūrinius, etinius, tolerancijos aspektus, informacines technologijas, kūrybiškumo ir kritinio mąstymo pagrindus. Tai tarsi pasaulio pažinimo ir supratimo pamatas, kurį vaikas turi išmokti besimokant ikimokyklinio ugdymo pakopoje. Ugdymosi turinio sritys, šioje programoje, yra gana plačios, jos apglėbia sveikatos ir socialinį ugdymą, daug laiko skiriama pažinimui, kalbėjimo ir meninių sričių mokymui (Monkevičienė, Žemgulienė, Stankevičienė, 2013).

Pagrindinė strategija, kuri naudojama ikimokykliniame ugdyme yra mokymasis per žaidimus. Ugdymas žaidžiant sudarytas iš aktyvaus ir praktinio, konstruktyvinio ir giluminio ugdymo. Jame glaudžiai integruojamas įtraukusis bei daugiakalbystės ugdymas. Mokymasis per žaidimus skatina kūrybiškumą, projektines veiklas, yra nuolat besivystantis ir sprendžiantis problemas (Monkevičienė, Žemgulienė, Stankevičienė, 2013).

Mokymasis per žaidimus yra svarbi ugdymosi strategija siekiant įgyvendinti ikimokyklinio ugdymo *curriculum*. Žaidimai ugdymo procese yra siejami su veikla, kurie padeda ugdyti vaiko asmenybę. Žaidimo teorijų gali būti įvairiausių – pradedant asmeninių ir tarpasmeninių, kūrybinių, laisvųjų ir maloniųjų, baigiant parengiamųjų, specialiųjų ir terapinių teorijų. Ikimokyklinio amžiaus įstaigose besimokantiems vaikams žaidimai yra įvardinami kaip pagrindinė ir labiausiai juos liečianti veikla, kuri atitinka pagal mokomų vaikų raidą, mąstymą ir bendravimą. Per žaidimus vaikai realizuoja save, įgyja vertybes (Aramavičiūtė, Jasiūnaitė, 2011). Žukauskienė (2001) mano, kad žaidimai yra priemonė emocijų valdymui – įtampos ir pykčio mažinimui. Taip pat vaiko supratimui apie problemas, konfliktus, pasaulio ir gamtos suvokimą.

Vaikų darželiuose pagal ikimokyklinio ugdymo programą turi būti kuriama fizinė, socialinė ir emocinė aplinka. Vaikai turi mokytis ne tik grupėje, bet ir lauke. Turėtų būti numatoma ir bendruomenės, įstaigos ir šeimos aplinka, kurioje netrūktų ugdymui reikalingų priemonių. Šios priemonės gali būti tiek natūralios, kuriamos per gamtos resursus, komunikavimą, tiek technologiškai inovatyvios. Visos aplinkos turėtų būti tinkamos ir specialiųjų ugdymo poreikių turintiems vaikams, kad jie galėtų gauti kokybišką mokymą (Monkevičienė, Žemgulienė, Stankevičienė, 2013).

Trečiojoje ikimokyklinio ugdymo programos dalyje yra apibrėžtas vertinimas ir gauti rezultatai, leidžiantys vaikui tobulėti. Ikimokyklinukų vertinimas atsiremia į atskiras ugdymo sritis.

Visi ugdytinio vertinimai yra atitinkantys tikslui ir numatytiems pasiekimams. Vertinama yra tai, ko vaikas ugdymo(-si) metu siekė, pateikiant pasiekimų įrodymus. Vertinimas yra orientuotas tiek į ugdymosi programos kokybę, tiek į vaiko pažangą. Vaiko ugdymosi procesas yra vertinamas per pasiekimų ir pažangos lygius. Pažangos laipteliai gali būti trijų pasiekimų. Pirmasis tai žinojimo, supratimo ir gebėjimo įgyti pradmenis, pasiekimas. Antrasis – vaiko tvirtėjantis žinojimas ir

supratimas, kai gebėjimas yra beveik įgyjamas. Ir aukščiausias, trečiasis, pažangos laiptelis pasiekiamas tada, kai yra įgytas žinojimas ir gebėjimas (Monkevičienė, Žemgulenė, Stankevičienė, 2013).

Pažangos ir rezultatų vertinimo strategijos tipai gali būti konstatuojamasis, formuojamasis ir apibendrinamasis. Būdai kuriais vertinama pažanga yra stebėjimas, vaiko aplanko sudarymas, veiklos rezultatų analizė, kūrybinių užduočių vertinimas ir pan. Šiame etape labai svarbus tiek tarpusavio ir kito vertinimas, tiek ir įsivertinimas savęs, kurį jau atlieka patys vaikai. Galiausiai, kad vertinimas tikrai būtų tinkamas, korektiškas ir duotų naudos kitose ugdymo pakopose, reikalinga refleksija ir tolimesnio ugdymosi žingsnių numatymas (Monkevičienė, Žemgulenė, Stankevičienė, 2013).

1 lentelė. Ikimokyklinio ugdymo programos sudarymo modelis

Programos tikslas orientuotas į vaiko asmenybės ugdymą(-si)					
Programos tikslai/ Švietimo taikiniai	Vaiko individualių galių plėtotė		Vaiko santykio su kitais plėtotė		Vaiko įgalinimas mokytis
	Tapti oria asmenybe, gyvenančia saugų, sveiką ir turiningą gyvenimą		Tapti atsakingam, pozityviai bendraujančiam		Tapti sėkmingai besiuogančiam
Ugdymosi (raidos) sritys	Sveikatos saugojimo – socialinė – pažinimo – komunikavimo – kūrybingumo				
Pasiekimų sritys / pažangos laipteliai	Vertybinės nuostatos		Gebėjimai		Žinios ir supratimas
Programa kaip ugdymo(-si) situacijų, galimybių kūrimas, laiduojant numatytų pasiekimų įgijimą					
Ugdymąsi integruojančios problemos	Integruojančios problemos, aktualios asmeniui ir visuomenei, kaip svarbus ugdymo(-si) kontekstas				
	Sveika gyvensena – bendruomeniškumas – tapatumas ir kultūriniai skirtumai – darni plėtra ir globalizacija – kūrybiškumas ir kritinis mąstymas – informacinės technologijos				
Ugdymo(-si) turinio sritys	Sveikatos ugdymas(-is)	Socialinis ugdymas(-is)	Pažintinis ugdymas(-is)	Kalbinis ugdymas(-is)	Meninis ugdymas(-is)
Ugdymo(-si) strategijos	Ugdymas(-is) žaidžiant. Aktyvus patirtinis ugdymas(-is). Konstruktyvistinis ugdymas(-is). Giluminis ugdymas(-is). Imersinis (kitakalbių) ugdymas(-is). Įtraukusis ugdymas(-is). Probleminis ugdymas(-is). Projektinis ugdymas(-is). Kūrybiškumą skatinantis ugdymas(-is). Vystantis ugdymas(-is) ir kt.				
Ugdymo(-si) aplinkos ir priemonės	Fizinė, socialinė, emocinė aplinka	Grupės, lauko ir artimiausios bendruomenės aplinka	Įstaigos ir šeimos aplinka	Natūrali ir technologiškai inovatyvi aplinka	Specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams pritaikyta aplinka

Vertinimas ir įsivertinimas, padedantis tobulėti				
Vertinimo atitiktis tikslui ir numatytiems pasiekimams	Vertinama tai, ko siekiama, ką vaikas ugdosi (<i>taip pat ir specialiųjų ugdymosi poreikių</i>)	Remiamasi vaiko pasiekimų įrodymais	Vertinimas orientuotas siekti programos kokybės	Vertinimas orientuotas siekti vaikų pažangos
Kas vertinama?	Pasiekimų lygis. Pažangos lygis			
Pažangos laipteliai	Žinojimo (supratimo) ir gebėjimo pradmenys	Tvirtėjantis žinojimas (supratimas) ir beveik įgytas gebėjimas	Įgytas žinojimas (supratimas) ir gebėjimas	
Vertinimo strategijos	Vertinimo tipai: konstatuojamasis, formuojamasis, apibendrinamasis	Vertinimo būdai: stebėjimas, aplanko sudarymas, vaiko veiklos rezultatų analizė, kūrybinių užduočių atlikimo vertinimas ir kt.	Vertinimas, įsivertinimas, tarpusavio vertinimas	Vertinimo refleksija ir tolesnių ugdymosi žingsnių numatymas

Ikimokyklinio ugdymo *curriculum* yra sudėtingas procesas, kuris yra orientuotas į vaiko pasiekimus ir ugdomas per žaidimo strategiją. Paskutinėje alternatyvaus ugdymo ikimokyklinės įstaigos ir *curriculum* skyriaus potemėje bus aptartas mokymosi turinio planas ir rezultatai lauko darželyje.

1.4. *Curriculum* realizavimas lauko darželyje

Curriculum lauko darželyje yra gana panašus į tradicinį ikimokyklinio ugdymo *curriculum*. Šiame skyriuje bus aptariama kaip mokslinėje literatūroje aprašomas lauko ikimokyklinėse įstaigos *curriculum* realizavimas.

Curriculum realizavimas lauko darželiuose yra panašus, kaip ir įprastose ikimokyklinio ugdymo įstaigose, nes kiekvienas *curriculum* turi remtis valstybės numatytais švietimo gairėmis ir būti integruotas bei suprastas taip, kad atitiktų mokymo įstaigos visumą ir vertybes (Monkevičienė, Žemgulienė, Stankevičienė, 2013). Lauko erdvė yra tinkama mokymuisi ir joje galima vykdyti visą įprastinę *curriculum* programą ir realizuoti visus mokomuosius dalykus (Scottish Ministry of Learning, 2010).

Manoma, kad vaikai nuo trijų metų jau gali praleisti daug laiko lauke. Tiek įprastinėse ikimokyklinio ugdymo įstaigose, tiek lauko darželiuose vaikų amžius svyruoja nuo trijų iki šešių metų. Lauko darželiuose besimokantys vaikai yra pranašesni savo bendraamžių atžvilgiu, kurie lanko įprastą ikimokyklinio švietimo įstaigas, pasaulio ir gamtos pažinimo srityse. Lauko darželiuose besimokančių vaikų kūrybinis mąstymas yra labiau išlavintas. Taip pat, lauko įstaigų auklėtiniai turi geresnių socialinių įgūdžių (Sella, Bolognesi, Bergamini, Mason, Pazzaglia, 2023).

Mokslinėje literatūroje rašoma, kad vienalytės *curriculum* lauko darželiuose nėra. Lauko darželiuose erdvė gali būti skirtinga, todėl kiekviena švietimo įstaiga mokymo ir mokymosi planą pritaiko bei interpretuoja savitai. Kalbant apie taikomus ir naudojamus metodus, kurie diegiami lauko ikimokyklinėje įstaigoje, tikslų pateikčių taip pat nėra. Manoma, kad visi metodai yra naudojami vertinant vaiko sąlytį su gamta ir rodant lauko švietimo naudą (Sella, Bolognesi, Bergamini, Mason, Pazzaglia, 2023).

Ikimokyklinio ugdymo *curriculum*, kuris diegiamas atitinkamose įstaigose yra minima, kad programos tikslai nukreipti į vaiko asmenybės ugdymą per jo galias, santykius ir mokymąsi (žr. 2 lentelę) (Monkevičienė, Žemgulienė, Stankevičienė, 2013). Prie numatytų ikimokyklinių įstaigų *curriculum* programos tikslų, lauko darželyje keliamas dar vienas labai svarbus tikslas – kurti vaiko ryšį su gamta (Bentsen, Mygind, Randrup, 2009). Šį tikslą išpildyti svarbu, nes per laiką, kurį vaikas praleidžia gamtos apsuptyje yra labiau susikoncentruojama į mokomuosius dalykus bei ugdomos kitos vaiko asmenybei svarbios sritys (Nastran, 2020).

Mokslinėje literatūroje minima, kad ikimokyklinis ugdymas yra labiau orientuotas ne į žinias, kurias vaikas gauna mokymosi metu, bet į vertybes, gebėjimus ir patirtis. Kuo daugiau vaikas lauko darželiuose išbandys situacijų, tuo daugiau gebėjimų, patirčių ir įgūdžių įgys ir tai padės tvirtesnius pamatus jo tolimesniam mokymuisi (Ženkuvienė, 2005).

Viena iš labiausiai akcentuojamų vertybių lauko darželyje yra sėkmingas mokymasis. Žinios įgautos ne tik per teorinius užsiėmimus, bet ir praktinius yra svaresnės. Per žaidimus ir patirtinį mokymą gautas žinias vaikas geriau įsimena. Taip pat jis šias žinias sugeba lengviau pritaikyti sprenddamas problemas, su kuriomis susiduria kasdieniame savo gyvenime, taip pat jam lengviau jas panaudoti ir kitose situacijose (Faddegon, 2005).

Vertybė, kuri aktyviai ugdoma lauko darželiuose ir tiesiogiai yra užšifruota lauko filosofijos sampratoje, kaip teigia Ford (1986) yra gamtos saugojimas. Kaip filosofijoje ir minima, lauko

darželiuose turi būti kuriamas ekosistemos ryšys tarp vaiko, mikroorganizmų, faunos, floros ir visos gamtos. Vaikai besimokantys lauko darželiuose yra mokomi saugoti gamtą, užsiimti aplinkosauga. Diegiant gamtos saugojimo vertybę ugdomas ir stiprinamas atsakomybės jausmas (Ford, 1986).

Daug dėmesio, vertybiniu požiūriu, lauko darželiuose skiriama vaiko bendravimo įgūdžiams formuoti. Bendravimo ir bendradarbiavimo gebėjimas vaikui leidžia formotis kaip asmenybei, aiškiau kalbėti, plėsti savo žodyną, tikslingiau dėstyti ir reikšti mintis, dalyvauti diskusijose ir refleksijose (Hunter-Doniger, 2021). Taip pat bendravimas, kaip vertybė, leidžia užmegzti stiprius socialinius ryšius su klasės draugais, pedagogais ir tėvais (O'Brien, Murray, 2007).

Savarankiškumas – tai dar viena vertybė, kuri vertinama lauko ikimokyklinėse įstaigose. Ji diegiama ne tik lauko darželiuose dirbančių pedagogų, bet ir tėvų. Tėvai dažnai pastebi, kad vaiko nuolatinis buvimas lauke padeda greičiau formotis vaiko asmenybei. Vaikas tampa labiau pasitikintis savimi ir savarankiškesnis (Bohling, Saarela, Miller, 2012). Savarankiškumas dažniausiai pasireiškia per kūrybinį vaiko matymą, kuris yra viena iš lauko darželio ugdymo sričių. Kūrybiškumas leidžia vaikui atsiskleisti savitai, papasakoti, kaip jis pritaikys vieną ar kitą mokymosi priemonę, kurią randa gamtoje (Karavida, Tympa, Charissi, 2020, Monkevičienė, Žemgulienė, Stankevičienė, 2013). Taip pat savarankiškumas formuoja vaiko asmenybę ir skatina jo sąmoningumą (Hunter-Doniger, 2021).

Lauko darželiuose *curriculum* savo ugdymo raidos srityse didelį dėmesį skiria socialinei, komunikacinei, pažinimo ir kūrybiškumo sričiai. Mokant šias sritis ikimokyklinėje lauko įstaigoje pedagogai siekia užtikrinti, kad vaikai įgautų ne tik gebėjimų, vertybių, bet ir suprastų ugdymo programą, nors tai ir ne pagrindinis *curriculum* tikslas (Nastran, 2020).

Ikimokyklinio ugdymo *curriculum* priklauso ne tik nuo darželio filosofijos, bet ir nuo valstybės, kurioje jis veikia (Pollard, 2011). Kiekviena valstybė turi savitą istoriją, vyraujančią socialinę kontekstą ir problemas. Todėl ugdymo ir ugdymosi procesas niekada nėra griežtai apibrėžtas. Kaip tik jis nuolat kinta, nes ikimokyklinis ugdymas vyksta ne vienerius metus. Keičiasi politinė situacija, vaikų amžius ir įvairios tendencijos. Lauko darželyje sudarant *curriculum* yra numatyta, kad bus integruojamos ir problemos, kurios aktualios ne tik konkreitiems asmenims, bet ir visai visuomenei. Tačiau yra ir specifinių problemų, apie kurias lauko ikimokyklinėse įstaigose kalbama daug – tai sparti pasaulinė globalizacija ir žmogaus atskirtis nuo gamtos (Nabhan, Trimble, 1994, Berat, Pamuk, 2021). Mokymosi proceso metu pedagogai stengiasi perteikti vyraujančias problemas vaikams taip, kad nesukeltų neigiamų pasekmių, o kaip tik kurtų kuo stipresnį ryšį tarp vaiko ir gamtos, ugdytų jo supratimo ir atsakomybės jausmą, suprastų, kad gamta yra organizmas, kuris priklauso nuo kiekvieno iš mūsų (Šiaulytėnė, 2006).

Lauko ikimokyklinės įstaigos *curriculum* mokomasis turinys ir gaunamos naudos (rezultatai) yra glaudžiai susiję. Per lauko mokymą siekiama stiprinti fizinį, socialinį, emocinį, mąstymo, pažinimo ir kūrybiškumo ugdymą (Karavida, Tympa, Charissi, 2020).

Fizinis ugdymas yra būtinas vaiko organizmui. Aktyvus judėjimas – vaikščiojimas, bėgiojimas, laipiojimas stiprina vaikų raumenis, koordinaciją, mobilumą, pusiausvyrą, ir ištvermę, taip pat gerina vaiko regą ir motoriką. Būdami lauke vaikai nuolatos susiduria su mikroorganizmais, kurių gausu gamtoje. Toks sąlytis su jais stiprina vaiko imuninę sistemą (Karavida, Tympa, Charissi, 2020).

Socialinis ir emocinis ugdymas lavinamas mokomaisiais ir praktiniais žaidimais lauke. Vaikai, kurie mokosi lauke, daugiau pasitiki savimi, įgyja didesnę savigarbą, savivertę ir saviugdą, yra

savarankiškesni. Kadangi lauko darželyje pedagogo vaidmuo yra pagalbinis, vaikas supranta, kad turi didesnę laisvę reikšti ir realizuoti save, bendrauti su bendraklasiais, mokytis jiems įdomių ir jų interesus atitinkančių dalykų. Per turimą laisvę vaikai kuria socialinius ryšius ir yra empatiškesni vieni kitiems, o tai leidžia vaikui geriau suprasti save, valdyti emocijas ir sumažinti patiriamo streso lygį mokymosi proceso metu (Karavida, Tympa, Charissi, 2020).

Mąstymo ugdymas lauko įstaigoje yra būtinas. Tai ne tik gaunamų žinių integravimas, bet ir pasaulio supratimas mąstant ir stebint tai, kas vyksta gamtoje, aiškinantis ir domintis apie matomus reiškinius ir įvykius, jų priežastis. Vaikai apie gamtą gali ir noriai kalba, jie tai daro ne tik per žodžius ar emocijas, bet ir per pasireiškiančius jausmus, kūrybinius sprendimus (Šiaulytienė, 2006). Visą mąstymo procesą lydi įsivertinimas ir pažangos nustatymas, kuris dažniausiai vykdomas aptariant gautus rezultatus su bendraklasiais ar pedagogu – diskusijos ar refleksijos metu (Šiaulytienė, 2006).

Pažinimo ir kūrybiškumo ugdymas pasireiškia per vaiko gebėjimą mokymosi proceso metu surasti ir kūrybiškai pritaikyti iš gamtos gautas gėrybes. Pažinimo ugdymas skatina vaikų entuziazmą, susidomėjimą ir motyvaciją mokytis. Vaikai išmoka planuoti, nusistatyti sau tikslus ir bandyti juos pasiekti. Taip pat išmoki išspręsti sunkumus ir problemas per jau turimus įgūdžius pasitelkiant savo vaizduotę ir kūrybiškumą (Karavida, Tympa, Charissi, 2020).

Lauko darželiuose kaip ir kitose ikimokyklinėse įstaigose *curriculum* įgyvendinti naudojamos ugdymo strategijos. Pirmoji ir svarbiausia ikimokyklinio ugdymo įstaigose esama strategija yra ugdymas žaidžiant (Monkevičienė, Žemgulienė, Stankevičienė, 2013). Visas mokymas, kuris yra diegiamas lauko ikimokyklinėse įstaigose, yra patirtinis.

Patirtinis mokymasis yra orientuotas į vaiko interesų stiprinimą ir socializaciją. Vaikams per tokį mokymosi būdą yra sudarytos tinkamos sąlygos atskleisti ir suprasti savo jau turimus įgūdžius bei atrasti pomėgius. Vaikai per patirtinį mokymą ir žaidimus lauke turi neribotą laisvę tyrinėjimams ir eksperimentams. Jie gali žaisti, kurti, svajoti ir pritaikyti naujai įgautus gebėjimus saviraiškai ir bendravimui su grupės draugais. Žaidimu pagrįstas mokymasis sutelkiamas į visapusišką vaiko ugdymą, jo metu ugdytinis turi naudoti turimus pojūčius, taip pat lavinti įgūdžius sprendžiant susiduriusias situacijas ir problemas. Patirtiniam mokymuisi ir žaidimams lauke yra naudojamos gamtos sukurtos priemonės ir žaliavos (Karavida, Tympa, Charissi, 2020).

Dar viena iš ugdymo strategijų, kuri diegiama lauko darželyje, yra mokymasis remiantis erdve. Šiose įstaigose yra siekiama sukurti ilgalaikį gamtos ir vaiko ryšį. Manoma, kad vaikas, būdamas gamtoje ilgą laiką, su ja susitapatina, o tai vaikui išugdo gebėjimą aplinką saugoti, gerbti ir prižiūrėti (Karavida, Tympa, Charissi, 2020).

Paminėtina tai, kad lauko darželiuose naudojama ir istorijų pasakojimo strategija. Istorijų pasakojimo strategija yra viena seniausių mokymo priemonių, kuri mokytojų nuomone yra geriausias būdas perteikti visą norimą informaciją. Manoma, kad istorijų pasakojimo strategija labai svarbi vaikui, nes yra lavinama jo vaizduotė. Jei pasakojama istorija yra gana realistiška, vaikas taip įsijaučia į siužetą, kad pradeda jaustis jos herojumi (Barakat, Elmaghraby, 2022). Per pasakojimus ir kalbėjimus ne tik ugdomos retorikos, informacijos perteikimo, žodyno, klausymo sritys, bet ir kuriama draugiška, pagarbi, linksma ir gera atmosfera grupėje (Karavida, Tympa, Charissi, 2020).

Ugdymo procesui lauko darželiuose yra labai svarbi erdvė, kurioje vyksta mokymasis. Ikimokyklinio ugdymo *curriculum* programos turinys yra perkeliamas į netradicinę erdvę ir pritaikomas taip, kad

būtų tinkamas mokymui lauke. Gamta, erdvė ir saugi aplinka lauko ikimokyklinėje įstaigoje gali būti įvairi. Tai gali būti sodai, parkai, laukai, žalieji plotai, daržai, miško vietovės ir pan. (Sella, Bolognesi, Bergamini, Mason, Pazzaglia, 2023). Mokslinėje literatūroje aptarti tyrimai atskleidė, kad gamtos kuriami peizažai iš tiesų suteikia daug ugdymosi galimybių ir yra labiau skatinantys nei tie, kurie yra sukurti žmogaus (Sella, Bolognesi, Bergamini, Mason, Pazzaglia, 2023).

Lauko erdvėse vaikai būna nuolatos, nesvarbu ar tai žiema, ar vasara, saulė šviečia ar lietus lyja. Gamtoje visą dieną būnantys vaikai žaidžia, susipažįsta su pasauliu ir gamta, mokosi, atlieka įvairias užduotis, taip pat socializuojasi, valgo ir miega (Karavida, Tympa, Charissi, 2020).

Viena iš erdvių, kurioje vyksta lauko darželio ugdymas yra šiltnamiai. Jie naudojami augalams ar / ir daržovėms auginti. Vaikai šiltnamiuose atlieka visus daržo darbus – patys ruošia dirvą, joje sėja daržoves ar kitas gėrybes, laisto, prižiūri, kad neatsirastų piktžolių, o joms atsiradus – išrauna ir kompostuoja. Viso proceso metu vaikas laukia rezultatų, kurie parodys ar jo sodintas ir prižiūrėtas augalas išdygs ir ar duos produktą, kurio siekiama. Kad visas šis ugdymo procesas būtų veiksmingas, vaikai nuolatos turi atlikti ne tik daržo darbus, bet ir stebėjimus susijusius su sodinuko gyvavimo procesu. Mokytojai taip pat tokiam procese ir erdvėje turi savo atsakomybių. Pagrindinės iš jų – prižiūrėti, kad visas procesas vyktų tikslingai ir kryptingai, taip pat paruošti etiketes, jog vaikai ir visa bendruomenė žinotų, kas yra pasėta ir auginama. Pedagogai vaikus supažindina ir su augalų, kuriuos sodina, istorija, augimo proceso etapais, papasakoja kaip vaikai gali sužinoti, jog tai jų augalas (nurodo jutimo organus, kvapus, spalvą ir išvaizdą) (Makarskaitė-Petkevičienė, Venskuvienė, 2021).

Vaikai lauko darželiuose, kuriuose šiltnamio nėra, taip pat gali užsiimti sodininkyste. Tam jiems reikia lauko lysvių. Jose gali augti daržovės ir augalai, o mokytojas turi parinkti tinkamas veisles ar rūšis. Augalo ar daržovės augimo procesas yra ilgalaikis projektas, todėl tik stebėti ir prižiūrėti vaikams būtų nuobodu. Kad taip nenutiktų – pedagogai skatina domėtis, ieškoti skirtumų ir panašumų apie pasodintą sėklą, skatinti kūrybiškumą ir žingeidumą piešiant augalo lapus, stiebą, žiedus ar būsimus rezultatus (Makarskaitė-Petkevičienė, Venskuvienė, 2021).

Šioje erdvėje ir ugdymo procese skatinamas ne vienas vaiko gebėjimas. Taip pat jutiminiai organai. Kiekvienas vaikas yra skirtingas, todėl dažnai pasitaiko, kad vaikai nemėgsta vienu ar kitu daržoviu, tačiau jų auginimo procesas yra toks paveikus ikimokyklinio amžiaus vaikams, kad jie dažnai išdrįsta ir paragauti tai, ką patiems pavyko išauginti (Makarskaitė-Petkevičienė, Venskuvienė, 2021).

Dar viena erdvė, kuri neretai pasitaiko lauko ikimokyklinėse įstaigose – labirintas. Tai takas su posūkiais, akligatviais ir keliais kelio pasirinkimais. Jis gali būti sudarytas iš augalų, krūmų, kukurūzų ir pan. Žiemos metu labirintai lauko darželiuose taip pat aktualūs. Mokytojai sugalvoja įvairiausių būdų kaip juos pritaikyti šaltuoju metų laiku. Vienas iš populiariausių būdų yra lobio ieškojimas. Vaikai turi sekti nurodymais, savomis pėdomis, ridenti ir gaminti sniego gniūžtes, analizuoti sniego sandarą ir ypatybes. Grįžtant prie labirinto naudos vaikui – manoma, jog vaikščiavimas labirintu lavina erdvinį mąstymą, koordinaciją ir orientaciją aplinkoje. Taip pat ugdo savarankiškumo ir atsakomybės jausmus (Makarskaitė-Petkevičienė, Venskuvienė, 2021).

Žaidimams ir ugdymui vaikai lauko darželyje naudoja tai, ką randa gamtoje: kankorėžius, kaštonus, akmenis, lietaus vandenį, purvą ir dirvožemį, lapus, žoles, šakeles, sėklas ir pan. Natūralios žaliavos naudojamos kaip edukacijų rekvizitai ne tik ugdo ir plėtoja vaikų kūrybiškumą, vaizduotę, bet ir

stiprina fizinius gebėjimus, lavina smulkią ir stambią motoriką (Peterson, 2013; Karavida, Tympa, Charissi, 2020).

Ikimokyklinio amžiaus vaikams yra itin įdomu juos supančioje gamtoje rasti įvairiausių objektų, kuriuos jie gali panaudoti savo mokymosi procesui. Todėl lauko darželiuose vykdomoms veikloms vaikai pasitelkia gamtos priemones – jie žaidžia su kankorėžiais, o iš šakelių, šapalų ir samanų kuria lizdus gyvūnams ir paukščiams, laipioja medžiais, gamina įvairius darbelius, bando įveikti labirintus miške, žaidžia tradicinius žaidimus, vykdo gamtos stebėjimus tiek plika akimi, tiek per papildomas priemones, kurios leidžia išvelgti augalų ar dirvožemio sandaros daleles ir pan. (Yun, Seol, Jang, Kim, Choi, 2019). Darželinukai lauko aplinkoje ugdymui ir žaidimams naudoja tik gamtos sukurtus daiktus, o ne parduotuvių lentynose vyraujančius žaislus, tai labai svarbus aspektas, padedantis atrasti objektus. Vaikams gana lengva prisitaikyti juos supančiose erdvėse, nes jie yra kūrybiški, imlūs, neturintys išankstinių nuostatų.

Naudodami gamtos priemones vaikai lauko darželyje rūpinasi ne tik gamta ir augalija, bet ir gyvūnija. Labai dažnai vaikai tveria lesyklėles ar inkilus paukščiams ir su bendruomenės, tėvų ir pedagogų, pagalba juos kelia į medžius ir prižiūri per visus mokslo metus (Makarskaitė-Petkevičienė, Venskuvienė, 2021).

Lauko darželiuose vyraujantis *curriculum* numato vertinimą ir įsivertinimą, kuriuo yra padedama vaikui tobulėti. Vertinimas, kaip ir įprastose ikimokyklinio ugdymo įstaigose, yra atitinkamas keltiems programos tikslams ir numatytiems pasiekimams. Mokytojai pateikia vaiko vertinimo rezultatus jo tėvams. Taip pat atliekant vertinimą yra remiamasi vaiko pasiekimais per numatytą ugdymosi laikotarpį ir nustatomas jo pasiekimų ir pažangos lygis (Monkevičienė, Žemguliėnė, Stankevičienė, 2013).

Pažangos laipteliai, kaip ir įprastuose darželiuose, yra sudaryti iš žinojimo ir gebėjimo pradmenų, tvirtėjančio ir beveik įgyto gebėjimo laiptelio bei įgyto žinojimo ir gebėjimo.

Pagrindinė vertinimo strategija lauko darželyje yra refleksija. Po kiekvieno užsiėmimo yra būtina, kad visą procesą aptartų tiek mokiniai, tiek pedagogas. Lauko ikimokyklinėse įstaigose diegiama *curriculum* vertinimas ir gauti rezultatai pateikiami per darželyje dirbančio auklėtojo pateiktus objektyvius arba kognityvinius matavimus apie vaiko progresą, taip pat stebėjimo lenteles, emocinius ir fizinius rezultatus. Taip pat per mokytojų ir tėvų suvokimą atliekant numatytas užduotis (Sella, Bolognesi, Bergamini, Mason, Pazzaglia, 2023).

2 lentelė. Lauko darželio ikimokyklinio ugdymo programos sudarymo modelis

Programos tikslas orientuotas į vaiko ryšio su gamta kūrimą				
	Vaiko individualių galių plėtotė	Vaiko santykio su kitais plėtotė	Vaiko įgalinimo mokytis plėtotė	Vaiko sąlyčio su gamta plėtotė
Programos tikslai/ Švietimo taikiniai	Tapti savarankiška, atsakinga asmenybe, gyvenančia saugų, sveiką ir turiningą gyvenimą	Tapti atsakingam, pozityviai bendraujančiam	Tapti sėkmingai besiuogdančiam	Tapti neabejingu gamtai ir ją lydinčiai aplinkai

Ugdymosi (raidos) sritys	Gamtos saugojimo – socialinė – pažinimo – komunikavimo – kūrybingumo						
Pasiekimų sritys / pažangos laipteliai	Vertybinės nuostatos	Gebėjimai		Žinios, patirtis ir supratimas		Gamtos saugojimas	
Programa kaip ugdymo(-si) situacijų, galimybių kūrimas, laiduojant numatytų pasiekimų įgijimą							
Ugdymąsi integruojančios problemos	Integruojančios problemos, aktualios asmeniui, visuomenei, valstybei kaip svarbus ugdymo(-si) kontekstas						
	Pasaulinė globalizacija – žmogaus atskirtis nuo gamtos – bendruomeniškumas – tapatumas ir kultūriniai skirtumai – kūrybiškumas ir kritinis mąstymas – savarankiškumas						
Ugdymo(-si) turinio sritys	Gamtos ugdymas (-is)	Socialinis ugdymas (-is)	Pažintinis ugdymas (-is)	Emocinis ugdymas (-is)	Mąstymo ugdymas (-is)	Fizinis ugdymas (-is)	Kūrybinis ugdymas (-is)
Ugdymo(-si) strategijos	Ugdymas(-is) žaidžiant. Patirtinis ugdymas(-is). Mokymasis remiantis erdve. Istorijų pasakojimo ugdymas(-is). Konstruktyvistinis ugdymas(-is). Giluminis ugdymas(-is). Imersinis (kitakalbių) ugdymas(-is). Įtraukusis ugdymas(-is). Lauko ugdymas(-is). Probleminis ugdymas(-is). Projektinis ugdymas(-is). Kūrybiškumą skatinantis ugdymas(-is). Vystantis ugdymas(-is) ir kt.						
Ugdymo(-si) aplinkos ir priemonės	Fizinė, socialinė, emocinė aplinka	Grupės, lauko ir artimiausios bendruomenės aplinka		Įstaigos ir šeimos aplinka	Natūrali aplinka		Specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams pritaikyta aplinka
	Aktyvus judėjimas, mokomieji, lavinamieji žaidimai	Šiltnamis, daržo lysvės, labirintas			Gamtoje rastos natūralios žaliavos		
Vertinimas ir įsivertinimas, padedantis tobulėti							
Vertinimo atitiktis tikslui ir numatytiems pasiekimams	Vertinama tai, ko siekiama, ką vaikas ugdomi (<i>taip pat ir specialiųjų ugdymosi poreikių</i>)	Remiamasi vaiko pasiekimų įrodymais		Vertinimas orientuotas siekti programos kokybės		Vertinimas orientuotas siekti vaikų pažangos	
Kas vertinama?	Pasiekimų lygis. Pažangos lygis						

Pažangos laipteliai	Žinojimo (supratimo) ir gebėjimo pradmenys	Tvirtėjantis žinojimas (supratimas) ir beveik įgytas gebėjimas	Įgytas žinojimas (supratimas) ir gebėjimas	
Vertinimo strategijos	Vertinimo tipai: konstatuojamasis, formuojamasis, apibendrinamasis	Vertinimo būdai: kognityviniai, objektyvūs matavimai, stebėjimas, aplanko sudarymas, vaiko veiklos rezultatų analizė, emocinių rezultatų analizė, fizinių rezultatų analizė	Vertinimas, įsivertinimas, tarpusavio vertinimas	Vertinimo refleksija ir tolesnių ugdymosi žingsnių numatymas

Apibendrinant *curriculum* realizavimo lauko darželyje skyrių galima teigti, kad ikimokyklinis ugdymas čia vyrauja panašus kaip ir tradicinėse įstaigose. Tačiau daugiau dėmesio yra skiriama gamtosauginėms problemoms, pačiai gamtai, florai ir faunai.

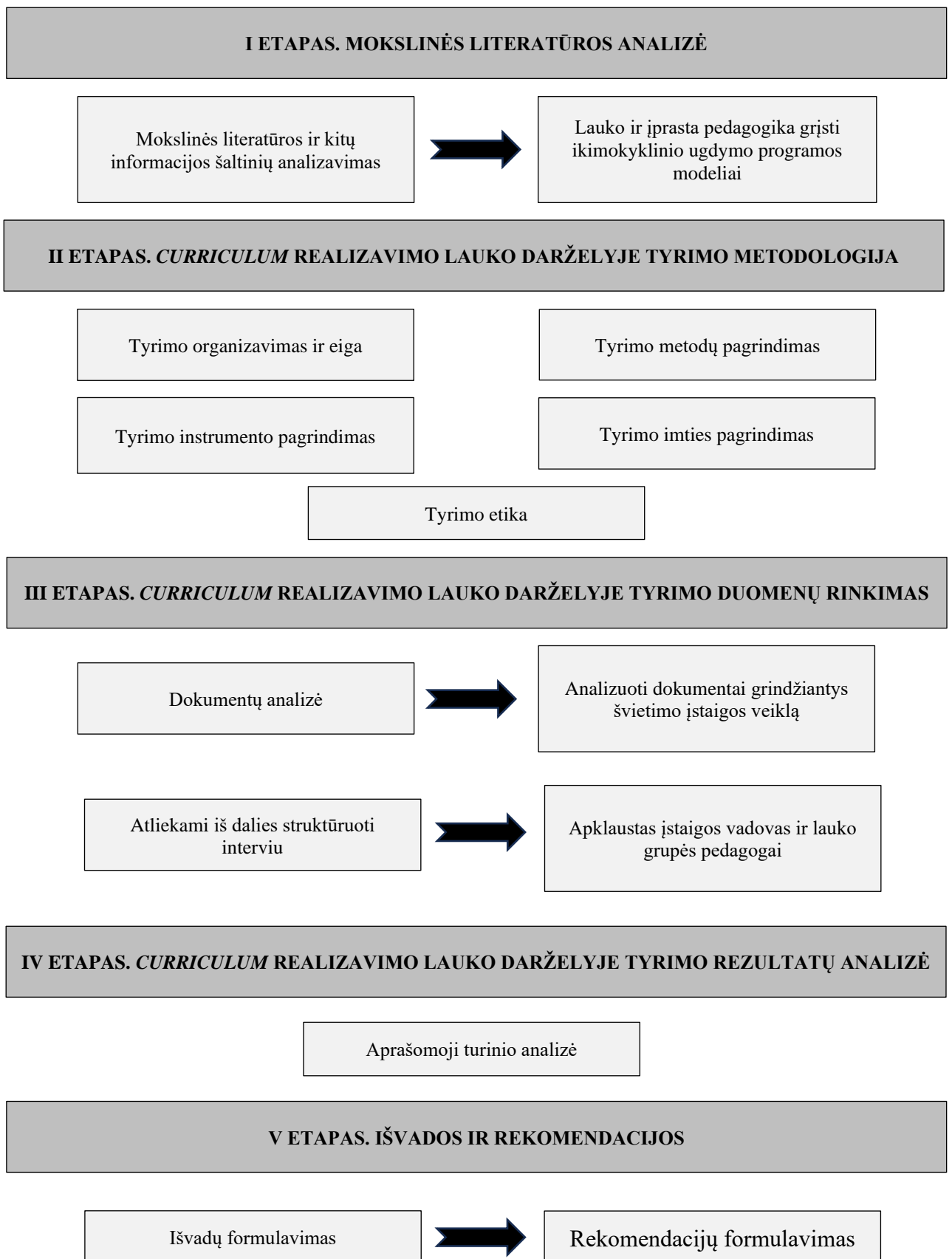
2. *Curriculum* realizavimo lauko darželyje tyrimo metodologija

2.1. Tyrimo organizavimas ir eiga

Siekiant nustatyti *curriculum* realizavimo ypatumus lauko darželyje pasirinkta kokybinė tyrimo prieiga. Kokybiniai tyrimai – tai situacijos ar objekto tyrimai, siekiant suprasti juos supančius reiškinius. Tai ilgalaikis objekto stebėjimas, kurių duomenys surenkami natūralioje aplinkoje (Kardelis, 1997). Įgyvendinant empirinį tyrimą, kurio pagrindinis tikslas yra išsiaiškinti, kaip *curriculum* realizuojamas švietimo ugdymo įstaigoje, kuri savo veiklą grindžia ikimokyklinio ugdymo programa „Miško darželis“, pasitelkiamas atvejo studijos metodas. Atvejo analizės tyrimas apibūdinamas kaip vieno objekto stebėjimas. Šis tyrimas gali būti taikomas įstaigai, asmeniui ar grupei, įvykiui siekiant išanalizuoti visus su tiriamuoju susijusius aspektus (Heale, Twycross, 2017; Kardelis, 1997). Atvejo studijomis grįstus tyrimus Kardelis (1997) vadina atvejo tyrimais. Šie tyrimai yra vadinami ir interpretaciniais – tai tokie tyrimai, kurių interpretuoti reiškiniai ir prasmės yra pagal tyrėjo priimtas nuostatas (Gall, Borg, Gall, 1996).

Kardelio (1997) teigimu, vieno metodo taikymas atliekant socialinį tyrimą yra neveiksmingas ir apimantis tik siaurą dalį galimos informacijos. Siekiant to išvengti yra pasitelkiamas trianguliacijos principas, kurio dėka tyrimas nuodugnesnis, įvairiapusiškesnis ir suteikiantis daugiau informacijos iš skirtingų prizmių (Kardelis, 1997).

Tyrimo metu gautos informacijos tikslingesniai ir aiškesniai sisteminiui pateikiama tyrimo logika (žr. 1 pav.). Pirmajame tyrimo etape, atlikus išsamią mokslinės literatūros analizę, sudaryti du modeliai: pirmasis – ikimokyklinio ugdymo programos modelis ir antrasis – lauko darželio ikimokyklinio ugdymo programos modelis. Antrojo etapo metu pagrindžiama *curriculum* realizavimo ypatumų lauko darželyje tyrimo metodologija. Trečiajame, duomenų rinkimo etape, atlikta dokumentų analizė – analizuoti švietimo įstaigos veiklą grindžiantys dokumentai (Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos įstatymai, įsakymai ir nutarimai, valstybės švietimo strategijos, ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos ir pasiekimų aprašas, savivaldybės ir švietimo įstaigos strateginio plano nuostatai, ikimokyklinio ugdymo programos *curriculum*). Atlikus dokumentų analizę, iš dalies struktūruoto interviu metu, apklaustas švietimo įstaigos vadovas ir lauko grupės pedagogai. Ketvirtajame etape iš dalies struktūruoto interviu metu gauti atsakymai buvo apdorojami kokybinio turinio analizės metodu ir pateikiama diskusija. Paskutiniame etape, apibendrinus tyrimo rezultatus, pateiktos išvados ir rekomendacijos.

1 pav. Tyrimo logika

2.2. Tyrimo duomenų rinkimo metodai

Atvejo studijos tyrimo metodui įgyvendinti pasitelkiama švietimo įstaigos veiklos dokumentų analizė ir iš dalies struktūruotas interviu su dviem tiriamųjų grupėmis : švietimo įstaigos vadovu ir lauko grupės pedagogais.

2.2.1. Empirinio tyrimo duomenų rinkimo metodai

- **X įstaigos veiklą grindžiančių dokumentų analizė** atliekama siekiant identifikuoti veiksnius ir priežastis steigti lauko pedagogika grindžiamą įstaigą (grupę).
- **Pusiau struktūruotas interviu** apklausiant X įstaigos vadovą ir pedagogus siekiama išsiaiškinti, kaip *curriculum* realizuojamas praktinėje veikloje.

Dokumentų analizė padeda nustatyti ir koreguoti tyrimo kryptį (Kardelis, 1997). Ja siekiama gauti objektyvios informacijos, siekiant nustatyti, koku pagrindu X įstaiga grindžia savo veiklą. Dokumentų analizei gali būti naudojami dokumentai pagal savo informacijos išreiškimo formą – statistiniai ar verbaliniai, ir pagal reikšmę – oficialūs ir neoficialūs (Kardelis, 1997). Šiame tyrime analizuoti oficialūs dokumentai – statistiniai ir verbaliniai (žr. 3 lentelę). Statistiniai dokumentai atspindi reiškinių požymius ir juos lengva lyginti ir gretinti su kitų tyrimų duomenimis, tuo tarpu verbaliniai, aprašo socialinius reiškinius (Kardelis, 1997).

3 lentelė. Oficialių dokumentų sąrašas

Eilės nr.	Metai	Analizuoti oficialūs dokumentai
1.	1995	Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl jungtinių tautų vaiko teisių konvencijos ratifikavimo“, 1995 m. liepos 3 d. Nr. I – 983.
2.	1992	Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos piliečių priimta, 1992 m. spalio 25 d. referendume.
3.	2023	Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas „Dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos ateities vizija „Lietuva 2050“ patvirtinimo“, 2023 m. gruodžio 23 d. Nr. XIV-2466.
4.	2012	Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas „Dėl valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinimo“, 2012 m. gegužės 15 d. Nr. XI-2015.
5.	2013	Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas „Dėl Valstybinės švietimo 2013-2022 metų strategijos patvirtinimo“, 2013 m. gruodžio 23 d. Nr. XII-745.
6.	2020	Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. balandžio 22 d. įsakymo Nr. V-313 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 75:2016 „Išimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų vykdymo bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ patvirtinimo“ pakeitimo“ pakeitimo“, 2020 m. balandžio 17 d. Nr. V-913
7.	2005	Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas „Dėl Išimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo“, 2005 m. balandžio 18 d. Nr. ISAK-627.
8.	1991	Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 1991 m. birželio 25 d. Nr. I-1489.

9.	2009	Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas, 2009 m. balandžio 30 d. Nr. XI-242.
10.	2015	Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras (2015). Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos.
11.	2016	Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras (2016). Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas.
12.	2022	X įstaigos ikimokyklinio ugdymo programa „Miško darželis“ (2022).
13.	2020	X savivaldybės tarybos sprendimas „Dėl X savivaldybės X įstaigos reorganizavimo į X įstaigą“, 2020 m. balandžio 30 d. TS-180.
14.	2021	X savivaldybės tarybos sprendimas „Dėl X savivaldybės tarybos 2018 m. sausio 31 d. sprendimo Nr. TS-6 „Dėl mokesčio už ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų išlaikymą X švietimo įstaigose mokėjimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“, 2021 m. vasario 25 d. Nr. TS-53.
15.	2022	X savivaldybės tarybos sprendimas „Dėl X švietimo įstaigų ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų maitinimo dienos finansinių normų nustatymo“, 2022 m. sausio 27 d. Nr. TS-8.

Kardelio (1997) manymu, interviu, tai dar vienas tyrimo metodas, kuris gali būti įvairiausių stilių ir išraiškų, bet dažniausiai tai tyrėjo inicijuotas pokalbis su atsakovu siekiant gauti būtiną informaciją atliekamam tyrimui. Tiriamojo interviu paskirtis gali būti trejopa – jis naudojamas kaip priemonė tikslingai informacijai gauti, kaip priemonė hipotezei patikrinti ir naudojama kaip priemonė drauge atliekant kitus tyrimus. Tyrimai dažniausiai būna struktūrizuoti arba nestruktūrizuoti bei neprimestiniai ar kryptingi (Kardelis, 1997). Tačiau Gaižauskaitė ir Valavičienė (2016) pateikia ir daugiau interviu tyrimo formų. Jų manymu, interviu gali būti grupuojami pagal penkis skirtingus požymius. Pirmasis, pagal pasirinktą metodologinę strategiją, gali būti feministinis, etnografinis, naratyvinis, biografinis, psichologinis interviu ir kt. Antrasis – pagal klausimyną, Kardelis (1997) išskyrė struktūrizuotą ir nestruktūrizuotą interviu, o Gaižauskaitė ir Valavičienė (2016) papildė ir iš dalies struktūrizuotą interviu tyrimu. Trečiasis požymis, pagal kurį gali būti parenkama interviu forma, tai apklausiamųjų skaičius – individualus, porų, tikslinės grupės diskusija ir kitų grupės interviu formos. Ketvirtasis požymis apibūdina tyrėjo ir tiriamojo kontakto pobūdį, pagal jį interviu gali būti tiesioginis arba pasitelkiant technologines priemones. Paskutinis požymis, pagal kurį interviu gali būti skirstomas, tai tyrimo paskirties specifikacija. Interviu gali būti vykdomas su ekspertais, vaikais, kitų kultūrų atstovais ir pan. (Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016).

Tyrime, kuriame siekiama išsiaiškinti, kaip *curriculum* yra realizuojamas švietimo įstaigoje, vykdančioje ikimokyklinio ugdymo programą, grindžiamą lauko pedagogika, naudojamas pagal klausimyną iš dalies struktūruotas interviu. Taikant šį metodą, nors ir yra bendraujama su tiriamaisiais naudojant iš anksto numatytus ir paruoštus klausimus, tačiau yra sudaroma ir paliekama galimybė užduoti papildomus, iš kalbos ar kalbamosios situacijos kilusius, klausimus (Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016).

Taip pat iš dalies struktūruoto interviu metu taikomas ir požymis įtvirtinantis tyrėjo ir tiriamojo pobūdį. Tyrimas vykdomas tiesioginiu būdu, tačiau technologinė priemonė, telefonas, naudojama garso įrašui įrašyti (Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016). Interviu vykdomas respondentams įprastoje

aplinkoje. Įstaigos vadovas apklaustas savo kabinete, kuris įrengtas X įstaigoje, o pedagogai interviu metu buvo apklausiami lauko grupės įrengtoje pastogėje.

2.2.2. Empirinio tyrimo duomenų apdorojimo metodai

Empirinio tyrimo duomenų apdorojimo etape dokumentų analizė atlikta remiantis samprata, kad duomenys surinkti pagal atitinkamus požymius (Kardelis, 1997). Kokybinei duomenų analizei gali būti priskiriamas sisteminimas, klasifikavimas bei priežastiniai funkciniai ir struktūriniai ryšiai (Kardelis, 1997). Pasitelkiant šią analizę aprašytas X švietimo įstaigos veiklos reglamentas ir X lauko grupės *curriculum* realizavimas.

Taip pat šiame duomenų apdorojimo etape atlikta ir iš dalies struktūruoto interviu metu gautų atsakymų kokybinė turinio analizė. Tačiau prieš analizę – tik įgyvendinus interviu, buvo atliekamas jų paruošimas. Pirmiausia atlikta transkripcija – interviu išrašomas pažodžiui ir atliktas duomenų nuasmeninimas, siekiant išlaikyti respondentų anonimiškumą (Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016).

Pirmasis žingsnis vykdytas prieš kokybinę turinio analizę – gautos informacijos transkripcija. Šis etapas atliktas tik įgyvendinus interviu ir pateikiamas prieduose (žr. 1 ir 2 priedus). Gauta informacija išrašoma pažodžiui ir atliekama duomenų nuasmeninimo procedūra, kuria siekiama išlaikyti respondentų anonimiškumą (Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016).

Kokybinė turinio analizė yra kokybinių duomenų reikšmių sisteminimo metodas, kuris leidžia sumažinti duomenų apimtį, yra sistemingas ir lankstus (Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016). Atliekant turinio analizę, buvo atsižvelgiama į „Miško darželio“ programos įgyvendinimą, vaikų ir pedagogų išskirtinumą. Interviu metu gautų duomenų apdorojimo logika remiasi išrašų darymo, papildomos informacijos tvarkymo ir interviu išrašų parengimo analizei etapais (Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016).

2.3. Tyrimo instrumento pagrindimas

Siekiant sužinoti, kaip *curriculum* realizuojamas įstaigoje, kurioje yra lauko grupė, buvo taikytas interviu metodas. Šiam metodui iš anksto sudarytas klausimynas – gairės (žr. 4 lentelę). Šis klausimynas išskiria tuos, nors ir yra paruoštas prieš interviu, tačiau jis neturi griežtos struktūros, o jo metu galima keisti klausimų tvarką, užduoti papildomus tikslinamuosius ar papildomuosius klausimus, taip pat nukrypti nuo temos, taip sužinant papildomos aktualios informacijos tyrimui (Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016).

Iš dalies struktūruoto interviu klausimai įstaigos vadovui ir pedagogams sudaryti remiantis teoriniu modeliu (žr. 4 lentelę). Siekiant užtikrinti interviu sėkmę ir gauti kuo išsamesnius tyrimo rezultatus, klausimyną sudarant buvo pasirinkti atviro tipo klausimai. Jie yra vertinami kaip kokybiškesni, labiau apgalvoti ir gilesni (Kardelis, 1997).

4 lentelė. Tyrimo „Curriculum realizavimas lauko darželyje“ klausimynas – gairės skirtos įstaigos vadovui ir lauko pedagogika grindžiamoje klasėje dirbantiems pedagogams

Respondentas	Tyrimo blokas	Klausimai
X įstaigos vadovas	Lauko grupės įkūrimas	1. Kaip ir kodėl kilo mintis steigti „Miško darželis“ programa grindžiamą ikimokyklinio ugdymo grupę? Ar tai darželio vadovybės ar savivaldybės iniciatyva?

		2. Kodėl lauko filosofija grindžiama klasė? Ar buvo kitų svarstytinų alternatyvų ir kuo „Miško darželio“ programa pranašesnė už kitas?
	Personalas	1. Kaip vyksta pedagogų atranka ir paruošimas dirbti lauko grupėje?
	Vaikai	1. Kaip vyksta vaikų atranka į lauko ugdymo grupę? Kokie keliami techniniai papildomi reikalavimai? 2. Koks besimokančių lauko grupėje vaikų amžius? 3. Kuo išsiskiria vaikai, kurie ugdomi lauke? 4. Kaip integruojate vaikus su spec. poreikiais?
	Curriculum	1. Kaip ikimokyklinio ugdymo programa pritaikyta lauko grupei? 2. Kaip sudaromas ir koks yra lauko grupės curriculum? 3. Kaip atrodo lauko grupės diena?
	Tėvai	1. Koks tėvų požiūris ir vertinimas į lauko grupę? Ar noriai leidžia vaikus, o gal kaip tik – nenori leisti į lauko grupę? 2. Kaip tėvai integruojami į lauko grupės procesą? Ar jie yra aktyvūs, ar dalyvauja ne tik vertinime, bet ir pačiame ugdyme ir veiklose?
X įstaigos pedagogas	Darbas lauko grupėje	1. Kuo išskirtinis yra ikimokyklinis ugdymas lauko grupėje? 2. Koks yra papildomas pasiruošimas norint dirbti tokioje įstaigoje?
	Vaikai	1. Kaip integruojate vaikus su spec. poreikiais? Kiek jų mokosi klasėje? 2. Kuo išsiskiria vaikai, kurie ugdomi lauke?
	Curriculum	1. Kaip pavyksta įgyvendinti įvairias ugdymosi strategijas? 2. Darželio grupės ikimokyklinio ugdymo programoje „Miško darželis“ minima, kad grupėje ugdymo turinio sritys yra natūralus ugdymas(-is) gamtoje ir ekologinis ugdymas(-is). Kaip šios sritys išreiškiamos praktikoje, kuo jos skirias, kuo yra panašios ir kaip viena kitą papildo? 3. Koks yra lauko grupės curriculum praktikoje? Ar jis taikomas visiems vaikams, ar sudaroma redakcija skirta spec. poreikių turintiems vaikams? 4. Lauko pedagogika grindžiamame ugdyme labai svarbu, kad mokytojai būtų kūrybiški ir dinamiški. Papasakokite kokios kūrybiškiausios ugdymo integravimo užduotys yra ir kokias priemones joms įgyvendinti pasitelkiate. 5. Papasakokite kaip atrodo diena lauko grupėje skirtingais metų laikais. 6. Kaip vykdate vaikų vertinimą? Kokia efektyviausia ir jūsų nuomone, labiau pasiteisinusi vertinimo veikia šioje grupėje?
	Tėvai	1. Koks tėvų požiūris ir vertinimas į lauko grupę? Ar noriai leidžia vaikus, o gal kaip tik – nenori leisti į lauko grupę? 2. Kaip tėvai integruojami į lauko grupės procesą? Ar jie yra aktyvūs, ar dalyvauja ne tik vertinime, bet ir pačiame ugdyme ir veiklose?

2.4. Tyrimo imtis

X savivaldybėje yra ribotas skaičius lauko pedagogika grįstų ikimokyklinio ugdymo įstaigų. Pasirinkta švietimo įstaiga X turi lauko grupę, kurioje ugdoma pagal ikimokyklinio ugdymo programą „Miško darželis“. Dėl šios priežasties tyrimas bus atliekamas šioje įstaigoje.

Atliekant iš dalies struktūruota interviu planuojama apklausti X įstaigos vadovą, lauko grupės pedagogus. Tiriamųjų yra ribotas skaičius, todėl atrenkant tiriamuosius nebuvo keliami papildomi reikalavimai kaip amžius ar lytis. Iš dalies struktūruoto interviu metu buvo apklausti 3 respondentai.

Kokybiniams tyrimams būdingos mažos imtys – tik vienas ar keli respondentai. Šios imties užtenka, nes dažniausiai pakankamai informacijos gaunama jau per pirmąjį interviu. Likusieji interviu vykdomi tol, kol informacijos gaunama tiek, kad ji pradeda kartotis ir tampa išbaigtais – tai vadinama prisisotinimo principu (Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016). Interviu tokiu atveju nėra draudžiama vykdyti, tačiau tai tampa nebetikslinga.

2.5. Tyrimo etika

Atliekant šį tyrimą buvo laikomasi esminių tyrimo etikos principų. Pasak Gaižauskaitės ir Valavičienės (2016), etika saugo ir nepažeidžia žmogaus laisvės ir orumo. Respondentai sutiko dalyvauti tyrime savanoriškai, nieko neverčiami. Tyrimo dalyviams prieš sutikimą dalyvauti tyrime buvo pateikiama išsami informacija apie atliekamą tyrimą ir jo pagrindinį tikslą, metodus, naudingumo faktorių ir kam bus naudojami tyrimo rezultatai. Žodinis sutikimas gautas iš visų trijų respondentų, kurie jį patvirtino prieš interviu vykdymą. Šis žingsnis, gaunant žodinį sutikimą, būtinas siekiant gauti respondentų sutikimą ne tik dalyvauti tyrime, bet ir naudoti gautus duomenis šiame magistro baigiamajame darbe. Taip pat iš informantų gautas sutikimas visą interviu įrašinėti mobiliuoju telefonu, taip palengvinant rezultatų transkripciją ir tolimesnę analizę tyrėjui. Su kiekvienu respondentu buvo susisiekiama telefonu ir sutartas individualus laikas tiesioginiams pokalbiui. Sutikimo dalyvauti tyrime forma ir asmens duomenų apsaugos klausimai suderinti su baigiamo projekto vadovu.

Dar vienas etikos principas, būdingas vykdant tyrimus įstaigose, tai oficialus leidimo gavimas (Kardelis, 1997). Šio tyrimo metu buvo gauti du leidimai – vienas iš X įstaigos vadovo ir kitas iš X savivaldybės mero, nes tyrimo objektas yra savivaldybės biudžetinė įstaiga.

Atliekant tyrimą buvo laikomasi etikos požiūrių. Visų interviu metu išlaikomas neutralumas, sąžiningumas ir nešališkumas. Tyrimo dalyviai nebuvo vertinami, išlaikomas privatumas, anonimiškumas, konfidencialumas (Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016). Klausimai pateikti pagarbiai, ramia ir aiškia intonacija. Respondentų atsakymai į juos pateikiami neiškraipyti, nepagražinti, tikslūs, nekeičiant gauto informacijos ir prasmės, kuri galėtų turėti įtakos tyrimo temai ir tolimesniems veiksams. Visi surinkti duomenys tyrimo metu pateikiami lietuvių bendrine kalba.

Prieš duomenų analizės etapą visi gauti interviu dar kartą išklausomi, o audio įrašai transkribuojami taip, jog nebūtų galima identifikuoti tiriamųjų asmenybių. Atlikus šį etapą – įrašai sunaikinami, o transkribuoti duomenys saugomi asmeniniame tyrėjo kompiuteryje. Įvykdžius tyrimo duomenų analizę ir apgynus baigiamąjį projektą, duomenys bus sunaikinami.

3. Curriculum realizavimo lauko darželyje tyrimo rezultatų analizė

3.1. X švietimo įstaigos kontekstas ir veiklos reglamentavimas

X švietimo įstaiga savo veiklą pradėjo 1940 m. Bėgant metams, keičiantis vaikų skaičiui, švietimo ugdymo įstaiga sulaukė ne vienos reorganizacijos. 1945 m. mokykla tapo progimnazija, o 1949 m. septynmete mokykla. Dar po dešimties metų – 1959 m. mokykla tapo vidurine, o sulaukus XXI amžiaus – 2001 m. pagrindine, kuri 2017 m. pertvarkyta į pradinę mokyklą:

„1940 m. įsteigta X pradinė mokykla. 1945 m. mokykla tapo progimnazija, 1949 m. progimnazija perorganizuota į septynmetę mokyklą. 1959 m. mokykla tapo vidurine, nuo 2001 m. – pagrindine. 2017 m. pertvarkyta į pradinę mokyklą“ (Dėl X savivaldybės X įstaigos reorganizavimo į X įstaigą, 2020 m. balandžio 30 d. TS-180, 2020).

Paskutinė reorganizacija įvyko mažiau nei prieš 5 metus – 2020 m. balandžio 30 d. X savivaldybės tarybos sprendimu TS-180, mokykla prijungta prie daugiafunkcio centro.

Nuo 2022-2023 mokslo metų X įstaigoje veikia 1 lopšelio grupė, 2 ikimokyklinio ugdymo grupės, 2 priešmokyklinio ugdymo grupės, 1 lauko grupė ir 8 pradinio ugdymo klasės. Iš viso šią įstaigą lanko 221 vaikas. Vizija, kurios laikosi tyrimo objektu pasirinkta X įstaiga, yra demokratiška, teikianti kokybiškas ugdymo paslaugas ir atvira kaitai. Jos misija – teikti kokybišką ugdymą ne tik ikimokyklinio, priešmokyklinio ar pradinio ugdymo lygmenyje, bet ir suaugusių ugdymą. Taip pat tenkinanti kultūrinius, edukacinius, saviraiškos vietas bendruomenės poreikius:

„Centro veiklos tikslas – teikti kokybišką ikimokyklinį, priešmokyklinį, pradinį ugdymą ir vaikų neformalųjį švietimą, tenkinti gyvenamosios vietovės įvairių interesų ir amžiaus grupių asmenų edukacinius, kultūrinius bei socialinius poreikius ir laisvalaikio organizavimą“ (Dėl X savivaldybės X įstaigos reorganizavimo į X įstaigą, 2020 m. balandžio 30 d. TS-180, 2020).

X įstaigoje puoselėjamos vertybės sujungia pagarbą, kūrybingumą, bendradarbiavimą ir tobulėjimą:

„Kurti X įstaigą kaip vietos bendruomenės švietimo, kultūros, tradicijų bei vertybinių nuostatų formavimo židinį“ (Dėl X savivaldybės X įstaigos reorganizavimo į X įstaigą, 2020 m. balandžio 30 d. TS-180, 2020).

Analizuojant X įstaigos veiklą reglamentuojančius oficialius dokumentus matoma, kad švietimo įstaiga savo veiklą grindžia Lietuvos Respublikos Konstitucija (LR Konstitucija). LR Konstitucijos III skirsnio 40 straipsnis nusako, kad valstybinės ir savivaldybių mokyklų bei auklėjimo įstaigos yra pasaulietinės, o jų veiklą prižiūri valstybė:

„Valstybinės ir savivaldybių mokymo ir auklėjimo įstaigos yra pasaulietinės. Jose tėvų pageidavimu mokoma tikybos. Įstatymo nustatyta tvarka gali būti steigiamos nevalstybinės mokymo bei auklėjimo įstaigos. Aukštosioms mokykloms suteikiama autonomija. Valstybė prižiūri mokymo ir auklėjimo įstaigų veiklą.“ (Lietuvos Respublikos Konstitucija, 1992).

Įstaigos veiklai aktualus ir III skirsnio 41 straipsnis, kuris nurodo, kad asmenims iki 16 metų mokslas yra privalomas. Šiame straipsnyje numatoma, kad valstybinėse ir savivaldybių bendrojo lavinimo mokyklose yra mokslas nemokamas:

„Asmenims iki 16 metų mokslas privalomas. Mokymas valstybinėse ir savivaldybių bendrojo lavinimo, profesinėse bei aukštesniosiose mokyklose yra nemokamas. Aukštasis mokslas prieinamas visiems pagal kiekvieno žmogaus sugebėjimus. Gerai besimokantiems piliečiams valstybinėse aukštesniosiose mokyklose laiduojamas nemokamas mokslas“ (Lietuvos Respublikos Konstitucija, 1992).

Įstaigoje taip pat laikomasi Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos, kuri ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I – 983. Konvencija skatina spręsti švietimo problemas, steigti mokyklas ir skatinti ugdymą.

X įstaigos veikla glaudžiai susijusi su Lietuvos pagrindiniu mokslą reglamentuojančiu įstatymu – tai yra Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu 1991 m. birželio 25 d. Nr. I-1489. Šis įstatymas nuolatos sulaukia redakcijų. Paskutinės įstatymo korekcijos buvo nukreiptos į ikimokyklinį ugdymą, kuriame reglamentuojama, kad ikimokyklinis ugdymas nuo 2025 m. rugsėjo 1 d. tampa visuotiniu 2 metų amžiaus vaikams:

„Ikimokyklinis ugdymas teikiamas vaikui nuo gimimo, iki jam pradedamas teikti priešmokyklinis ugdymas. Ugdymas pagal ikimokyklinio ugdymo programą yra visuotinis nuo 2 metų amžiaus“ (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 1991 m. birželio 25 d. Nr. I-1489, 1991).

Vykdamas ikimokyklinį ugdymą X įstaigoje laikomasi ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. balandžio 18 d. įsakymo Nr. ISAK-627 „Dėl Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo“, kuris numato rengti ir sėkmingai atnaujinti ikimokyklinio ugdymo programas:

„Švietimo teikėjai, remdamiesi Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašu (toliau – Kriterijai), rengia ir sistemingai atnaujina ikimokyklinio ugdymo programą“ (Dėl Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo, 2005 m. balandžio 18 d. Nr. ISAK-627, 2005).

Vadovaujantis šiuo aspektu įstaigoje parengta ir lauko grupei skirta ikimokyklinio ugdymo programa „Miško darželis“.

Taip pat vadovujamasi ir Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centro 2015 metais parengtomis „Ikimokyklinio ugdymo metodinėmis rekomendacijomis“, kuriose nurodoma koks yra šiuolaikinis vaikas:

„[...] suprasti vaikus, atpažinti jų poreikius, personalizuoti jų ugdymą, t. y. kurti kiekvieno vaiko individualumą atitinkančias ugdymo ir ugdymosi situacijas bei aplinkas“ (Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos, 2015).

Jose aptariama kokia turi būti kokybiška ugdymo turinio ugdymo samprata ir nauda, kaip tobulinti įstaigų parengtas ikimokyklinio ugdymo programas, taip pat, kaip atlikti vaikų ugdymosi vertinimą:

„[...] Ikimokyklinio ugdymo programa vis labiau suprantama kaip visuma, kurioje yra numatyti vaikų ugdymo tikslai, uždaviniai bei rezultatai (tai, ko siekiama); ugdymo ir ugdymosi turinys, ugdymo proceso dalyvių sąveika, pedagoginės strategijos, ugdymosi aplinka ir priemonės (kaip siekiama vaiko ugdymosi rezultatų); vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimas (iš ko žinome, ar rezultatai pasiekti)“ (Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos, 2015).

Šios rekomendacijos padeda ir bendravimo su tėvais lygmenyje siekiant užtikrinti kuo tvirtesnę vaiko ugdymo(-si) pažangą:

„Pasiiekimų aprašas yra ir orientyras tėvams, ko jie gali tikėtis iš ikimokyklinio ugdymo, ko gali pasiekti jų vaikas, todėl Rekomendacijose pateikiami patarimai, kaip pedagogai galėtų prasmingiau bendrauti su tėvais, siekdami vaiko kokybiško ugdymosi“ (Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos, 2015).

Siekiant X įstaigos bendruomenei giliau suprasti ką vaikai besimokantys darželyje gali pasiekti bei susitarti dėl vaikams keliamų reikalavimų ir uždavinių įgyvendinimo siekiant numatyti pasiekimus ugdymo srityje pasitelkiamas Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centro 2016 metais sudarytas „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas“:

„Pasiiekimų aprašas – tai gairės, padedančios pedagogams, tėvams, švietimo pagalbos specialistams, kitiems ugdytojams ir vadovams suprasti, ko gali pasiekti vaikai nuo gimimo iki šešerių metų bei susitarti dėl vaikų ugdymo tikslų, uždavinių, numatyti ugdymosi rezultatus“ (Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas, 2016).

Svarbiu dokumentu, kuriuo X švietimo įstaiga vadovaujasi diegiant ugdymą yra Lietuvos Respublikos Seimo 2013 m. gruodžio 23 d. Nr. XII-745 nutarimas „Dėl Valstybinės švietimo 2013-2022 metų strategijos patvirtinimo“. Šio nutarimo pagrindinis tikslas švietimą Lietuvoje paversti valstybės pagrindu, ugdyti atsakingus ir savarankiškus žmones, kurie bus atsakingi už Lietuvos ir pasaulio gyvavimą:

„[...] paversti Lietuvos švietimą tvariu pagrindu valstybės gerovės kėlimui, ugdyti veržliam ir savarankiškam žmogui, atsakingai ir solidariai kuriančiam savo, Lietuvos ir pasaulio ateitį“ (Dėl Valstybinės švietimo 2013-2022 metų strategijos patvirtinimo, 2013 m. gruodžio 23 d. Nr. XII-745, 2013).

X įstaigos veiklai yra svarbus ir Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. Nr. XI-2015 nutarimas „Dėl valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinimo“:

„Bendrojo lavinimo sistemą orientuoti į kūrybiškumo, pilietiškumo ir lyderystės ugdymą. Sukurti ir visose švietimo įstaigose įdiegti kūrybingumui, ieškojimams ir tobulėjimui atviras mokymosi programas ir kompetencijos vertinimo ir įsivertinimo sistemą“ (Dėl valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinimo, 2012 m. gegužės 15 d. Nr. XI-2015, 2015).

Šiuo nutarimu įstaiga vadovavosi ne vienerius metus, tačiau nuo 2023 m. gruodžio 29 d. vykdomą ugdymą pritaiko Lietuvos Respublikos Seimo 2023 m. gruodžio 23 d. Nr. XIV-2466 nutarime „Dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos ateities vizija „Lietuva 2050“ patvirtinimo“ numatytiems aspektams įgyvendinti:

„Švietimas ir mokslas išplėtoti kaip kertinė Lietuvos kultūros dalis, užtikrinanti šios kultūros ir ja grindžiamos valstybės tęstinumą, gyvybingumą ir intelektualinį savarankiškumą. Švietimas, kurio raida pranoksta bendrą visuomenės raidą, sėkmingai atlieka savo vaidmenį ir veda visuomenę pirmyn“ (Dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos ateities vizija „Lietuva 2050“ patvirtinimo, 2023 m. gruodžio 23 d. Nr. XIV-2466, 2023).

X įstaiga savo vykdomas veiklos programas galėjo praturtinti po patvirtinto Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2020 m. balandžio 17 d. Nr. V-913 įsakymu „Dėl Lietuvos Respublikos

sveikatos apsaugos ministro 2010 m. balandžio 22 d. įsakymo Nr. V-313 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 75:2016 „Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų vykdymo bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ patvirtinimo“ pakeitimo“, kurio dėka nuo 2020 – 2021 mokslo metų X įstaiga turi galimybę steigti lauko grupes:

„Lauko vaikų darželis (toliau – lauko darželis) – švietimo teikėjas, kuris ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programą vykdo lauke“ (Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. balandžio 22 d. įsakymo Nr. V-313 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 75:2016 „Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų vykdymo bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ patvirtinimo“ pakeitimo, 2020 m. balandžio 17 d. Nr. V-913, 2020)

X įstaiga savo veiklą reglamentuoja ne tik vyriausybės priimtais įstatymais, bet ir vietinės valdžios tarybos numatytais sprendimais: 2015 m. rugsėjo 24 d. Nr. TS-290 „Dėl ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelių tvarko aprašo patvirtinimo“, 2021 m. vasario 25 d. Nr. TS-53 „Dėl X savivaldybės tarybos 2018 m. sausio 31 d. sprendimo Nr. TS-6 „Dėl mokesčio už ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų išlaikymą X savivaldybės švietimo įstaigose mokėjimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“, 2022 m. sausio 27 d. Nr. TS-8 „Dėl X savivaldybės švietimo įstaigų ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų maitinimo dienos finansinių normų nustatymo“. Taip pat X įstaiga nuosekliai laiko ugdymo plano, kurį atnaujina kas du mokslo metus.

X švietimo įstaiga yra įtraukta į Lietuvos sveikatą stiprinančių mokyklų tinklą. Ugdymo įstaigoje nuo 2020 m. yra įsteigta viena lauko grupė „Laukinėtojai“, kuri mokoma pagal ikimokyklinio ugdymo programą „Miško darželis“. Šios ikimokyklinio ugdymo programos turinys yra orientuotas į humanistinę ugdymo kryptį:

„Humanistinio ugdymo idėjos – kiekvieno vaiko pažangai. Humanistinis pedagoginis mąstymas – nuolatinio mokyklos gyvenimo atsinaujinimo, daugialypės mokytojų kūrybinės veiklos galimybė. Siekiame, kad vaikas būtų ugdomas ir suprantamas plačiai: pabrėžiama vaiko saviraiškos, pasirinkimo galimybių laisvė ir svarba ugdymo procese“ (X įstaigos ikimokyklinio ugdymo programa „Miško darželis“, 2022).

Humanistinės krypties ugdymas yra paremtas natūralia vaiko prigimtimi. Ji orientuota į vaiką, jo gebėjimus laisvai realizuoti savąsias galias. Vaikui taip pat yra sudaromos palankios sąlygos tirti pasaulį, bandyti ir klysti, mokytis spręsti problemas, taisyti savo klaidas, keistis pačiam ir keisti kitus. Mokymosi procesas organizuojamas suteikiant vaikams galimybę kūrybiškai pertvarkyti pedagogo siūlomas idėjas, skatinant vaikų iniciatyvumą. Šia programa siekiama kurti sąmoningumą apie aplinkosaugą, ekosistemas, kultūrą, stiprinti bendravimą ir bendradarbiavimą su vaikų tėvais, juos įtraukiant į ugdymo(-si) procesą:

„Skatiname ugdyti šiuolaikinio vaiko kompetencijas per žaidimą, per realią gyvenimišką patirtį, įkvėpdami juos kūrybiškai veikti natūralioje gamtoje. Programa siekiama plėtoti ekologinį supratimą, kaupti gamtosaugos patirtį, kultūrą, stiprinti bendradarbiavimą ir partnerystę su šeima“ (X įstaigos ikimokyklinio ugdymo programa „Miško darželis“, 2022).

X įstaigoje dirbantys pedagogai atitinka Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo V skirsnio, 48 straipsnio numatytus reikalavimus:

„Kvalifikacijų, priskiriamų pedagogo kvalifikacijai, aprašą tvirtina švietimo ir mokslo ministras. Atvejus, kada asmenys laikomi turinčiais pedagogo kvalifikaciją, nustato švietimo ir mokslo ministras“ (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 1991 m. birželio 25 d. Nr. I-1489, 1991).

Įstaigos pedagogai pripažįsta mokymosi visą gyvenimą principą. Jie nuolatos tobulina savo kompetencijas ir kvalifikaciją prioritetinėse srityse, o įstaiga organizuoja tikslinius personalo mokymus, numato gerosios patirties dalinimosi ir atviras veiklas:

„X švietimo įstaigoje dirba kompetentingi, turintys tinkamą išsilavinimą nuolat tobulėjantys, mokymąsi visą gyvenimą pripažįstantys pedagogai. Vyksta nuolatinis pedagogų kvalifikacijos kėlimas, organizuojami tikslingi personalo mokymai, rengiamos atviros veiklos, dalinamasi gerąja patirtimi“ (X įstaigos ikimokyklinio ugdymo programa „Miško darželis“, 2022).

Pedagogai perteikdami mokymosi procesą kreipiasi pagalbos ir į vaikų tėvus ar globėjus. Bendraudami su jais mokytojai susipažįsta su vaiko ugdymo šeimoje tradicijomis, jo sociokultūrine aplinka. Drauge su tėvais aptaria lūkesčius keliamus vaikui besimokančiam ikimokyklinio ugdymo įstaigoje:

„Tėvai (globėjai) ir pedagogai bendru sutarimu rūpinasi vaiko gerovės užtikrinimu, ugdymas paremtas natūralia vaiko prigimtimi, saviaukla, tolerancija, gebėjimu pačiam kurti save, laisvai renkantis veiklas, mokymasis bendradarbiauti su bendraamžiais ir suaugusiais“ (X įstaigos ikimokyklinio ugdymo programa „Miško darželis“, 2022).

X švietimo įstaigoje be pedagogų ir administracijos dirba ir gausi specializuotų specialistų komanda, kurią sudaro sporto ir sveikatos veiklos organizatorius, visuomenės sveikatos specialistas, meninio ugdymo pedagogas, logopedas ir psichologas.

X įstaigoje veikiama ir pagal Vaiko gerovės valstybės politikos koncepciją, kuri patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. IX-1569. Įstaigoje yra integruojami vaikai kurie turi specialiųjų poreikių, norint užtikrinti jų sėkmingą integraciją, klasėje būna ir mokytojo padėjėjos:

„Viena iš svarbiausių vertybių yra tai, kad kiekvienas vaikas yra unikalus ir nepakartojamas, todėl jam sudaromos sąlygos atsiskleisti ir vystytis pagal savo gebėjimus. Sudaromos palankios ugdymo(-si) sąlygos vaikams, turintiems ypatingų poreikių (gabiems, turintiems specialiųjų poreikių, socialiai ar pedagogiškai apleistiems ir kt.). Ugdymas individualizuojamas ir diferencijuojamas pagal ugdytinių poreikius“ (X įstaigos ikimokyklinio ugdymo programa „Miško darželis“, 2022).

Vaiko gerovės komisija savo veiklą vykdo pagal Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. balandžio 11 d. įsakymu Nr. 579 patvirtintą „Mokyklos vaiko gerovės komisijos sudarymo ir jos darbo organizavimo tvarkos aprašą“. Komisija rūpinasi saugia ugdymo aplinka, vaiko asmenybės sėkme ir branda, taip pat vaiko individualiais pasiekimais ir pažanga, kurie glaudžiai susiję su vaiko gerovės funkcijomis:

„[...] komisija organizuoja ir koordinuoja prevencinį darbą, švietimo pagalbos teikimą, saugios ir palankios vaiko ugdymui aplinkos kūrimą, specialiųjų ugdymosi poreikių pirminį įvertinimą bei kitas su vaiko gerove susijusias funkcijas“ (X įstaigos ikimokyklinio ugdymo programa „Miško darželis“, 2022).

Tėvai ir vietos bendruomenė X įstaigos veikloje taip pat turi savo svarbų vaidmenį. Tai numatoma įstaigos ikimokyklinio ugdymo programos „Miško darželis“ nuostatuose. Humanistinis ugdymas skatina mokytis bendradarbiauti ir bendrauti ne tik su mokytojais ar bendraamžiais, bet ir su šeimos nariais ir suaugusiais. Tėvai glaudžiai bendradarbiauja su pedagogais suteikdami jiems būtina informaciją apie vaiko individualius poreikius ir auklėjimą, taip pat aptardami vaiko galimybes nusimato pasiekimų ir pažangos vertinimo metodus. Tėvai X įstaigoje yra noriai yra įsitraukę į ugdymo procesą, todėl drauge su pedagogais dalinasi atsakomybe už vaiko ugdymo kokybę. Esant poreikiui tiek tėvams ar vaiko globėjams, tiek mokiniam kompleksiskai gali būti teikiama pagalba specializuotų specialistų ir įstaigų: logopedo, vaiko gerovės komisijos, pedagoginės – psichologinės tarnybos ir Vaiko teisių tarnybos. Tėvams suteikiama daug integracijos į vaiko ugdymosi veiklos bendruomenės veiklą:

„[...] skelbimai tėvų lentoje, atvirų durų dienos, grupės/įstaigos susirinkimai, pokalbiai su tėvais, tėvų dalyvavimas įstaigos savivaldoje, tradicinės šventės, bendros išvykos, parodos, elektroninis paštas, projektai, padėkos (raštu), tėvų dalyvavimas grupės ugdymo procese, darželio internetinė svetainė, tėvų dalyvavimas vaikų pasiekimų ir pažangos vertinime, tėvų apklausos, specialistų konsultacijos ir kt.“ (X įstaigos ikimokyklinio ugdymo programa „Miško darželis“, 2022).

Jiems yra steigiamos atvirų durų dienos, skelbiami skelbimai ir pranešimai, vyksta grupės ir įstaigos susirinkimai, asmeniniai pokalbiai. Tėvai taip pat kviečiami į įvairias šventes, bendras išvykas ar ekskursijas, projektus. Vaikų tėvams mokyklos bendruomenė suteikia galimybę naudotos įstaigos el. paštu, svetaine, dalyvauti apklausoje ir konsultacijose, taip juos įtraukiant į vaikų vertinimo procesą.

3.2. X lauko darželio *curriculum* analizė

X įstaigoje veikiančioje lauko grupėje yra aktyviai diegiamos humanistinio ugdymo idėjos, kurios skirtos kiekvieno vaiko pažangai. Šioje lauko grupėje pedagogų veikla grįsta humanistiniu pedagoginiu mąstymu. Ugdymo(-si) proceso metu mokytojai turi įvairiapusę kūrybinės veiklos galimybę, nes darželyje vyksta nenutrūkstantis procesas, kuriame nėra monotonijos. Taip pat X įstaigoje yra siekiama, kad vaikas būtų ugdomas ir suprantamas plačiai: ugdymo proceso metu yra pabrėžiama vaiko saviraiškos, pasirinkimo galimybių laisvė ir svarba. Šioje įstaigoje pasitelkiama ugdymo strategija, kuri išreiškiama per vaiko kompetencijų įgijimą žaidimų metu, taip pat per realią gyvenimišką patirtį. Vaikai yra mokomi kūrybiškai į ugdymosi procesą žiūrėti ir kūrybiškai veikti natūralioje gamtoje:

„Ugdymą organizuoti aktyviais būdais, savarankiškai vaiko iniciatyvai, suteikiant vaikams galimybę kūrybiškai pertvarkyti pedagogo siūlomas idėjas, skatinant vaikų iniciatyvumą“ (X įstaigos ikimokyklinio ugdymo programa „Miško darželis“, 2022).

X įstaigos grupėje yra diegiama ikimokyklinio ugdymo programa „Miško darželis“, kurios pagrindinis tikslas yra atsižvelgiant į pažangiausias mokslo ir visuomenės raidos tendencijas, kurti terpę ugdymo(-si) procesui, kuri padėtų vaikui ne tik mokytis, bet ir tenkintų jo prigimtinius, gamtos ryšio, kultūrinius, etninius, socialinius, pažintinius, sveikatos saugojimo bei specialiuosius poreikius:

„Ši programa orientuojama į vaiką, jo gebėjimus laisvai realizuoti savąsias galias. Vaikui sudaromos palankios sąlygos tirti pasaulį, bandyti ir klęsti, mokytis spręsti problemas, taisyti savo klaidas, keistis pačiam ir keisti kitus“ (X įstaigos ikimokyklinio ugdymo programa „Miško darželis“, 2022).

X įstaigos ugdymo programoje numatyti uždaviniai yra orientuoti į vaiko saugią aplinką, kurioje jis gali nevaržomai tyrinėti, ugdyti savo gebėjimus, mokytis, ji skatintų vaiko savarankiškumą ir lyderystės aspektus. Taip pat ir į vaiko sveikatą – tiek fizinę, užtikrinant judrumo ir aktyvumo poreikį, tiek psichinę:

„Fizinės sveikatos ir gerovės principas – fizinės, psichinės ir dvasinės sveikatos darna: vaikų sąmoningo požiūrio į sveikatos saugojimą ir stiprinimą ugdymas, vaikų judėjimo poreikio tenkinimas, fizinio aktyvumo formų plėtra, fizinės raiškos integracija į ugdymo procesą, sveikatos programų ir projektų rengimas“ (X įstaigos ikimokyklinio ugdymo programa „Miško darželis“, 2022).

Tenkinti vaiko prigimtinius, specialiuosius poreikius bei atskleisti jo gebėjimus. Didelę reikšmę lauko darželio grupėje užima ir menų ugdymas, kurio metu vaikai mokosi domėtis naujais dalykais, ugdo meninę raišką, estetikos suvokimą, kūrybiškumą perimant valstybėje ir šeimoje puoselėjamas liaudies tradicijas, tautos kultūros vertybes ir papročius:

„Kūrybiškumas – ugdymo procese kaupiama vaiko kūrybinės veiklos patirtis: gebėjimas kūrybiškai veikti, kurti, mąstyti, formuojamas kūrybiškas santykis su aplinka“ (X įstaigos ikimokyklinio ugdymo programa „Miško darželis“, 2022).

Ugdant vaikus pagal ikimokyklinio ugdymo programą „Miško darželis“ yra laikomasi keleto principų. Vienas iš svarbiausių yra humaniškumas, kuris leidžia vaikui būti savimi, neatsižvelgiant į kitų nuomonę. Vaikai yra gerbiami ir priimami kaip asmenybės:

„Pripažįstama vaiko teisė būti kitokiam. Vaikas gerbiamas kaip asmenybė, turinti ryškių prigimtinių bruožų, kuriuos reikia padėti ugdyti“ (X įstaigos ikimokyklinio ugdymo programa „Miško darželis“, 2022).

Taip pat diegiamas ir demokratiškumas, kuris grindžiamas per vaiko ir suaugusio asmens lygiavertę partnerystę bei sąveiką:

„Skatinama lygiavertė vaiko ir suaugusiojo partnerystė bei sąveika, ugdytojas orientuojasi į vaiką kaip asmenybę. Šis principas grindžiamas šeimos ir darželio partnerystės plėtojimu ir abipuse pagalba. Ugdytiniams sudaroma galimybė kritiškai mąstyti, rinktis sau įdomią veiklą, elgtis savarankiškai, tačiau susitariama dėl kai kurių taisyklių“ (X įstaigos ikimokyklinio ugdymo programa „Miško darželis“, 2022).

Tautiškumas ir pilietiškumas yra lauko grupės ugdymo proceso dalis. Šio ugdymo metu yra formuojamos nuostatos tėvynės ir gimtinės atžvilgiu. Taip pat siekia diegti lietuvių tautos kultūrinės vertybes, tradicijas, papročius ir kurti savo tapatumą. Kūrybiškumas atlieka svarbų vaidmenį vaiko ugdymo procese, nes taip kaupiamos kūrybinės patirtys, kurios suteikia gebėjimą ne tik kūrybiškai galvoti, kurti ar veikti, bet ir formuoja kūrybišką santykį su aplinka.

Santykis su aplinka ir gamta geriausiai perteikiamas pasitelkiant holistinio ugdymo idėją, kuri suprantama kaip sąmoningo piliečio gebėjimas suprasti gamtos problemas ir tausoti jos išteklius. Holistinis ugdymo metu vaikas yra supažindinamas su aplinkos problemomis. Jam diegiamos žinios, motyvacija, gebėjimai, kurie skatina vaiko sąmoningumą aplinkosauginių problemų aspektu. Greta holistinio ugdymo labai svarbus ir patirtinis ugdymas, kuris leidžia vaikui įsisavinti mokymosi procesu sukauptą patirtį ir leidžia įvertinti jo pažangą ir pasiekimus.

Lauko ugdymu grįstoje grupėje didelis vaidmuo atitenka fizinės sveikatos ir gerovės principui, kurio dėka siekiama užtikrinti psichinės, dvasinės ir fizinės sveikatos darną. Kiekvienas vaikas yra individualus ir turi skirtingų poreikių, todėl labai svarbu laikytis individualizmo principo, kuris kiekvienam vaikui leidžia atsiskleisti pagal savo gebėjimus. Kad šie gebėjimai būtų pastebimi ir tolimesniame mokymosi kelyje yra svarbus tęstinumas.

X įstaigos lauko grupės pedagogai, siekdami užtikrinti, kad vaikas pasiektų kokybiškesnį ugdymą(-si), bendradarbiauja su priešmokyklinio ugdymo pedagogais ir tėvais. Ypač svarbus ryšys kuriamas su tėvais ar globėjais. Kalbant su jais svarbu sukurti abipusį pasitikėjimą, konfidencialumą ir grįžtamąjį ryšį, kuris padeda vaikui ne tik kokybiškai mokytis pagal numatytas ugdymo(-si) sritis, bet ir pasiekti asmeninį tobulėjimą asmenybės formavime:

„Tėvų ir pedagogų bendravimas ir bendradarbiavimas grindžiamas pasitikėjimu, abipuse pagarba bei dėmesiu. Siekiama, kad mokyklos-daugiafunkcio centro personalas ir šeimos taptų ugdymo proceso partneriais“ (X įstaigos ikimokyklinio ugdymo programa „Miško darželis“, 2022).

X įstaigos lauko grupė savo veiklą vykdo X savivaldybės teritorijoje. Pušyne veikianči švietimo įstaiga įsikūrusi ramioje vietoje, turi vaizdingą kraštovaizdį ir yra apsupta unikalių kultūros paveldo objektų – parkų, pėsčiųjų ir dviračių takų. Ši lauko grupė, nors ir vykdo ugdymo(-si) procesą gamtos apsuptyje, tačiau turi ir įrengtas patalpas viduje, kurios skirtos vaikų poilsiui ir žaidimams žiemos metu. Miško erdvės yra nuolatos tvarkomos ir prižiūrimos, kad sukurtų tinkamas sąlygas vykdyti ugdymą lauke. X įstaiga laikosi sprendimo, kad aplinka, kurioje vyksta mokymo(-si) procesas turi

būti patogi, jauki ir saugi, priminti namus, įtraukianti ir kviečianti eksperimentuoti, kurti ir atitikti vaiko raidą:

„[...] kairiajame Nemuno krante esančiame pušyne. Vaizdinga ir rami vietovė, apsupta unikalių kultūros paveldo objektų, įrengtų parkų, pėsčiųjų ir dviračių takų. Šis ypatingas gamtos grožis ir grynas oras pušyne suteikia galimybę sveikos gyvensenos propagavimui, fizinio aktyvumo skatinimui, saugios ir patrauklios aplinkos kūrimui“ (X įstaigos ikimokyklinio ugdymo programa „Miško darželis“, 2022).

X įstaigos lauko grupės, kuri mokosi pagal ikimokyklinio ugdymo programą „Miško darželis“ turinys yra parengtas vadovaujantis „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu“ (žr. 5 lentelę). Aprašo sudarymą 2016 metais inicijavo Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija (nuo 2019 m. sausio 1 d. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija), o įvykdė – Lietuvos Respublikos švietimo ir sporto ministerijos Švietimo aprūpinimo centras (nuo 2019 m. šis centras išregistruotas po reorganizavimo). Projektas yra Mokyklų tobulinimo programos plius dalis.

5 lentelė. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų sritys sudarytos pagal Lietuvos Respublikos švietimo ir sporto ministerijos Švietimo aprūpinimo centro „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašą“

Ikimokyklinio amžiaus vaikui keliami lūkesčiai	Ikimokyklinio amžiaus vaiko pasiekimų sritys
Sveikas vaikas	Kasdieninio gyvenimo įgūdžiai
	Fizinis aktyvumas
Orus vaikas	Emocijų suvokimas ir raiška
	Savireguliacija ir savikontrolė
	Savivoka ir savigarba
	Santykiai su suaugusiais
	Santykiai su bendraamžiais
Bendraujantis vaikas	Sakytinė kalba
	Rašytinė kalba
Smalsus vaikas	Aplinkos pažinimas
	Skaičiavimas ir matavimas
Kuriantis vaikas	Meninė raiška
	Muzika Šokis Vaidyba Vizualinė raiška
	Estetinis suvokimas
Sėkmingai besiuogdantis	Iniciatyvumas ir atkaklumas

	Tyrinėjimas
	Problemų sprendimas
	Kūrybiškumas
	Mokėjimas mokytis

Ugdymo turinys yra integruotas į vaiko kasdienybę (ugdymo(-si) procesą). Pagrindinė lauko grupės X įstaigoje ugdymo(-si) organizavimo forma yra įvairi vaikų veikla, kuri gali būti įgyvendinama kaip vieno vaiko veikla, mažos grupelės vaikų veikla, mokytojo organizuota veikla. Taip pat sveikatingumo valandėlės, rytinės mankštos ir užsiėmimai, tradiciniai sporto renginiai, valstybės ir savivaldybės mastu rengiami sporto ir sveikatingumo renginiai ir projektai. Minima, kad visas ugdymo turinys atspindi keliamus X įstaigos lauko grupės tikslus ir uždavinius – organizuoti mokymo(-si) procesą lauko aplinkoje, naudoti gamtoje rastas priemones ir skatinti vaikų kūrybiškumą.

Kaip ir įprasta lauko darželio *curriculum*, taip ir aptariamose X įstaigos lauko grupėse, pagrindinis ugdymo metodas yra išreiškiamas per žaidimus. Priemonės taip pat yra gaunamos iš gamtos – akmenys, lapai, šakos, sniegas ir pan. X įstaigoje laikomasi filosofijos, kad natūralumas ir neužbaigtumas pažadina vaikų smalsumą ir kūrybiškumą. Pavyzdžiui, medžio ar krūmo šaka gali tapti lauko ugdymo proceso metu bet kuo – nuo muzikos instrumento, namų ruošos priemonių, transporto priemonių ligi mėgstamo personažo ar herojaus.

Šioje X įstaigos lauko grupėje yra integruojami ir tradiciniam ikimokykliniam ugdymui naudojamas STEAM ugdymas. Jis pasireiškia per „Lego education“ metodikos integravimą. Visos priemonės metodikos įgyvendinimui buvo gaunamos iš ES projekto „Žaidžiu. Kuriu. Dalinuosi“ lėšų. Vaikai dėliodami lego kaladėles gali neribotai realizuoti save ir atrasti kūrybines aukštumas. Tuo tarpu pedagogai žinodami savo veiklos tikslą suteikia vaikams laisvės bendrauti, mąstyti, kurti ir aptarti mokymo(-si) procesą.

Išvykos, žygiai, ekskursijos, tyrinėjimai ir eksperimentavimai yra neatsiejama lauko pedagogikos dalis. Vaikai aktyviai įsitraukę į šias veiklas patiria naujų įspūdžių, atradimo džiaugsmą, taip pat ugdo planavimo ir organizavimo įgūdžius, bendravimo su kitais gebėjimus, socialinį supratingumą.

X įstaigos lauko grupės ikimokyklinio ugdymo programos rezultatas yra ugdytinių pasiekimai, kurie vertinami yra nuolatos. Vaikų pasiekimai atliekami du kartus per mokslo metus: spalio mėnesį vyksta priminis vaiko vertinimas, o gegužės – baigiamasis, kurio metu yra apibendrinami pokyčiai, įvykę per mokslo metus. Vertinamas žymimas X įstaigoje naudojamame elektroniniame dienyne „Mūsų darželis“, pagal 18 ugdymo sričių, kurios numatytos „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų apraše“. Apibendrinti duomenys dažniausiai būna pateikiami lentelėje arba diagramoje.

Ugdymo pasiekimo vertinimo metodai ir būdai X įstaigos lauko grupėje yra stebėjimas, pokalbiai su vaiku natūralioje ir kasdieninėje aplinkoje, taip pat ir pokalbiai su tėvais ar globėjais, vaiko veiklos ir kūrybos produktų analizė, vaiko kalbos, veiklos garso ir vaizdo įrašų pateikimas ir analizė bei esant poreikiui – papildomi atskiros ugdymo srities tyrimai.

Vaiko vertinimas lauko grupėje atliekamas taip, kad garantuotų visišką vaiko psichologinį saugumą, gerą savijautą ir stiprintų motyvaciją mokytis, patirti ir išgyventi sėkmės jausmą ir įveikti kliūtis. Vertinimas vyksta stebint ir fiksuojant vaiko elgesį bei veiklą, o jį atlieka ne tik pedagogas ir tėvai, bet save įsivertina ir vaikai. Vaikų ugdymo(-si) proceso stebėjimas yra numatytas savaitiniame ugdymo plane (žr. 2 pav.).

Vaiko ugdymo(-si) pasiekimų vertinimas																	
Vaiko vardas, pavardė _____												Gimimo data _____					
Grupė _____												Vertinimo data _____					
ŽINGSNIS																	
7																	
6																	
5																	
4																	
3																	
2																	
1																	

SRITIS	Kasdienio gyvenimo įgūdžiai	Fizinis aktyvumas	Emocijų suvokimas ir raiška	Savireguliacija ir savikontrolė	Savivoka ir savigarba	Santykiai su suaugusiais	Santykiai su bendraamžiais	Sakytinė kalba	Rašytinė kalba	Aplinkos pažinimas	Skaičiavimas, matavimas	Meninė raiška	Estetinis suvokimas	Iniciatyvumas ir atkaklumas	Tyrinėjimas	Problemu emondimas
--------	-----------------------------	-------------------	-----------------------------	---------------------------------	-----------------------	--------------------------	----------------------------	----------------	----------------	--------------------	-------------------------	---------------	---------------------	-----------------------------	-------------	--------------------

Diagramų spalvos _____

Išvados _____

_____

_____

_____

Vertinimą atliko _____ Susipažinau _____

(vertinimą atlikusios auklėtojos vardas pavardė, parašas) (vieno iš tėvų/globėjų vardas pavardė, parašas)

2 pav. X įstaigos ikimokyklinio ugdymo vaiko ugdymo(-si) pasiekimų vertinimo forma

Ugdymo pasiekimai vertinami X įstaigos lauko grupėje atsižvelgiant į keturis vertinimo kriterijus. Pirmasis yra visuminis, tai ugdymo(-si) pasiekimų vertinimas, kuris vyksta nuolat – taip užkertamas kelias, kad vaikas nebūtų įvertintas, o tėvai gautų aiškią ir savalaikę informaciją apie savo vaiką. Antrasis kriterijus, kurio laikomasi X įstaigoje yra tai, kad vaikas vertinamas pagal atskirų sričių pasiekimus ir yra atsižvelgiama į keliamus lūkesčius (žr. 5 lentelę). Trečiasis – vertinant atsižvelgiama į vaiko daromą pažangą ir nėra vertinamos nesėkmės. Paskutinis kriterijus lauko grupėje, jog laikomasi etikos reikalavimų atliekant vertinimą.

Įvertinus vaikų ir visos grupės pasiekimus, pedagogai rašo ilgalaikius planus, individualius savaitinius vaiko veiklos planus, o esant poreikiui – pedagogai gali vaiką vertinti ir dar dažniau nei numatyta.

Visa vertinimo medžiaga yra kaupiama vaikų individualiuose aplankaluose drauge su vaiko veiklos pėdsakais – dailės ir kūrybos darbais, rašytinės kalbos ir žodinių pasakojimų pavyzdžiais, samprotavimais, pedagogų ir kitų specialistų atsiliepimais apie esamą ir daromą vaiko pažangą, nuotraukos ir kitos vaiko veiklos fiksavimo formos. Visi vaikų vertinimai nėra viešai prieinami.

Kiekvieno vaiko individualūs rezultatai yra aptariami su tėvais arba globėjais numatytų pokalbių metu.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. balandžio 18 d. įsakymo Nr. ISAK-627 „Dėl Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo“ vedama X įstaiga parengė ikimokyklinio ugdymo programą „Miško darželis“, kuri diegiama lauko grupėje. Pagal šią programą sudarytas modelis (žr. 6 lentelę).

6 lentelė. X įstaigos lauko grupės ikimokyklinio ugdymo programa „Miško darželis“

Programos tikslas - atsižvelgiant į pažangiausias mokslo ir visuomenės raidos tendencijas, kurti sąlygas padedančias vaikui tenkinti prigimtinius, kultūrinius, etninius, socialinius, pažintinius, sveikatos saugojimo bei specialiuosius poreikius								
Programos tikslai/ Švietimo taikiniai	Vaiko individualių galių plėtotė		Vaiko santykio su kitais plėtotė		Vaiko įgalinimas mokytis		Vaiko sąlyčio su gamta plėtotė	
	Tapti savarankiška, atsakinga asmenybe, gyvenančia saugų, sveiką ir turiningą gyvenimą		Tapti atsakingam, pozityviai bendraujančiam		Tapti sėkmingai besiuogančiam		Tapti neabejingu gamtai ir ją lydinčiai aplinkai	
Ugdymosi (raidos) sritys	Gamtos saugojimo – prigimtine – kultūrinė – etninė – socialinė – pažinimo – komunikavimo – sveikatos saugojimo – specialieji poreikiai							
Pasiekimų sritys / pažangos laipteliai	Sveikatos ugdymo kompetencija	Socialinė kompetencija	Meninė kompetencija	Komunikavimo kompetencija	Pažintinė kompetencija	Mokėjimo mokytis kompetencija		
Programa kaip ugdymo (iš) situacijų, galimybių kūrimas, laiduojant numatytų pasiekimų įgijimą								
Ugdymąsi integruojančios problemos	Integruojančios problemos, aktualios asmeniui, visuomenei, valstybei kaip svarbus ugdymo(ši) kontekstas							
Ugdymo(-si) turinio sritys	Natūralus ugdymas (iš) gamtoje	Ekologinis ugdymas (-is)	Sveikatos stiprinimo ir fizinio aktyvumo įgūdžių ugdymas (-is)	Kūrybiškumo ugdymas(-is)	Tyrinėjimo ugdymas (-is)	Fizinis ugdymas (-is)	Loginio mąstymo ugdymas (-is)	
Ugdymo(-si) strategijos	Ugdymas(-is) žaidžiant. Patirtinis ugdymas(-is). Mokymasis remiantis erdve. Įtraukusis ugdymas(-is). Lauko ugdymas(-is). Probleminis ugdymas(-is). Projektinis ugdymas(-is). Kūrybiškumą skatinantis ugdymas(-is). STEAM ugdymas(-is). Vystantis ugdymas(-is) ir kt.							
Ugdymo(-si) aplinkos ir priemonės	Fizinė, socialinė, emocinė aplinka	Grupės, lauko ir artimiausios bendruomenės aplinka	Įstaigos ir šeimos aplinka	Natūrali aplinka	Specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams pritaikyta aplinka			
	Aktyvus judėjimas, mokomieji, lavinamieji žaidimai,	Projektai, renginiai	Ekskursijos, žygiai, išvykos	Gamtoje rastos natūralios žaliavos	Įtraukusis ugdymas			

	STEAM ugdymas				
Vertinimas ir įsivertinimas, padedantis tobulėti					
Vertinimo atitiktis tikslui ir numatytiems pasiekimams	Vertinama tai, ko siekiama, ką vaikas ugdosi (<i>taip pat ir specialiųjų ugdymosi poreikių</i>)	Remiamasi vaiko pasiekimų įrodymais	Vertinimas orientuotas siekti programos kokybės	Vertinimas orientuotas siekti vaikų pažangos	
Kas vertinama?	Pasiekimų sritys. Lūkesčiai				
Pažangos laipteliai	Žinojimo (supratimo) ir gebėjimo pradmenys	Tvirtėjantis žinojimas (supratimas) ir beveik įgytas gebėjimas		Įgytas žinojimas (supratimas) ir gebėjimas	
Vertinimo strategijos	Vertinimo tipai: konstatuojamasis, formuojamasis, apibendrinamasis	Vertinimo būdai: kognityviniai, objektyvūs matavimai, stebėjimas, aplanko sudarymas, vaiko veiklos rezultatų analizė, emocinių rezultatų analizė, fizinių rezultatų analizė	Vertinimas, įsivertinimas, tarpusavio vertinimas, tėvų vertinimas	Vertinimo refleksija ir tolesnių ugdymosi žingsnių numatymas	

3.3. Iš dalies struktūruoto interviu su X įstaigos vadovu ir pedagogais rezultatai

Analizuojant įstaigos vadovo ir pedagogų patirtis pirmiausia buvo siekiama išsiaiškinti, kaip ir kodėl X įstaigoje buvo kuriama lauko grupė. Empirinis tyrimo metu įstaigos vadovas arba informantas 1 (INF1) atskleidė, kad lauko grupė buvo įkurta siekiant priimti daugiau vaikų į ugdymo įstaigą, taip sumažinant laukiančiųjų eiles : „[...] 2019 metais mum pritrūko įstaigoje vietų, kad galėtume patalpinti tiek norinčių vaikų į vaikų darželį ir mero iniciatyva, bendruomenės atsiklausus, sugalvojom įsteigt lauko grupę, kad galėtume patalpinti 16 vaikų...“. Tai leidžia manyti, kad dėl įstaigoje trūkstančių patalpų buvo pasirinkta mokyti vaikus remiantis lauko pedagogika, kadangi INF1 mini: „Vienareikšmiškai, jūs atvažiavote į mišką. Kai 2014 metų rugsėjį buvo įkurtas darželis, mes visą laiką miške gyvenom ir dirbom, ir taip natūraliai iš bendruomenės mum gimė miško darželis, mes miške, mes miškinukai, mes laukinukai tokie...“. INF1 taip pat paminėjo, kad pavadinimas grupei buvo parinktas pagal ugdymo programą ir supančią aplinką: „[...] miško darželis ir programa tokia buvo, tai ir pavadinom „Laukinėtojais“. Tai va taip, tiesiog įtakojo aplinkos tą pavadinimą“. Analizuojant gautus atsakymus galima teigti, kad lauko grupės steigimas buvo būtinas norint į X įstaigą priimti daugiau vaikų, taip siekiant sumažinti laukiančiųjų eiles į X savivaldybės ikimokyklinio ugdymo įstaigas.

Tyrimo metu rezultatai atskleidė, kad lauko grupę lankantys vaikai turi išskirtinumą prieš tradicinį darželį lankančius vaikus. INF1 teigė, kad „[...] mūsų vaikai yra kitokie, kai nuvažiuojam į ekskursijas, į edukacijas ir susitinkam kitų ugdymo įstaigų vaikus. Mūsų vaikai yra kitokie, jie laisvesni, jie yra miško vaikai...“, mokytoja 1 arba informantas 2 (INF2) taip pat paminėjo, kad „[...] vaikai mažiau serga“. INF1 pabrėžė, kad vaikams norintiems mokytis lauko grupėje nėra taikoma jokia atranka: „Čia yra mišri grupė nuo 3 iki 5 metų...“, „[...] 2 metų vaikų, pirmus tuos metus priėmėm, tačiau pamatėm, kad su dvimečiais labai sunku, nes ir higieniniai dalykai. Jiems su kombinezonais yra šiek tiek sudėtinga...“, „[...] Vieniems iš karto užrašydami į darželio eilę, kadangi eilės yra, pasiklausę, išgirdę, kad norės į lauko grupę, o kitiems pasiūlome, jei yra vietų. Tokios kaip atrankos nėra. Tai tėvelių, kas nori, yra pačių iniciatyva“. Analizuojant gautus duomenis, galima teigti, kad lauko grupėje mokosi ir specialiujų poreikių turintys vaikai. INF2 išskyrė, kad „Šiais metais jau turime 15 vaikų, kurių amžius svyruoja nuo 3 iki 5 metų...“, „[...] šiais metais neturime vaikų su spec. poreikiais, tačiau anksčiau esame turėję. Vienas vaikas yra buvęs, mūsų lauko grupėje, su regos negalia. Ir vienas vaikas yra buvęs su autizmo spektro sutrikimais. Tie vaikai integruojasi savaime, juos įtrauki į klasės veiklą ir matai, kiek galima, kam labiau reikia tos pagalbos. Vaikas su regos negalia pats žinojo kiek jis gali, todėl mes jį stebėjome atidžiau...“, „[...] o kalbant apie vaiką, kuris turėjo autizmo spektro sutrikimą, tai mano nuomone, tokiems vaikams lauko grupėje yra netgi geriau nei tradicinėje. Mes turime didesnę erdvę, kurioje jie gali nukreipti žvilgsnį, o ir gamtoje viskas yra natūralu, o tai ramina akis. Vaikams yra ramiau, nes grupėje, kai esame triukšmingi, mes išeiname į mišką. Būdami miške vaikai randa savo pamėgtas stoteles. Miške yra ir stebuklingas daržas, ir toks nuvirtęs medis, kuris yra labai mėgstama laipynių vieta. Turime ir malkų kapojimo stotelę. Turime vaikų, kuriuos trikdo spalvos ar garsai, tai jiems gamta yra terapija“, mokytoja 2 arba informantas 3 (INF3) papildė INF2: „Žalia spalva. Spalvų terapija, garsų terapija“. INF1 pridūrė, kad integruoti ir priimti vaikus turinčius specialiujų poreikių sukėlė baimę: „Tėvai išleido. Dabar vardų neatsimenu, tačiau patys labai bijojom. Kaip seksis vaikui turinčiam regos negalią, bet tėvai patikėjo auklėtojom ir mes kažkaip sėkmingai“. Taigi, galima daryti prielaidą, kad lauko grupėje nevyksta vaikų atranka ir joje priimami visi vaikai.

Empirinis tyrimas atskleidė, kad lauko grupėje yra reglamentuota ugdymo programa pagal kurią dirba pedagogai. INFI1 paminėjo, kad: „Atsižvelgėme į aprašą (pataisymas – „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašą“). Vis tiek mes nuo reikalavimų programos negalim, negalim jų ignoruoti. Tik galim pateikti kitaip. Programą sudarėme pagal poreikius, pagal vaikus, pagal aplinkas“, tačiau INFI2 ir INFI3 patikslino, kad: „[...] mes turim gaires, kad ir tarkim šią savaitę mes šnekam apie sveiką mitybą ir fiziškai aktyvius vaikus, bet tikrai labai lanksčiai. Mum tikrai nereikėjo praeitą penktadienį. Prieš tai esančios savaitės pabaigoj planuojį ką veiksi kitą savaitę. Tai mum tikrai nereikėjo praeitą ar šį penktadienį numatyt, kad šiandien mes darom tą stebuklingą, magišką dėžę ir kad va tą darysime. Tiesiog spontaniškai kilo mintis mum, tai ir darom šiandien. O nėra taip, kad pavėlavusio dalyko. Tiesiog įrašom į tą planą, ką maždaug darysim, jis pasipildo eigoj, tai tiesiog papildom planą“. Analizuojant gautus atsakymus tyrimo metu, galima daryti prielaidą, kad curriculum lauko grupėje realizuojamas pagal grupės vaikams numatytus poreikius, atsižvelgiant į metų laiką, diegiamas vertybes, pasiekimus ir vertinimus. INFI2 ir INFI3 teigia, kad nors ir yra rašomas ugdymo grupei planas, tačiau jis yra lankstus: „[...] Mes rašome planą, bet vėlgi, lauko grupė, labai lankstus požiūris yra, į lauko grupės tą yra. Mes neturime, kaip kitos grupės, vidaus, jos susirašo metines temas rugsėjį ir jos tomis temomis gyvena visus metus. Po to pavasarį ir vasara yra toks metas, birželis ir liepa, kai iš vis nėra rašomi planai...“, „[...] mes esam lankstūs, mes esam tiktai pririšti, nes ugdom tą patriotiškumą ir valstybines šventes, minėtinos dienos. Tradicinės, kalendorinės šventės: Kalėdos, Velykos, Užgavėnės, tai visus šitus, mes nuo rugsėjo esam nusimatę, kad minėsime ir minim. Plius, mes įsitraukiam į planą ir tas gamtines dienas, nes yra ir miško diena, ir upių diena, yra purvo diena, birželio mėnesys, tai mes ir visas šitas plius paminim...“. Galima daryti prielaidą, kad vertinimas vyksta pagal Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centro 2016 metais sudarytą „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašą“. INFI2 užsiminė, kad anksčiau vertinimas vykdavo dienoraščių pagalba, o dabar pagal aprašo keliamus vaikui lūkesčius ir pasiekimus: „Anksčiau buvo dienoraščiai, bet dabar viskas vyksta per mūsų darželio sistemą ir dar šiais metais mes šia sistema naudojames, ten viskas yra palei žingsnelius. Ten ir matuojama ta vaiko ūgtis, bet kadangi yra naujos vėl gairės, tai grįšim prie stebėjimo to vaiko ir daugiau komentavimo, fiksavimo. Siekiamybė yra tokia, nes tie žingsneliai, kas tinka viskam... Viena lektorė yra pasakius tokį vieną dalyką, kad paprašė pas miestelio batsiuvi batus pasiūti klasei pirmai ir jis padarė vidurkį, kokių pėdų yra vidurkis daugiausiai, kokia spalva būtų vidutiniškai mėgstamiausia ir jis pasiuvo visai klasei. Nu ir vienam buvo maži, vienam per dideli. Lygiai taip pat buvo su žingsneliais. Jie atrodo gan platūs, bet kitąkart jei imi konkretų vaiką ir jį pažįsti, tai jis dar gal jis neišlipo iš trečio žingsnelio, bet ir ketvirtas jam labai arti. O to vidurio nėra. Tai tas komentavimas ir yra vaiko naudai“, „[...] 18 sričių ir žymi kas atitinka, bet kaip ir sakau, atrodo patogų, tai gali greitai labai padaryti. Bet ką apie vaiką tai pasako, tai yra labai toli“. INFI2 patikslino, kad vertinimą fiksuoja X savivaldybės numatytoje sistemoje: „[...] ataskaitas, [...] priduoti turime. Tai darome per darželio sistemą, ją naudojame šiuo metu. Anksčiau rašydavome, buvo kiti planai, bet dabar mūsų darželis naudoja sistemą, nes taip X rajonas priėmė sprendimą...“, „[...] pas mus, metinės tokios“, „[...] nėra taip visiškai, kad mes nežymėtumėm to, nes gautysi taip, kad visas darbas, kad jo kaip ir nėra, nes nėra įrodymų. Tai rašom ataskaitas, rašom su tikslais, tik tas mūsų labai lankstus požiūris“.

Duomenų analizė atskleidė, kad lauko grupėje yra integruojamos ir technologijos. Tai patvirtina teiginiai „[...] Turime kompiuterių klases...“, „[...] Turime planšetes...“, „[...] jei yra poreikis, tai yra ir bazė...“. Tyrimo metu INFI2 ir INFI3 išskyrė, kad ugdymas vyksta atsižvelgus į lauko pedagogiką: „[...] Lauke tai apskirtai patirti gamtą. Mes palei sezonus gyvenam, lėčiau truputį, nes nesam pririšti prie temos kažkokios, tarkim kaip klasikinis (patikslinimas – tradicinis) darželis. Mes

turim tokios laisvės, traukim atsikėlėm, pirmadienis, mes planavom, nežinau, tarkim kalbėti apie vabalus, nes jau tuo metu turėtų lyg ir busti gamtoje jie, o pasnigo ir jokių vabalų tikrai nėra, ir jų net neiškrapštysim. Tai mes tokie lankstūs. Čia ir dabar gyvenam, jei iškrito sniegas, tai galvoja ką galim su tuo nuveikti. Buvimas lauke ir potyriminė pedagogika labiau. Kad sakau, kas dabar yra, ką matai, su tuo ir veiki. Pavyzdžiui, šią savaitę mes kalbam apie sveiką mitybą, tai daugiau tokio pasiruošimo, bet vėlgi viskas veikia per patirtis“, „Taip kas kaip auginama, kaip kiškio kopūstai atrodo, jau jie žino (vaikai), kaip rūgštytės, kiškio kopūstai. Viena mama sako: „Aš išmokau visų grybų pavadinimus“, „Sužino kur auga, kaip auga, kokios būdingos vietos ir apskritai kokį lapą galima miške ragauti, ko negalima, kas nuodinga ir ko griežtai negalima jiems leisti. Tarkim, kad net ir eglių ūgliukus dabar tuos, tokius mažiukus, šviesios, žalios spalvos tai galima ragauti, tiesiog patirti tą patirtį“. INFI3 patikino, kad viena didžiausių vertybių, kurią vaikai įsisavina mokymdamiesi lauko grupėje yra meilė gamtai: „Kadangi lauke, iš lauko daugiau ir gauna, tai laukui daugiau atiduoda, todėl iš lauko ir mokomės, iš tos gamtos. Taip išeina, savaime“. INFI1 papildė, kad vaikai kuria ryšį ir su gyvūnija: „Taip būna gražu žiūrėti, kaip tie vaikai saugo gamtą. Pasistatė vabalų viešbutį, iš namų atneša vabalą apgyvendinti...“.

Tyrimo duomenys rodo, kad lauko grupėje besimokantys vaikai yra kūrybiškesni, akylesni, pastabesni, INFI2 teigia, kad: „[...] kiti (patikslinimas – vaikai ugdomi tradiciniame darželyje) nebemoka žaisti tam lauke. Jiems ir nebeįdomu, nes tai yra lėčiau, mažiau, mažiau dirgiklių. Bet tai ir yra magija, kad gali sulėtėti, įsižiūrėti. Tikrai lauko vaikai iš pagaliao jiems yra viskas: nuo arkliuko iki automobilio, šautuvo, nežinau, teptuko, jiems viskas yra tas pagalys, ir akmuo...“, INFI1 papildė: „[...] Žinot, jiems kitoks ir tas ugdymas, jų žygiai, jų nuolatinis buvimas lauke, jų ugdymo priemonės tampa – lietvamzdis pasidaro kažkokia tyrinėjimų laboratorija, ant lapo paprasto jie piešia mažiau, nes jiems įdomiau piešti ant klevo lapo, jiems pagaliukai tampa skaičiai, ekologinis ugdymas labai didžiulis...“. INFI2 pridūrė, kad lauko grupės ugdytiniai labiausiai mėgsta žaisti purve ir su vandeniu: „Balos didžiausias vaikų malonumas“, „Vanduo bendraja prasme yra visą laiką gerai. Tuo ir pasisemiam. Visa aplinka yra ugdanti, tai taip ir auginam tuos gamtos mylėtojus“. Galima daryti prielaidą, kad vaikai iš lauko grupės yra atsakingesni, INFI2 teigia, kad: „[...] įsivertina tas rizikas, kiek tu gali“, „Tiek lauke, tiek apskritai jie prisiima atsakomybę. Jie žiūri ar gali tuo šlaitu eiti, nes kitą kartą labai didelės akys, labai daug norų turi. Arba pamato medį, kuris tinkamas lipti ir norim lipti. Bet ne visuomet tai pavyksta. Todėl bandymo metu, tikrai išmoka. Ir kitą kartą, kai sutinki kitą grupę miške, šiaip kitus, nežinai, poilsiaujančius, vaikščiojančius žmones, tai jie stebiasi, o kokie jie drąsūs (patikslinimas – lauko grupės vaikai). Bet net nepasakyčiau, kad jie drąsūs, jie tiesiog natūraliai jaučia“, INFI3 papildė, kad vaikai yra ir bendruomeniškesni ne tik su grupės draugais: „Kaip draugui pagelbėti. Komanda tokia...“, bet ir su tėvais: „[...] kažkaip labai glaudžiai...“. Galima daryti prielaidą, kad lauko grupėje tėvų, vaikų ir įstaigos X darbuotojų terpėje yra kuriama bendruomenė: „[...] tėvai labai glaudžiai. Darom tokius susitikimus, susirinkimus, rytmečius. Dabar planuojam žygį, nes mūsų jau užaugo 8 žmonės iš 15 ir išeina į priešmokyklinę klasę“, „Taip, ir į teatrą važiuojam. Va kaip tik dabar darysim išleistuvių žygį, nes ir tėvai nenori. Jie nenori tokio pasirodymo ant scenos, nes jie spės tai padaryti...“, „[...] organizavom atvirų durų dieną, visos dienos, kad tėveliai galėtų pabūti, tai tėveliai ir suprato, kodėl tie vaikai murzini. Nes tie vaikai ir baloj galėjo sėdėti ir su purvu piešti, paskui jau pasirinko tą variantą, kad vaikas sveikas, laimingas, nors ir murzinas“.

Empirinio tyrimo metu gauti duomenys atskleidė, kad pedagogai į lauko grupę yra priimami pagal jų norą dirbti lauke. INFI1 teigė, kad: „Vieną turėjom norinčių mokytojų (INFI2), bet kai reikėjo antro

pedagogo, kai jau mes buvome ketverius, penkerius metus žinojome žmones su kuriais dirbome, todėl pasiūlėme mokytojai (INF13), kuri labai artima gamtai. Ji gėlininkė, mum tai gamtos žmogus. Nors ne, iš pradžių vienos mokytojos paklausėme apie kurią pagalvojom, kad gal norėtumėm, tačiau ji sakė: „ne, man bus per sudėtinga“. Tada paklausėme mokytojos (INF13), ji sakė: „Pabandysiu“. Tai ir dirba, kažkaip niekada nesiskundė, bet jai ten sekasi tikrai puikiai. Dar turime vieną mokytoją, kuri šiandien nedirbo, kuri keičiasi. Jaunas žmogus, energingas, irgi labai patinka. Tiesiog kai įdarbinam žmones, tai ir klausiam, ar draugaujat su gamta, ar norėtumėt. Jei atsako, kad ne, tai supranti, kad tai nėra prievartinis dalykas, bet kiti tai labai noriai...“, „[...] mokytoja, kuri dirba su priešmokyklinukais šiomet, kuri dirbo anoj grupėj (patikslinimas – lauko grupėje), kol mokytoja (INF12) buvo vaikučio auginimo atostogų, tai jai irgi sakė yra svajonė dirbt (patikslinimas – lauko grupėje). Bet čia labai priklauso nuo žmogiškųjų savybių, kaip kiekvienas galėtume tiek laiko išbūt lauke ir tiesiog tą visokeriopą naudą matyt“. Analizuojant tyrimo duomenis, galima daryti prielaidą, kad pedagogai nėra papildomai ruošiami įstaigos darbui lauko grupėje: „[...] mes visi esam ne miesto vaikai. Tad tas yra pirmiausia ir domėjimasis“, „[...] tai yra natūraliai kylantys dalykai“. INF11 paminėjo, kad pedagogai savarankiškai domisi lauko pedagogika ir ugdymu lauke: „Jos ir knygas skaito, ir filmus žiūri, mokytoja (INF12) labai daug seminarų klauso ir mokytoją (INF13) stengiamės kiek įmanoma kas su lauko pedagogika“. INF11 taip pat patvirtino, kad jokio papildomo pasiruošimo nėra: „Nėra, mes gal tokios esam pedagogikos entuziastės. Mums tiesiog yra įdomu, tai ką mes darom. Ir mes nuolat naujinam tas žinias, klausom ir mokymų. Kai tau yra įdomu, tai nėra tokio, kaip pasakyt, kad darytum, jog užpildytum tą stalčiuką, kad jis būtų pilnas. Ne, darai iš pajautimo, tai taip nėra. Mums įdomu, todėl ir vaikus užkrėsti lengviau...“, „[...] bet nuolatos bendrauji su kitais darželiais [...] glaudų ryšį palaikom...“, „[...] Tiesiog stiprinam tas žinias. Kad ir dabar paskutinė mano skaityta knyga apie miško terapiją. Suaugusių žmonių knygoje, vadovėliuose tu gali tiek rasti, ką gali labai pritaikyti. Ir iš savęs. Eini, pamatai ir norisi kažką paveikt“.

Empirinio tyrimo metu išryškėjo, kad daugiausia darbo buvo įtikinti tėvus, kad lauko darželio idėja yra tinkama erdvė ugdyti jų vaikus. Tai patvirtina INF11: „Kai susirinkom pirmą kartą, lauke, ten ant tų pačių kelmukų, nes tai iš pradžių buvo neatskirtos tos teritorijos. Susėdom ant kelmukų, gėrėm arbatą ir sakom: „Jeigu norite, kad jūsų vaikai patektų į darželį, jie bus lauko grupėj“. Jų (patikslinimas – tėvų) akys pasidarė, iš tikrųjų, keturkampos ir jie taip tarpusavį pradėjo žvalgytis, kad mes sakė: „Nu jūs patikėkit mumis, jūs patikėkit ir leiskit mum kurt“. Ir turėjom nuostabią mokytoją (INF12), [...], tiem tėvam suaiškinom, kas svarbiausia, kokia filosofija mus lydės, kaip tie vaikai gyvens“, „[...] mes turėjome juos užnorint patikėt, kad ten bus labai gerai...“, „[...] tėvai tikrai labai patikėjo ir labai džiaugiasi...“. INF12 papildė: „[...] visi labai kreivai žiūrėjo. Pirmas seminaras, aš dabar galvoju, 2016 metais buvo, kai aš pasikviečiau iš Vilniaus lauko darželio pedagogus, kad jie papasakotų tėvams, tai jie (patikslinimas – tėvai) visi išsižioję buvo. Jiem buvo labai keista, atrodė neįmanoma. Nes tas buvimas lauke labai gąsdina...“, „[...] Labai galvojau kaip tiems tėveliams tai perduoti, todėl pasikviečiau iš „Smilgos“ darželio. Jos atvažiavusios papasakojo. Tai tėvams dažniausiai ir rūpi kaip jei valgo ir kaip jie miega. Bet mes ir valgom, ir miegam“. Galima daryti prielaidą, kad tėvų mąstymas apie lauko grupę pasikeitė ir šiuo metu yra daug norinčių patekti į ją: „Mes šiandien galėtume atidaryti dvi lauko grupes, jei norėtume. Netgi šeimos auga, užauga vienas vaikas, ateina ir nori, kad brolis ar sesė irgi eitų į lauko grupę, turim tokių tėvų, kad jau trečią užrašo į lauko grupę...“, „[...] Ten atskiras pasaulis, ten ir tėvų bendruomenė kitaip susigyvena. Ten tiesiog yra unikalų“.

Tiek mokslinėje literatūroje, tiek tyrimo metu gautoje informacijoje patvirtinama, kad lauko grupė turi savitą *curriculum*, kuris realizuojamas įgyvendinant programos tikslus, ugdymo(-si) turinį, strategijas ir vertinimą. Tačiau analizuojant duomenis rastas ir neatitikimas. Mokslinėje literatūroje minima, kad lauko darželio vertinime dalyvauja ne tik pedagogai, bet įsitraukia ir patys vaikai, jų tėvai. Empirinio tyrimo duomenys parodė, kad tai yra siekiamybė, bet dar nėra įgyvendinama. INF12 teigia: „[...] bandom pokalbių metu. Skatinam juos šnekėti, kas kiek galim. Bet jau kai pildom, tai jau tada ne, tai mokytojo darbas“, „Tėvai irgi ne, jie jau gauna tokį baigtinį variantą. Siekiamybė yra, kad tėvai galėtų ir savo lūkestį. Aišku ir dabar jie išsako. Bet ateities vizijoj yra, kad tėvai su mokytojais tiek bendradarbiautų, kad tas mokymas ir vertinimas veiklos būtų visapusiškas. Aišku visokių tėvų yra. Vieniems tai labai patiktų, kitiems ne. Jie sakys, mes dirbam savo darbus, o tam vaikai ir eina į darželius, kad netrukdytų mum savo darbų dirbt. Tad žiūrėsime kiek tai realu iš vis yra. Labai kalba apie tai dabar, kiekvieno vaiko atliepimą, nes ir jų skirtumų labai daug, jų tik vis daugėja tų skirtumų. Ir mes kalbam ne apie tuos išgrynintus sindromus, bet kiekvienas vaikas jau atsineša savo. Vienas ten gal aktyvesnis, kitas lėtesnis, trečias mokosi vaizdais, kitas garsais. Tad apie tai ir šneka, kad kiekvieną pamatyti ir reikia to planavimo su tėvais. Tai sakau, tai beprotiškas darbas mokytojui, bet įmanoma“.

Tyrimo duomenų analizė atskleidė, kad lauko grupėje vienu metu dirba keli pedagogai. Tai pagrindžia šis INF11 teiginys: „[...] už tai ir dirba du pedagogai“. INF12 papildė: „Dviese ir dar mokytojo padėjėja...“, „Turime sporto trenerį, turime muzikę, nes vyksta muzikos užsiėmimai. Anksčiau turėjom ir daile, bet šiemet nevyksta“, „[...] Rytai dirbame trise – dvi pedagogės ir mokytojo padėjėja. Po pietų lieka vienas pedagogas ir mokytojo padėjėja...“. Empirinis tyrimas parodė ir patvirtino mokslininkų manymą, kad pedagogai dirbantys lauko grupėje negali jausti baimių, nes jos persiduoda vaikams, tai patvirtino ir INF12: „[...] mes tiesiog nebijom, nes kuo mažiau bijai, tuo mažiau nutinka. Nes jie kitaip, net ir maži ar nauji vaikai. Nors visko būna, bet visur atsitinka, čia gali ir minkštam kambary susižeist“, „[...] Mums įdomu, todėl ir vaikus užkrėsti lengviau...“.

3.4. *Curriculum* realizavimo ypatumų lauko darželyje rezultatų diskusija

Empirinio tyrimo rezultatai parodė, kad X įstaigos lauko grupėje realizuojami *curriculum* ypatumai yra gana panašūs į išskiriamus lauko darželio *curriculum* ir veiklos ypatumus mokslinėje literatūroje.

Mokslinėje literatūroje apie lauko darželio ugdymo planą rašoma, kad jis yra lankstus ir pritaikytas vaikų poreikiams (Sella, Bolognesi, Bergamini, Mason, Pazzaglia, 2023). Tai patvirtina ir interviu dalyvavę X įstaigos darbuotojai (INFI1, INFI2, INFI3). Įstaigos lauko grupėje ugdymo planas sudarytas atsižvelgiant į keliamus Lietuvos Respublikos reikalavimus, tačiau išlieka lankstus ir nemonotoniškas.

Lauko ikimokyklinės įstaigos išsiskiria savo netradicine erdve, kurią supa gamta. Tai patvirtina X įstaigoje atlikti iš dalies struktūruoti interviu. Lauko grupė yra įkurta miške, apsuptame pušų, kalvų ir vandens telkinių.

Nurodoma, kad praleisti daug laiko lauke gali vaikai nuo trijų iki šešių metų (Sella, Bolognesi, Bergamini, Mason, Pazzaglia, 2023). Tai patvirtinta lauko grupės mokytojos, kurių klasė yra mišri ir joje mokosi nuo trijų iki šešių metų amžiaus vaikai. Empirinio tyrimo duomenyse minima, kad lauko grupėje yra buvę ir jaunesnių, dviejų metų amžiaus, vaikų, tačiau jiems ugdymas lauke buvo per sudėtingas. Formuojant lauko grupę buvo grįžtama į literatūroje minimą vaikų amžiaus tarpsnį.

Atskleista, kad pedagogai yra kūrybiški, lankstūs ir patys tyrinėjantys gamtą. Taip pat patvirtinta, kad lauko grupėje vienu metu dirba ne vienas mokytojas. Ugdymo proceso metu su vaikais dirba du mokytojai ir vienas mokytojo padėjėjas, jei ugdomi menų gebėjimai – vaikai turi atskirą mokytoją, su kuriuo visuomet būna mokytojo padėjėjas.

Mokslinėje literatūroje akcentuojama, kad mokytojai negali jausti baimės, o tai patvirtina ir empirinio tyrimo duomenys.

Realizuojant *curriculum* lauko darželyje yra daug kalbama apie ugdymosi (raidos) sritis. Viena iš jų yra gamtos saugojimas (Ford, 1986). Atskleista, kad vaikai mokydami lauke turi glaudesnę ryšį su augalija ir augmenija.

X įstaigos darbuotojai nurodė, kad vaikai yra kūrybiškesni, ugdymo proceso metu pasitelkia vaizduotę. Mokslininkai tikina, kad lauko darželiuose vaikai naudoja tik natūralias žaliavas ir tai, ką randa gamtoje, tačiau empirinis tyrimas atskleidė, kad tai yra tiesa tik iš dalies. Vaikai ugdomi lauke turi ir įprastų žaislų, tačiau jie yra ugdomi pagal ugdymo turinio sritį – ekologinį ugdymą. Ekologiniu ugdymu mokomi vaikai tradicinius, atsibodusius žaislus atsineša iš namų ir juos „prikelia“ antram gyvenimui. Taip pat, nors ir literatūroje nėra minima, interviu duomenys parode, kad vaikai yra ugdomi ir technologijų pagalba.

Lauko darželių išskirtinumas yra tas, kad bendravimui ir bendradarbiavimui skiriama daug dėmesio. Tai patvirtina ir literatūra, ir tyrimas, kurio dėka, buvo sužinota, kad vaikai ne tik daugiau pradeda bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais, bet ir su tėvais. Paminama ir tai, kad bendravimas ir bendradarbiavimas sukuria atsakomybės jausmą.

Mokslinėje literatūroje ne retai minima, kad lauko darželiuose besimokantys vaikai mažiau serga (Slušnienė, Valčiukienė, 2023). Atliktas tyrimas patvirtino, kad vaikai tikrai žymiai mažiau serga, todėl beveik nepraleidžia ugdymo proceso.

Pedagogai ir mokslininkai vieningai pritaria, kad vaikų, ugdomų lauko darželyje, pagerėja miegas. Empirinio tyrimo metu pedagogai tai užtvirtino atskleisdami, kad miegas šiuo metu įstaigoje, dienos metu, nėra privalomas, tačiau vaikai, kurie atsisako miegoti, po rytmečio ugdymo veiklų, vis tiek noriai ir greitai užmiega.

Lauko darželio darželyje yra labai svarbios ugdymo turinio sritys (žr. 2 lentelę). Visi įstaigos darbuotojai vieningai pritarė, kad vaikai noriai tyrinėja gamtą ir tuo pačiu gerina fizinį ugdymą. Tačiau mokslininkų ir tyrimo respondentų nuomonės motorikos tema išsiskyrė. Literatūroje minima, kad fiziniai gebėjimai lauko įstaigoje pasireiškia per stambiają ir smulkiąją motorikas. Empirinio tyrimo metu buvo išsiaiškinta, kad motorikų lavinimui yra svarbus metų laikas. Pedagogai išskiria, kad būtent su smulkiąja metodika yra sunkiau dirbti šaltuoju sezonu, tačiau tai stengiamasi kompensuoti vaikų popiečio metu, kai vaikai būna uždaroje erdvėje arba atšilus orams.

Byron'as (2016) mano, kad gamtoje vaikai ne retai patiria ir baimes, tačiau interviu duomenys tai paneigia. Pedagogai tikino, kad dar nei vienam vaikui, besimokančiam lauko grupėje „Laukinėtojai“ nebuvo pasireiškusi baimė gamtos erdvėje. Jie kaip tik yra žingeidūs ir drąsūs.

Literatūroje išskiriama, kad lauko darželiuose ugdymas yra grįstas praktiniais žaidimais ir patirtiniu ugdymu (Monkevičienė, Žemgulienė, Stankevičienė, 2013). Tam vieningai pritaria ir pedagogai, jie mano, kad viską vaikui gamtoje reikia patirti pačiam, ir laikosi nuostatos „*patirti patirti*“.

Mokslininkai išskiria, kad pagrindinė vertinimo strategija lauko darželiuose yra refleksija. Šiam vertinimui pritaria ir empiriniame tyrime dalyvavę pedagogai, tačiau atskleidė, kad tai yra siekiamybė. Pedagogai prie siekiamybių išskiria ir didesnę vaikų bei tėvų įsitraukimą į vertinimo procesą. Informantai teigia, kad refleksijos metodas beveik nėra taikomas įstaigoje, nes jo nenumato „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas“, kuriuo jie vadovaujasi vertindami vaikus pagal keliamus lūkesčius ir pasiekimus.

Apibendrinant tyrimo rezultatus galima teigti, kad lauko grupės veikla yra vykdoma pagal literatūroje numatytus lauko darželio lauko filosofijos ir veiklos ypatumus. *Curriculum* realizuojamas pagal svarbiausius numatytus lauko ikimokyklinio ugdymo aspektus ir nors yra pritaikytas specifiskai lauko grupei, tačiau didelių išskirtinumų atrasta nebuvo. Svarbu pabrėžti, kad atliktas tyrimas turi ribotumus, tokius kaip interviu dalyvavusių respondentų skaičius, kadangi galimai pasirinkus keletą lauko grupių turinčių įstaigų, būtų gauti platesni, kokybiškesni rezultatai bei gali išryškėti nauji *curriculum* realizavimo aspektai.

Išvados

1. Atlikus mokslinės literatūros ir dokumentų analizę išryškėjo, kad:
  - Lauko darželio samprata apima dvi plotmes. Viena vertus, tai lauko ikimokyklinio ugdymo įstaiga, kurios lauko erdvė pritaikyta mokytis ir joje vyksta įprastas ugdymo procesas, kita vertus, tai ugdymo programa, kuri diegiama įstaigoje, turinčioje ribotą skaičių patalpų, todėl ugdymo procesas vyksta lauke.
  - *Curriculum* realizavimas lauko darželyje vyksta pritaikant ugdymo programą kiekvienai įstaigai. Lauko darželio *curriculum* ypatumų realizavimo metu yra atsižvelgiama į programos tikslą, švietimo taikinius, ugdymosi raidos sritis, pasiekimų sritis, ugdyme integruojamas problemas, ugdymo turinio sritis, ugdymo strategijas, aplinkas ir priemonės, vertinimo strategijas ir pažangos laiptelius.
  - Išskirti lauko darželio veiklos ypatumai ir sudarytas lauko darželio ikimokyklinio ugdymo programos modelis, kuriame atskleidžiama, kokie tikslai keliami vaikams, nurodomi ugdymo realizavimo elementai ir pateikiamas vertinimas. Pagrindiniai išryškėję programos tikslai yra: vaiko individualių galių, santykių su kitais, įgalinimo mokytis ir sąlyčio su gamta plėtotės. Lygiagrečiai su programos tikslais keliami ir švietimo taikiniai: kiekvienas vaikas turėtų tapti savarankiška, atsakinga asmenybe, kuri gyventų saugų, sveiką ir turtingą gyvenimą, taip pat vaikai turėtų atsakingai bendrauti su kitais, sėkmingai ugdytis ir tapti neabejingais gamtai. Prie keliamų tikslų yra išskiriamos: ugdymosi raidos sritys – gamtos saugojimo, socialinė, pažinimo, komunikavimo, kūrybingumo ir pasiekimų sritys – vertybių, gebėjimų, žinių, patirties, supratimo ir gamtos saugojimo. Ugdymas vykdomas ir išreiškiamas: integruojant problemas aktualias valstybei, visuomenei ar tiesiogiai vaikui, taip pat atsižvelgiama ir į pasaulinę globalizaciją, žmogaus ir gamtos atskirtį, bendruomeniškumą, tapatumą ir kultūrinius skirtumus, kūrybiškumą ir kritinį mąstymą bei savarankiškumą, ugdymo turinio sritis – gamtos, socialinį, pažinimo, emocinį, mąstymo, fizinį ir kūrybinį ugdymą, strategijas – ugdymą žaidžiant ir patirčių mokymą, aplinkas ir priemones – grupės, lauko įstaigos, šeimos aplinkas bei natūralias, gamtoje rastas žaliavas. Viso ikimokyklinio ugdymo *curriculum* realizavimo metu yra atsižvelgiama ne tik į visus keliamus tikslus ar ugdymo vykdymo elementus, bet nepamirštami yra ir gauti rezultatai. Galiausiai atliekamas vaikų vertinimas vykdomas pagal strategijas, kurių dėka vertinama tai ko siekiama, ką vaikas ugdomosi, atsižvelgiama į vaiko pasiekimų įrodymus, pateikiant pažangos laiptelius, pasiekimų ir pažangos lygius.
2. *Curriculum* realizavimo lauko darželyje tyrimui pasirinkta kokybinė tyrimo prieiga bei atvejo analizė, kuria siekiama giliai išanalizuoti lauko darželio *curriculum* ypatumus ir jų įgyvendinimą. Atvejo analizė suteikė galimybę tirti lauko darželio ypatumus reglamentuotuose dokumentuose ir tiesioginį ugdymo vykdymą lauko grupėje, juos išskiriant bei palyginant gautus rezultatus. Tyrimo duomenys surinkti pasitelkiant dokumentų analizę ir iš dalies struktūruotą interviu, kurio klausimai suformuoti remiantis teoriniu lauko darželio ikimokyklinio ugdymo programos modeliu.
3. Atlikus *curriculum* realizavimo lauko darželyje tyrimą nustatyta:
  - Lauko grupė įstaigoje X įdiegta esant poreikiui steigti daugiau darželio grupių. Lauko filosofija grįsto darželio pasirinkimą įtakojo supančios aplinkos.

- Pagrįstai idealiausias vaikų amžius mokytis lauko grupėje yra nuo trijų iki penkių metų. Vaikams, norintiems mokytis lauko grupėje, papildoma atranka netaikoma. Priimami visi norintys vaikai.
- Pedagogai nėra papildomai ruošiami darbui lauko grupėje taikant lauko pedagogikos aspektus.
- Lauko grupei, kuri mokosi pagal ugdymo programą „Miško darželis“, kiekvienais metais yra rašomas ugdymo planas, kuriame išskiriami būtiniausi *curriculum* aspektai, tačiau jis yra lankstus ir glaudžiai susijęs su metų laikais.
- *Curriculum* realizavimo lauko darželyje tyrimo metu atpažįstami lauko darželiui būdingi elementai: tikslas, ugdymo realizavimas ir vertinimas.
- Ugdymo programa „Miško darželis“ kuriama atsižvelgiant į įstaigos ir vaikų poreikius, aplinkas, taip pat į Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centro parengtą „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašą“.
- Tikslai lauko grupei yra keliami atsižvelgiant į mokslo ir raidos tendencijas, siekiant tenkinti vaikų poreikius. Taip pat *curriculum* kuriamas atsižvelgiant į vaikų galimybių kūrimą, numatant pasiekimų įgijimą.
- Visas ugdymas vykdomas per patirtinio ir ugdymo žaidžiant mokymą.
- Vaikų vertinimas vykdomas tik mokytojų, kurie atsižvelgia į ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų sritis ir keliamus lūkesčius, kurie yra numatyti Lietuvos Respublikos Švietimo ir sporto ministerijos Švietimo aprūpinimo centro rengtame „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų apraše“. Tėvai ir vaikai šiame etape su mokytojais nebendradarbiauja – mokytojais sprendimą priima pats.

Rekomendacijos

X įstaigai:

- Dalintis su kolegomis ir kitomis įstaigomis lauko grupės patirtimi, filosofija, lauko pedagogikos ypatumais, kurie yra realizuojami ugdymo proceso metu.
- Bendradarbiauti su kitomis ikimokyklinio ugdymo įstaigomis, kurios dirba pagal lauko filosofiją arba turi įsteigtas lauko grupes. Dalintis savo atrastomis metodikomis, pastebėjimais ir nepasiteisinusiais metodais, taip tobulinti savo žinias, ugdymo programą, grupės planus ir *curriculum* realizavimo aspektus.
- Atsižvelgti į vaikų poreikius ir jų vertinimą. Taikyti stebėjimo ir dienoraščio metodus. Į vertinimo procesą aktyviai įtraukti pačius vaikus ir jų tėvus. Siekti nuolatinio bendradarbiavimo visame ugdymo(-si) procese.

Tyrėjams:

- Pasitelkus kokybinį tyrimą atskleisti, kaip vyksta ugdymas skirtinguose Lietuvos darželiuose, kurių veikla grindžiama lauko filosofija arba turi lauko grupes.
- Tobulinti ir papildyti lauko darželio *curriculum*, jį pritaikyti visiems lauko darželiams ir/arba lauko grupėms.

Literatūros sąrašas

1. Agostini, F., Minelli, M., & Mandolesi, R. (2018). Outdoor education in Italian kindergartens: How teachers perceive child developmental trajectories. *Frontiers In Psychology, 9, Article 1911*.
2. Aljabreen, H. (2020). Montessori, Waldorf, and Reggio Emilia: A Comparative Analysis of Alternative Models of Early Childhood Education. *IJEC 52, 337–353*.
3. Amus, G. (2013). An alternative journey into forest kindergartens and the Reggio Emilia approach. *Reorientation of teacher education towards sustainability theory and practice, 7(1), 5-25*.
4. Aramavičiūtė, V. ir Jasiūnaitė, P. (2011). Žaidimas kaip vaiko socializacijos veiksnys ikimokykliniame amžiuje. *Acta Paedagogica Vilnensia, 26, 70-81*.
5. Atutor, (2019). Homeschooling in Switzerland.
6. Barakat, A. M. M. A. R., & Elmaghraby, R. M. M. (2022). The Contribution Of Storytelling Strategy As A Literature Tool To The Development Of Language Skills Among Kindergarten Children. *Journal of Positive School Psychology, 6(8), 2324-2337*.
7. Bautista, A., Ng, S. C., Múñez, D., & Bull, R. (2016). Learning areas for holistic education: Kindergarten teachers' curriculum priorities, professional development needs, and beliefs. *International Journal of Child Care and Education Policy, 10, 1-18*.
8. Bentsen, P., Mygind, E., & Randrup, T. B. (2009). Towards an understanding of udeskole: education outside the classroom in a Danish context. *Education 3–13, 37(1), 29-44*.
9. Berat, A. H. İ., & Pamuk, D. K. (2021). „Environment is like nature”: Opinions of children attending forest kindergarten about the concept of environment. *International Electronic Journal of Environmental Education, 11(2), 91-110*.
10. Byron, M. (2016). Adapting the european forest kindergarten model to urban areas (Doctoral dissertation, University of Wisconsin-Stevens Point, College of Natural Resources).
11. Bohling, V., Saarela, C., & Miller, D. (2012). Supporting parent engagement in children's learning outdoors: A single case study. *Dimensions Educational Research Foundation, 12-13, 15*
12. Briers, S. (2011). Laimingos vaikystės psichologija. Vilnius: Tyto alba.
13. Burvytė, S. (2012). Socio-pedagogical work with Lithuanian children adapting to school: preventative and corrective measures. *Journal of social policy and social work in transition : [twice-yearly peer-reviewed English-language journal]*. London : Whiting & Birch, Vol. 3, no.
14. Cabato, P. A. M. (2022). Management of Kindergarten Teachers in the Implementation of Modular Learning. *International Journal of Advanced Multidisciplinary Studies, 2(4), 1-18*.
15. Cordiano, T. S., Lee, A., Wilt, J., Elszasz, A., Damour, L. K., & Russ, S. W. (2019). Nature-Based Education and Kindergarten Readiness: Nature-Based and Traditional Preschoolers are Equally Prepared for Kindergarten. *International Journal of early childhood environmental education, 6(3), 18-36*.
16. Crain, W. C. (2011). *Theories of development: concepts and applications (Vol. 6)*. Boston, MA: Prentice Hall
17. Darling-Hammond, L. (2001). *Inequality in teaching and schooling: How opportunity is rationed to students of color in America*.

18. Dhieni, N., & Wulan, S. (2016). The Evaluation of Kindergarten Curriculum Content in DKI Jakarta (Third Year Research). *Indonesian Journal of Early Childhood Education Studies*, 5(2), 74-81.
19. Dodd-Nufrio, A. T. (2011). Reggio Emilia, Maria Montessori and John Dewey: Dispelling Teachers' misconceptions and understanding theoretical foundations. *Early Childhood Education Journal*, 39, 235–237
20. Edwards, C. P. (2003). „Fine designs” from Italy: Montessori education and the Reggio Emilia approach. *Montessori Life*, 15(1), 34–39
21. European Commission/EACEA/Eurydice, (2018). Home Education Policies in Europe: Primary and Lower Secondary Education. Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
22. Ežerskienė, R. ir Tamašauskienė, R. (2023). Pedagogų kūrybiškumo raiška ugdant ikimokyklinio amžiaus vaikų vizualinės raiškos gebėjimus gamtinėse aplinkose. *STUDIJOŠ–VERSLAS–VISUOMENĖ: DABARTIS IR ATEITIES IŽVALGOS*, (VIII), 56-68.
23. Faddegon, P. A. (2005). *The kids growing food school gardening program: Agricultural literacy and other educational outcomes*. Cornell University.
24. Ford, P. (1986). Outdoor education: definition and philosophy.
25. Gaižauskaitė, I. ir Valavičienė, N. (2016). Socialinių tyrimų metodai: kokybinis interviu: vadovėlis. Vilnius: Registrų centras.
26. Gall, M. D., Borg, W. R., & Gall, J. P. (1996). *Educational research: An introduction*. Longman Publishing.
27. Heale, R., & Twycross, A. (2018). What is a case study?. *Evidence-based nursing*, 21(1), 7-8.
28. Henderson, B. (2003). Teaching In and Out of the Box. *Pathways; The Ontario Journal Of Outdoor Education. Summer*, 15 (3), 4-11.
29. Hunter-Doniger, T. (2021). Seeing the forest through the trees: at the intersection of Forest Kindergartens and art-based environmental education. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 21(3), 217-229.
30. Yun, S. Y., Seol, G. A., Jang, H. H., Kim, M. J., & Choi, B. J. (2019). Forest Activities for Developing Emotional Vocabulary and Lowering Cortisol Levels in Kindergarteners. *Journal of People, Plants, and Environment*, 22(4), 385-393.
31. Karavida, V., Tympa, E., & Charissi, A. (2020). Forest schools: An alternative learning approach at the preschool age. *Journal of Education & Social Policy*, 7(4), 116-120.
32. Kardelis, K. (1997). Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Kaunas: Technologija.
33. Kaur, G. (2018). Home schooling – advantages and disadvantages. *International Journal of Trend in Scientific Research and Development*, 2, 92–96.
34. Kollárová, D. (2021). Forest pedagogy in a primary education and its perception by the pedagogues.
35. Kostelnik, M. J., Soderman, A., K. & Whiren, A. P., (2007). Developmentally Appropriate Curriculum: best Practices in Early Childhood Education 4th, New Jersey: Pearson Prentice Hall.
36. Kvintova, J., Kremenkova, L., Cuberek, R., Petrova, J., Stuchlikova, I., Dobesova-Cakirpaloglu, S., Pugnerova, M., Balatova, K., Lemrova, S., Viteckova, M., & Plevova, I. (2022). Preschoolers' attitudes, school motivation, and executive functions in the context of various types of kindergarten. *Frontiers in Psychology*, 13, 823980.
37. Larimore, R. (2016). Defining nature-based preschools. *International Journal of Early Childhood Environmental Education*, 4(1), 32-36.

38. Lide, A. (2018). Montessori Education: What Is Its Relationship with the Emerging Worldview?. *Journal of Conscious Evolution*, 8(8), 5.
39. Makarskaitė-Petkevičienė, R. (2018). Lauko edukacinės erdvės: idėjos ir naujos ugdymo galimybės. *Švietimas: politika, vadyba, kokybė*, 10, 75-90.
40. Makarskaitė-Petkevičienė, R. ir Venskuvienė, N. (2021). Kindergarten outdoor environment and its use in developing knowledge of nature. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 72-83.
41. Markevičienė, E. (2011). Reggio Emilia ikimokyklinio ugdymo metodas.
42. Martin, R. A. (2000). *Paths of learning: an introduction to educational alternatives*.
43. Mendez, J. L., Fantuzzo, J., & Cicchetti, D. (2002). Profiles of social competence among low-income African American preschool children. *Child Development*, 73(4), 1085-1100.
44. Monkevičienė, O. (2008). Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) turinio kaitos tendencijos. *Pedagogika* 91:66-72.
45. Monkevičienė, O., Žemgulenė, A. ir Stankevičienė, K. (2013). Mokymosi paradigma grindžiamo ikimokyklinio ir pradinio ugdymo turinio samprata. *Pedagogika*, (111).
46. Morley, R. E. (1997). *Alternative Education: A Way of Restructuring Education / Local Review Process*.
47. Nabhan, G. P., & Trimble, S. (1994). *The geography of childhood: Why children need special places*. Boston, MA, US: Beacon Press.
48. Nastran, M. (2020). Visiting the forest with kindergarten children: Forest suitability. *Forests*, 11(6), 696.
49. O'Brien, L., & Murray, R. (2007). Forest School and its impacts on young children: Case studies in Britain. *Urban Forestry & Urban Greening*, 6(4), 249-265.
50. Parsons, A. (2011). *Young children and nature: Outdoor play and development, experiences fostering environmental consciousness, and the implications on playground design* (Doctoral dissertation, Virginia Tech).
51. Peterson, A. (2013). *A Forest Preschool for the Bay Area: A Pilot Study for a New Nature-Based Curriculum*. Online Submission.
52. Pinar, W. F. (2019). *What is curriculum theory?*. Routledge.
53. Pocienė, J. S. (2010). Ikimokyklinis ugdymas : raida, pedagoginės sistemos : ikimokyklinės pedagogikos studija. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
54. Pollard, A. (2011). *Reflective teaching*. London: Continuum
55. Rickinson, M., Dillon, J., Teamey, K., Morris, M., Choi, M. Y., Sanders, D., & Benefield, P. (2004) *A review of research on outdoor learning*. Preston Montford, Shropshire: Field Studies Council.
56. Rinaldi, C. (2006). *In dialogue with Reggio Emilia: Listening, researching and learning*. London: Routledge.
57. Roe, J., & Aspinall, P. (2011). The restorative outcomes of forest school and conventional school in young people with good and poor behaviour. *Urban forestry & urban greening*, 10(3), 205-212.
58. Rönnlund, M, Bergström, P., & Tieva, A. (2021) Teaching in a non-traditional classroom: experiences from a teacher-initiated design project, *Teachers and Teaching*, 27:7, 587-601.
59. Saviščeviene S. (2005). Socialinių paslaugų valdymas užtikrinant vaiko ugdymo kokybę darželyje. *Šiuolaikinis ugdymas: priešmokyklinukas, pradinukas, socialinė integracija. Respublikinės teorinės ir praktinės konferencijos medžiaga*. Šiauliai

60. Schäffer, S. D., & Kistemann, T. (2012). German forest kindergartens: Healthy childcare under the leafy canopy. *Children Youth and Environments*, 22(1), 270-279.
61. Schieren, J. (2023). On the Concept of Man in Waldorf Education. *Handbook of Research on Waldorf Education*.
62. Scottish Ministry of Learning. (2010). *Curriculum for excellence through outdoor learning*.
63. Sella, E., Bolognesi, M., Bergamini, E., Mason, L., & Pazzaglia, F. (2023). Psychological benefits of attending forest school for preschool children: A systematic review. *Educational Psychology Review*, 35(1), 29.
64. Sliwka, A. (2008). The contribution of alternative education. *Innovating to learn, learning to innovate*, 93.
65. Slušnienė, G. ir Valčiukienė, E. (2023). Ikimokyklinio amžiaus vaikų emocinio intelekto ugdymo galimybės lauko darželiuose. *Studijos-verslas-visuomenė: dabartis ir ateities išvalgos*, (VIII), 143-153.
66. Sobel, D. (2017). *Outdoor School for All: Reconnecting Children to Nature*.
67. Šiaulytienė, D. (2006). Projektų metodas.
68. Valatkienė, S. (2004). Šiuolaikinių alternatyvių ugdymo įstaigų samprata ir istorinės ištakos. *Acta Paedagogica Vilnensia*, (13), 139-146.
69. Vilkevičiūtė, A. (2023). Ikimokyklinio ugdymo įstaigų architektūra gamtinėje aplinkoje: lauko darželio atvejis (Doctoral dissertation, Vilniaus dailės akademija.).
70. Ženkuvienė, V. (2005). Priešmokyklinio ugdymo turinio realizavimo būdai. *Šiuolaikinis ugdymas: priešmokyklinukas, pradinukas, socialinė integracija. Respublikinės teorinės ir praktinės konferencijos medžiaga*, Šiauliai.
71. Žilienė, D. (1997) *Žmogaus slėpiniai ir pedagogika*.
72. Žukauskienė, R. (2001). *Raidos psichologija*. Vilnius: Margi raštai.

Informacijos šaltinių sąrašas

1. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl jungtinių tautų vaiko teisių konvencijos ratifikavimo“, 1995 m. liepos 3 d. Nr. I – 983. (1995) [žiūrėta 2024-05-01]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.18370?jfwid=>
2. Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos piliečių priimta 1992 m. spalio 25 d. referendume. (1992) [žiūrėta 2024-05-01]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.1890?positionInSearchResults=19&searchModelUUID=99231af6-b376-4938-b969-1e8892fc7d00>
3. Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas, 2009 m. balandžio 30 d. Nr. XI-242. (2009) [žiūrėta 2024-05-28]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.343430/asr>
4. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas „Dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos ateities vizija „Lietuva 2050“ patvirtinimo“, 2023 m. gruodžio 23 d. Nr. XIV-2466. (2023) [žiūrėta 2024-05-01]. Prieiga per internetą : <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/a8b03ef0a55511ee8172b53a675305ab?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=99231af6-b376-4938-b969-1e8892fc7d00>
5. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas „Dėl valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinimo“, 2012 m. gegužės 15 d. Nr. XI-2015. (2012) [žiūrėta 2024-05-01]. Prieiga per internetą : <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.425517?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=99231af6-b376-4938-b969-1e8892fc7d00>
6. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas „Dėl Valstybinės švietimo 2013-2022 metų strategijos patvirtinimo“, 2013 m. gruodžio 23 d. Nr. XII-745. (2013) [žiūrėta 2024-05-01]. Prieiga per internetą : <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.463390?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=99231af6-b376-4938-b969-1e8892fc7d00>
7. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. balandžio 22 d. įsakymo Nr. V-313 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 75:2016 „Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų vykdymo bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ patvirtinimo“, 2020 m. balandžio 17 d. Nr. V-913. (2020) [žiūrėta 2024-05-01]. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=a749f8b082f611eab005936df725feed>
8. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas „Dėl ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo“, 2005 m. balandžio 18 d. Nr. ISAK-627. (2005) [žiūrėta 2024-05-01]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.254659/asr>
9. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 1991 m. birželio 25 d. Nr. I-1489. (1991) [žiūrėta 2024-05-01]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.1480?positionInSearchResults=1&searchModelUUID=99231af6-b376-4938-b969-1e8892fc7d00>
10. Meaning of curriculum in English. (n. d.). *Cambridge University Press & Assessment*. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/curriculum>
11. Outdoor education. (n. d.). *Linköping University*. <https://liu.se/en/research-area/outdoor-education>

12. Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras (2015). Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos.
13. Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras (2016). Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas.
14. *Tarptautinis žodžių žodynas*. (n. d.). <https://tzz.lt/a/alternatyva/>
15. Valstybės duomenų agentūra. (n. d.). *Lietuvos švietimas ir kultūra (2022 m. leidimas): ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas*. Oficialus statistikos portalas. <https://osp.stat.gov.lt/lietuvos-svietimas-ir-kultura-2022/svietimas/ikimokyklinis-ir-priesmokyklinis-ugdymas>
16. X įstaigos ikimokyklinio ugdymo programa „Miško darželis“ (2022).
17. X savivaldybės tarybos sprendimas „Dėl X savivaldybės X įstaigos reorganizavimo į X įstaigą“, 2020 m. balandžio 30 d. TS-180. (2020) [žiūrėta 2024-05-01]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/4dbb1ec2916311eaa51db668f0092944?positionInSearchResults=16&searchModelUUID=99231af6-b376-4938-b969-1e8892fc7d00>
18. X savivaldybės tarybos sprendimas „Dėl X savivaldybės tarybos 2018 m. sausio 31 d. sprendimo Nr. TS-6 „Dėl mokesčio už ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų išlaikymą X švietimo įstaigose mokėjimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“, 2021 m. vasario 25 d. Nr. TS-53. (2021) [žiūrėta 2024-05-01]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/26c16f52787511eb9fc9c3970976dfa1?positionInSearchResults=1&searchModelUUID=76949121-1505-4e51-bd7d-e848859762cc>
19. X savivaldybės tarybos sprendimas „Dėl X švietimo įstaigų ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų maitinimo dienos finansinių normų nustatymo“, 2022 m. sausio 27 d. Nr. TS-8. (2022) [žiūrėta 2024-05-01]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/3bbf4b0082d511ec88b080bcf59a01e3?positionInSearchResults=1&searchModelUUID=76949121-1505-4e51-bd7d-e848859762cc>

Priedai

1. priedas. Iš dalies struktūruoto interviu transkripcija – įstaigos vadovas

Interviu numeris: 1

Informantas: Moteris

Profesija: X įstaigos vadovė

Apklaustos vieta: Analizuojama įstaiga

Interviu data: 2024 05 10

Interviu trukmė: 12 min. 33 s

Tyrėjas (T). Kaip ir kodėl kilo mintis steigti „Miško darželis“ programa grindžiamą ikimokyklinio ugdymo grupę?

Vadovė (V). Vienareikšmiškai, jūs atvažiavote į mišką. Kai 2014 metų rugsėjį buvo įkurtas darželis, mes visą laiką miške gyvenom ir dirbom ir taip natūraliai iš bendruomenės mum gimė miško darželis, mes miške, mes miškinukai, mes laukinukai tokie. Toks pastebėjimas, netgi mūsų vaikai yra kitokie, kai nuvažiuojam į ekskursijas, į edukacijas ir susitinkam kitų ugdymo įstaigų vaikus. Mūsų vaikai yra kitokie, jie laisvesni, jie yra miško vaikai. Ir 2019 metais mum pritrūko įstaigoje vietų, kad galėtume patalpinti tiek norinčių vaikų į vaikų darželį ir mero iniciatyva, bendruomenės atsiklausus, sugalvojom įsteigt lauko grupę, kad galėtume patalpinti 16 vaikų, kurie laukia eilė. Ir kai meras sako: „kaip pavadinsit tą grupę?“, sakom: „miško darželis ir programa tokia buvo, tai ir pavadinom „Laukinėtojai“. Tai va taip, tiesiog įtakėjo aplinkos tą pavadinimą.

T. Ar iš tėvų baimės nebuvo?

V. Ir labai didelė.

T. Kaip vyko darbas su tėvais?

V. Kai susirinkom pirmą kartą, lauke, ten ant tų pačių kelmiukų, nes tai iš pradžių buvo neatskirtos tos teritorijos. Susėdom ant kelmiukų, gėrėm arbatą ir sakom: „Jeigu norite, kad jūsų vaikai patektų į darželį, jie bus lauko grupė“. Jų (tėvų) akys pasidarė, iš tikrųjų, keturkampos ir jie taip tarpusavį pradėjo žvalgytis, kad mes sakė: „Nu jūs patikėkit mumis, jūs patikėkit ir leiskit mum kurt“. Ir turėjom nuostabią mokytoją, va šiandien, kuri tris vaikus (savo) užaugino šitam darželį ir tiem tėvam suaiškinom, kas svarbiausia, kokia filosofija mus lydės, kaip tie vaikai gyvens. Mes šiandien galėtume atidaryti dvi lauko grupes, jei norėtume. Netgi šeimos auga, užauga vienas vaikas, ateina ir nori, kad brolis ar sesė irgi eitų į lauko grupę, turim tokių tėvų, kad jau trečią užrašo į lauko grupę. Kažkaip smagu vaikams, bet jose (lauko grupėje) būtinai turi dirbti ten žmonės, norintys ten dirbti. Kaip mokytoja sakė: „Jeigu vidaus grupėje dirbt, tai proza, o jeigu lauko, tai poezija“. Tai čia taip ir yra. Ten atskiras pasaulis, ten ir tėvų bendruomenė kitaip susigyvena. Ten tiesiog yra unikalū.

T. Kaip supratau, tai pradėjote ne nuo darbo su vaikais, o nuo darbo su tėvais...

V. Šimtu procentų, mes turėjome juos užnorint patikėt, kad ten bus labai gerai. Žinot, jiems kitoks ir tas ugdymas, jų žygiai, jų nuolatinis buvimas lauke, jų ugdymo priemonės tampa – lietvamzdis

pasidaro kažkokia tyrinėjimų laboratorija, ant lapo paprasto jie piešia mažiau, nes jiems įdomiau piešti ant klevo lapo, jiems pagaliukai tampa skaičiai, ekologinis ugdymas labai didžiulis. Nežinau, tėvai tikrai labai patikėjo ir labai džiaugiasi. Visko būna, sunku, už tai ir dirba du pedagogai.

T. Vaikai mokomi aplinką saugoti, o greičiausiai ir neturi tų stipriųjų įgūdžių, tai vaikai juos moko.

V. Taip, būna gražu žiūrėti, kaip tie vaikai saugo gamtą. Pasistatė vabalų viešbutį, iš namų atneša vabalą apgyvendinti. Čia tiesiog būna įdomių tokių dalykų, kai juos stebi. Tad smagu pasidžiaugti.

T. Kaip vyksta pedagogų atranka ir paruošimas dirbti lauko grupėje?

V. Vieną turėjom norinčią mokytoją (1), bet kai reikėjo antro pedagogo, kai jau mes buvome ketverius, penkerius metus žinojome žmones su kuriais dirbome, todėl pasiūlėme mokytojai (2), kuri labai artima gamtai. Ji gėlininkė, mum tai gamtos žmogus. Nors ne, iš pradžių vienos mokytojos paklausėme apie kurią pagalvojom, kad gal norėtumėm, tačiau ji sakė: „ne, man bus per sudėtinga“. Tada paklausėme mokytojos (2), ji sakė: „Pabandyčiau“. Tai ir dirba, kažkaip niekada nesiskundė, bet jai ten sekasi tikrai puikiai. Dar turime vieną mokytoją (3), kuri šiandien nedirbo, kuri keičiasi. Jaunas žmogus, energingas irgi labai patinka. Tiesiog kai įdarbinam žmones, tai ir klausiam, ar draugaujate su gamta, ar norėtumėt. Jei atsako, kad ne, tai supranti, kad tai nėra prievartinis dalykas, bet kiti tai labai noriai. Kitiems tai, mokytoja (4), kuri dirba su priešmokyklinukais šiomet, kuri dirbo anoj grupėj (lauko), kol mokytoja (1) buvo vaikučio auginimo atostogų, tai jai irgi sakė yra svajonė dirbti (lauko grupėje). Bet čia labai priklauso nuo žmoniškųjų savybių, kaip kiekvienas galėtų tiek laiko išbūti lauke ir tiesiog, tą visokeriopą naudą matyti.

T. Kaip su pačiu pedagogų pasiruošimu? Kaip jie yra supažindinami su gamta?

V. Mes visi esam iš Kačerginės, mes visi esam ne miesto vaikai. Tad tas yra pirmiausia ir domėjimasis. Jos ir knygas skaito, ir filmus žiūri, mokytoja (1) labai daug seminarų klauso ir mokytoją (2) stengiamės kiek įmanoma kas su lauko pedagogika. Bet jos, man atrodo, tai yra natūraliai kylantys dalykai.

T. Kaip vyksta vaikų atranka į lauko grupę?

V. Čia yra mišri grupė nuo 3 iki 5 metų, priešmokyklinukai nors ir norėtų čia mokytis, bet siunčiami ruošti mokyklai tuos vienerius metus, programa tai numato. 2 metų vaikų, pirmus tuos metus priėmėm, tačiau pamatėm, kad su dvimečiais labai sunku, nes ir higieniniai dalykai. Jiems su kombinezonais yra šiek tiek sudėtinga. O dabar yra taip, dvejopai. Vieniems iš karto užrašydami į darželio eilę, kadangi eilės yra, pasiklausę, išgirdę, kad norės į lauko grupę, o kitiems pasiūlome, jei yra vietų. Tokios kaip atrankos nėra. Tai tėvelių, kas nori, yra pačių iniciatyva.

T. Vaikų paruošimas ugdymui, kaip tėveliai į tai įsitraukia?

V. Tėvai daiktų ugdymo neperka, tuo pasirūpina įstaiga. Jie tiktai perka drabužius, avalynę. Mes (įstaiga) nupirkome džiovyklę, kad per vaikų pietų miegą išdžiovintų tuos kombinezonus. Žinote, iš pradžių, tais pirmais metais, tai buvo ir su tėveliais ką veikti. Nes kiekvieną dieną vaikas grįždavo murzinas, ir tėveliams kildavo klausimų, kodėl jis murzinas. Bet paskui organizavom atvirų durų dieną, visos dienos, kad tėveliai galėtų pabūti, tai tėveliai ir suprato, kodėl tie vaikai murzini. Nes tie

vaikai ir baloj galėjo sėdėti ir su purvu piešti, paskui jau pasirinko tą variantą, kad vaikas sveikas, laimingas, nors ir murzinas.

T. Kaip integruojate specialiųjų poreikių vaikus? Koks tėvų požiūris į tai?

V. Tėvai išleido. Dabar vardų neatsimenu, tačiau patys labai bijojom. Kaip seksis vaikui turinčiam regos negalią, bet tėvai patikėjo auklėtojom ir mes kažkaip sėkmingai.

T. Kaip suformavote „Miško darželio“ programą?

V. Atsižvelgėme į aprašą („Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašą“). Vis tiek mes nuo reikalavimų programos negalim, negalim jų ignoruoti. Tik galim pateikti kitaip. Programą sudarėme pagal poreikius, pagal vaikus, pagal aplinkas.

T. Kaip integruojate inovacijas į lauko grupės veiklą?

V. Negali sakyti, kad šitų dalykų vaikams neduodam. Turime ir daugiau erdvių. Turime trečiam aukšte jiems žaidimų kambarį, atskirą. Jeigu būna blogas oras, ar šiaip nori pasikeisti aplinkas. Turime kompiuterių klases, kurioje jie gali ateiti. Turime planšetes, gali jas pasiimti. Kad labai didelis poreikis būtų, tai tikrai ne. Jie randa ir turi daug įdomesnės veiklos gamtoje, o kažkaip jei yra poreikis, tai yra ir bazė. Nebestikliškai vartojama, kad būtų susipažinę, bet jie gana nemažai namuose susipažįsta. Jiem bala yra įdomiau kiek matau, tuos spyglius susidėjus yra daug smagiau yra žaisti.

2. priedas. Iš dalies struktūruoto interviu transkripcija – įstaigos pedagogai

Interviu numeris: 2

Informantas: Moterys (2)

Profesija: X įstaigos lauko grupės pedagogės

Apklaustos vieta: Lauko grupė

Interviu data: 2024 05 10

Interviu trukmė: 32 min. 15 s

Tyrėjas (T). Koks yra ikimokyklinis ugdymas lauke? Kuo jis išskirtinis be to, kad vyksta lauke?

Mokytoja 1 (M1): Lauko pedagogiką labai dažnai maišo su tuo, jei pamoka vyksta lauke, tai mes jau užsiimam lauko pedagogika. Tai tik vieta kur? atsako į klausimą, kad lauke. Lauke tai apskirtai patirti gamtą. Mes palei sezonus gyvenam, lėčiau truputį, nes nesam pririšti prie temos kažkokios, tarkim kaip klasikinis darželis. Mes turim tokios laisvės, trakim atsikėlėm, pirmadienis, mes planavom, nežinau, tarkim kalbėti apie vabalus, nes jau tuo metu turėtų lyg ir busti gamtoje jie, o pasnigo ir jokių vabalų tikrai nėra ir jų net neiškrapštysim. Tai mes tokie lankstūs. Čia ir dabar gyvenam, jei iškrito sniegas, tai galvoja ką galim su tuo nuveikti. Buvimas lauke ir potyriminė pedagogika labiau. Kad sakau, kas dabar yra, ką matai, su tuo ir veiki. Pavyzdžiui šią savaitę mes kalbam apie sveiką mitybą, tai daugiau tokio pasiruošimo, bet vėlgi viskas veikia per patirtis.

Mokytoja 2 (M2): Taip kas kaip auginama, kaip kiškio kopūstai atrodo, jau jie žino (vaikai), kaip rūgštynės, kiškio kopūstai. Viena mama sako: „Aš išmokau visų grybų pavadinimus“.

Juokiasi

M2: „Žinau kaip ūmėdė atrodo, nes prieš tai nežinojau“.

M1: Sužino kur auga, kaip auga, kokios būdingos vietos ir apskirtai kokį lapą galima miške ragauti, ko negalima, kas nuodinga ir ko griežtai negalima jiems leisti. Tarkim, kad net ir eglių ūgliukus dabar tuos tokius mažiuskus, šviesios, žalios spalvos tai galima ragauti, tiesiog patirti tą patirtį.

M2: Kadangi lauke, iš lauko daugiau ir gauna, tai laukui daugiau atiduoda, todėl iš lauko ir mokomės, iš tos gamtos. Taip išeina, savaime.

M1: Dabar kyla klausimas kodėl kiti nebemoka žaisti tam lauke. Jiems ir nebeįdomu, nes tai yra lėčiau, mažiau, mažiau dirgiklių. Bet tai ir yra magija, kad gali sulėtėti, įsižiūrėti. Tikrai lauko vaikai iš pagalio jiems yra viskas: nuo arkliuko iki automobilio, šautuvo, nežinau, teptuko, jiems viskas yra tas pagalys, ir akmuo. Tarkim dar grupės teritorijoje mes dar turim tų visokių žaislų, bet irgi mes už tokią antrinį panaudojimą. Iš namų kas jau nebeįdomu čia gyvena antrą gyvenimą, bet taip, kad kažką specialiai, kad prašom mum iš žaislų nupirktų, tai mum nereikia. Kibirai, kastuvai, bet ir tai čia toks primestas dalykas, kad čia tam laukui jų reikia.

M2: Balos didžiausias vaikų malonumas.

M1: Taip. Vanduo.

M2: Tada jie purve būna.

M1: Vanduo bendraja prasme yra visą laiką gerai. Tuo ir pasisemiam. Visa aplinka yra ugdanti, tai taip ir auginam tuos gamtos mylėtojus.

M2: Va žiemą mes einam čiuožinėti nuo kalnų, jau visi, net patys mažiausi moka mūsų čiuožti. Vieną kartą, antrą kartą ir išmoksta.

M1: Ir įsivertina tas rizikas, kiek tu gali.

M2: Kaip draugui pagelbėti. Komanda tokia. Jau jie patys stebi kaip kuris.

T. Jie patys tampa atsakingi ne tik už save, bet ir už kitą

M1: Tiek lauke, tiek apskritai jie prisiima atsakomybę. Jie žiūri ar gali tuo šlaitu eiti, nes kitą kartą labai didelės akys, labai daug norų turi. Arba pamato medį, kuris tinkamas lipti ir norim lipti. Bet ne visuomet tai pavyksta. Todėl bandymo metu, tikrai išmoksta. Ir kitą kartą, kai sutinki kitą grupę miške, šiaip kitus, nežinai, poilsiaujančius, vaikščiojančius žmones, tai jie stebiasi, o kokie jie drąsūs (vaikai). Bet net nepasakyčiau, kad jie drąsūs, jie tiesiog natūraliai jaučia.

M2: Jie nebijo.

M1: Bet mes tiesiog nebijom, nes kuo mažiau bijai, tuo mažiau nutinka. Nes jie kitaip, net ir maži ar nauji vaikai. Nors visko būna, bet visur atsitinka, čia gali ir minkštam kambary susižeist.

M2: Vaikai kažko nepasidalina.

T. O kaip su spec. poreikiais vaikais? Ar tokių turite savo grupėje?

M1: Šiais metais ne.

T. O anksčiau?

M1: Anksčiau buvo. Yra buvę su regos negalia, esam turėję. Ir yra su autizmo spektro susirgimais, nežinau, integruojasi tie vaikai. Kažkaip pajungti, ta adaptacija, ir tada matai, kiek galima, kam labiau reikia tos pagalvos. Mes X (vaiko vardas) esam turėję su regos, tai jis pats, vaikas, tiesiog žinojo kiek jis gali ir truputėlį atidesnis tas žvilgsnis, nes vis tiek tai rega. O mes laužą kuriam kiekvieną savaitę, per gimtadienius kuriam. Tai tokių rizikų yra, kad gali nepastebėti, užkliūti. Didesnė rizika nugriūti, bet kažkaip integruojasi. O tais, kas eina, autizmo spektro, tai aš sakyčiau, kad jiems tai net geriau, nes čia yra didesnė erdvė, kur jie gali nukreipti žvilgsnį ir gamtoje viskas yra natūralu, ir taip tiesiog ramu akiai. Tai ir tom galvom yra ramiau, nes jei mes grupės klasėje esam triukšmingi, tai mes išeinam į mišką, tai jie randa savo pamėgtas stoteles. Yra ir stebuklingas daržas, ir tokį nuvirtusį medį turim, ten labai mėgstama laipynių vieta. Turim ir malkų kapojimo stotelę. Jie kažkaip pasidalina. Nes yra vaikų kuriuos trikdo spalvos ar garsai, tai jiems netgi yra patogiau, lengviau integruotis. Nes tiesiog gamta yra terapija.

M2: Žalia spalva. Spalvų terapija, garsų terapija.

M1: Miške net žiemą, o čia spygliuočių miškas, tai pas mus tos žalios spalvos net žiemą netrūksta. Atrodo laimingi, laisvi vaikai.

M2: Purvini.

Juokiasi

M1: Purvini, murzini.

M2: Mes net gaunam tokių komplimentų. Sako: „Jūs gal iš bulviakasio ar iš kur?“

Juokiasi

T. Susigalvojate savaitėms temas, o kaip viskas vyksta pagal konspektuotą ugdymosi programą. Vis tiek turite atiduoti ataskaitas.

M1: Taip, ataskaitas turime priduoti turime. Tai darome per darželio sistemą, ją naudojame šiuo metu. Anksčiau rašydavome, buvo kiti planai, bet dabar mūsų darželis naudoja sistemą, nes taip X rajonas priėmė sprendimą. Mes rašome planą, bet vėlgi lauko grupė, labai lankstus požiūris yra, į lauko grupės tą yra. Mes neturime, kaip kitos grupės, vidaus, jos susirašo metines temas rugsėjį, ir jos tomis temomis gyvena visus metus. Po to pavasarį ir vasara yra toks metas, birželis ir liepa, kai iš vis nėra rašomi planai. O pas mus, metinės tokios.

M2: O žiūrėkit genys, mūsų šitas medis matyt serga.

M1: O mes esam lankstūs, mes esam tikrai pririšti, nes ugdom tą patriotiškumą, ir valstybines šventes, minėtinas dienas. Tradicinės, kalendorinės šventės: kalėdos, Velykos, užgavenės, tai visus šitus, mes nuo rugsėjo esam nusimatę, kad minėsime ir minim. Plius mes ištraukiam į planą ir tas gamtines dienas, nes yra ir miško diena, ir upių diena, yra purvo diena, birželio mėnesy, tai mes ir visas šitas plus paminim. Nes nėra taip visiškai, kad mes nežymėtumėm to, nes gautųsi taip, kad visas darbas, kad jo kaip ir nėra. Nes nėra įrodymų. Tai rašom ataskaitas, rašom su tikslais, tik tas mūsų labai lankstus požiūris.

T. Jūs turit gaires.

M1: Taip, mes turim gaires, kad ir tarkim šią savaitę mes šnekam apie sveiką mitybą ir fiziškai aktyvius vaikus, bet tikrai labai lanksčiai. Mum tikrai nereikėjo praeitą penktadienį. Prieš tai esančios savaitės pabaigoj planuoja ką veiksi kitą savaitę. Tai mum tikrai nereikėjo praeitą ar šį penktadienį numatyt, kad šiandien mes darom tą stebuklingą, magišką dėžę ir kad va tą darysime. Tiesiog spontaniškai kilo mintis mum, tai ir darom šiandien. O nėra taip, kad pavėlavusio dalyko. Tiesiog įrašom į tą planą, ką maždaug darysim, jis pasipildo eigoj, tai tiesiog papildom planą.

T. Skamba kaip kūrybinis darbas, nes viskas nuo jūsų priklauso.

M1: Vaikai labai daug pasako.

T. O koks jūsų papildomas pasiruošimas, kaip tą ugdymą kurti?

M1: Nėra, mes gal tokios esam pedagogikos entuziastės. Mums tiesiog yra įdomu, tai ką mes darom. Ir mes nuolat naujinam tas žinias, klausom ir mokymų. Kai tau yra įdomu, tai nėra tokio, kaip pasakyt, kad darytum, jog užpildytum tą stalčiuką, kad jis būtų pilnas. Ne, darai iš pajautimo, tai taip nėra. Mums įdomu, todėl ir vaikus užkrėsti lengviau ir kitą kartą jie tokių minčių turi, kad nu net pačiam, o jiems kilo, nustembi.

M2: Padiktuoja jie temas.

M1: Tai nuolat ir pildai. Šita grupė kai apskritai jos užuomazgos buvo, tai dar visi labai kreivai žiūrėjo. Pirmas seminaras, aš dabar galvoju, 2016 metais buvo, kai aš pasikviečiau iš Vilniaus lauko darželio pedagogus, kad jie papasakotų tėvams, tai jie visi išsižioję buvo. Jiem buvo labai keista, atrodė neįmanoma. Nes tas buvimas lauke labai gąsdina. Tai nors turėtų būti taip natūralu, nes mes visi ir esam iš gamtos. Mums reikia prisimint, kad gamtoj augom, mūsų protėviai taip augo ir reikia sugrąžinti tai. Tai iš pradžių taip žiūrėjo, bet nuolatos bendrauji su kitais darželiais, su Vilniaus pirmuoju lauko Lietuvoj darželiu, tokį glaudų ryšį palaikom. Net X savivaldybėj, jau galim džiaugtis, kad ne vieną lauko darželį turim. Ir čia, aš pati dirbdama vidaus grupėj, labai mylėjau tą gamtą. Reikia tiesiog netingėt. Susidėti kuprinę – teptukų, žirkles ir tu gali labai daug nuveikti lauke. Bet tai buvo tokia pradžia, kur buvo klasikinis ugdymas, bet tik lauke. Bet tada nusprendėm, kad galim ir čia mes nuveikti. Jau keturis metus turim šitą erdvę, o viskas prasidėjo nuo namelio, kuriame dabar sėdime. Jis buvo be jokios pastogės, be jokių tvorų, toks bandymas buvo. Dabar jau mes turim teritoriją.

M2: Tik šis nameliukas ir vaikai miegojo miegmaišiuose iš pradžių.

M1: Tokie kirminiukai buvo, bet labai turim ir bendruomenę. Šią pastogę pastatė tėveliai.

M2: Jau ir stogą pakeitėm vieną kartą.

M1: Jau ir šitus tentus gavom dovanų nuo tėvelių. Ir šie šildytuvai tuo pačiu keliu atkeliavę. Pačių tėvų yra toks pastiprinimas. Šią grupę tikrai nesirenka toks kuriam baisu. Tai tokie drąsūs, nors ne. Taip negali sakyti, kad drąsūs, labiau tokie, kurie supranta lauko naudą. Nes vaikai mažiau serga.

M2: Vieni sako, aš vedu todėl, nes mažiau serga. Tai gal nesirgs.

M1: Iš tikrųjų baigiasi tos ligos.

M2: Nors X (vaiko vardas) kol mažiukas buvo, tai sirgdavo, bet mažiau.

M1: Tai ir dabar paserga, bet jau labai retai. Kiekvienas ateinam tas su savo baze, alergijom.

M2: Kaip net ir X (vaiko vardas) buvo ir ji su tom kojytėm buvo. Mama jo sako, kad čia stebuklas, nes mes ją nešiojom.

M1: O ji pamėgo vaikščiot.

M2: Ji sukryžiuoja ir sėdi, o dabar toliausiai ir kiek laiko nueidavo. Eina, eina, į kalnus, čia daug į kalnus mums reikia vaikščiot. Nors mes ir ieškom tokių kalnų, kad jie labiau pavargtų.

M1: Kad įdomiau būtų.

T. Kad geriau miegotų.

M2: Kad jie pavargsta ir tikrai geriau miega.

M1: Dabar darželyje nėra privaloma miegoti pietų miego. Bet jie pavargsta ir pamiega, net ir tokie kurie atsisako.

M2: Jei ne, tai bent paguli ramiai.

M1: Jie daug deguonies gauna lauke, vien nuo to buvimo lauke gali kitąkart pailsėt panorėt. Tai ir ilsisi, nors nėra būtinybės. Jie gali ir pas mus, būti nedidelėse erdvėse pabūti, kažkokią tylią veiklą. Mes taip prašom, nes kiti miega ir reikia saugoti.

M2: Jie paišo kažką dažniausiai.

M1: Nežinau ar atsakėm į klausimą. Tiesiog stiprinam tas žinias. Kad ir dabar paskutinė mano skaityta knyga apie miško terapiją. Suaugusių žmonių knygoje, vadovėliuose tu gali tiek rasti, ką gali labai pritaikyti. Ir iš savęs. Eini, pamatai ir norisi kažką paveikt.

T. Iš jūsų atsakymų supratau, kad reikia ne tik su vaikais dirbti, bet ir tėvus įtikinti. Kaip vyksta darbas su tėvais?

M1: Taip, kai dirbau viduje, tai labai užsikrėčiau. Mano baigiamasis buvo apie lauko pedagogiką ir natūralius žaislus. Labai galvojau kaip tiems tėveliams tai perduoti, todėl pasikviečiau iš „Smilgos“ darželio. Jos atvažiavusios papasakojo. Tai tėvams dažniausiai ir rūpi kaip jei valgo ir kaip jie miega. Bet mes ir valgom, ir miegam.

M2: Ir dar apranga labai svarbu.

M1: Taip, apranga svarbu. Turi būt viskam pasiruošęs.

T. Ar įstaiga duoda aprangą? Ar tėvai patus turi ją pirkti?

M1: Ne, tėvai viską patys. Bet iš tikrųjų išeinantis į lauką 15 minučių mūsų lietuviškom oro sąlygom, tai turi tą vaiką taip ir aprengt. Aš jau kaip mama tai žinau. Turi parūpinti jau tuos gerus rūbus, kad kokybiškas laikas būtų lauke, o ne man šalta, šlapia, nepatogu. Tai tu jau ir investuoji į tą. Lygiai taip pat ir čia. Mes visi turim botus, lietaus kombinezonus ir žiemos. Tiek kombinezonai atlaikantys ilgą buvimą lauke.

M2: Ir žiemą pirštinės, medžiaginės ir ne tik, kelios poros. Turim net visą dėžę. Kartais vienokią, kartais kitokią uždedi ir pasidalinam. Apranga labai svarbu.

M1: Bet kaip ir sakau, ji visur turėtų būti. Tik mes jau čia stipriau į tai žiūrim. Jei jau pas mus ateina vaikas ir tokia diena kaip šiandien (interviu metu lijo), tai ir jeigu ateini nepasiruošęs dienai, tai mes turim teisę paprašyti, kad jis nebūtų paliktas. Tiesiog tas vienas žmogus, gali visa diena mūsų sugriūti. Mes žinom, kad dėl vieno žmogaus, nes jis yra nepasiruošęs, žinom, kad 15 min ir jam bus šalta, šlapia, tiesiog dėl vaiko sveikatos ir gerovės. Mes tikrai turėtumėm, visa grupė, nukentėt ir leisti laiką kažkur viduje, slėptis. Aišku mes to praktikoj, nevyksta tai. Mes kažkaip apsirūpinę, mes ir dalinamės, mainomės jei kažkas neturi lietaus kepurų, tai pasidalini.

M2: Taip, paskui išėję iš grupės, vis tiek jas palieka. Botus irgi, sako gal kam prireiks.

M1: Toks šeimyniškumas pas mus viduje.

M2: Rugsėjo mėnesį, kai pas mus nauji tėveliai ateina, būna susirinkimas ir jau labai akcentuojam, kad apranga reikalinga.

M1: Apranga, gertuvės, tokios kur jau reikia turėt. Žiemą galbūt tos gertuvės mažiau, nors su šiltu gėrimu arbata ar pienu šiltu, jau čia kas ką mėgsta, būtų neblogai. Bet tokio poreikio žiemą, nors gal

juos mažiau troškina, nors jie patys atsineša tas gertuves ir išsineša pilnas. Bet jau vasaros laiku, tai reikia.

T. Kuriat tokią kaip ir bendruomenę.

M1: Mes kažkaip labai glaudžiai. Gal tėvai labai glaudžiai. Darom tokius susitikimus, susirinkimus, rytmečius. Dabar planuojam žygį, nes mūsų jau užaugo 8 žmonės iš 15 ir išeina į priešmokyklinę klasę.

M2: Ir į teatrą važiuojam.

M1: Taip, ir į teatrus važiuojam. Va kaip tik dabar darysim išleistuvių žygį, nes ir tėvai nenori. Jie nenori tokio pasirodymo ant scenos, nes jie spės tai padaryt. Visi spės ir tikrai išmoksta. Mano ir pačios dukra lankė šitą darželį, dabar ji išėjo į pirmą klasę ir tokio buvo jaudulio, vis tiek tada galvojau, kaip jai išeis tam viduje būt. Bet išmoksta, viskas įsivažiuoja, vis tiek tas taisykles perima ir išmoksta. Čia nėra taip, kad mes laukinėtojai, bet ne laukiniai esam. Mes mokom.

T. Kaip vyksta vaikų vertinimas?

M1: Anksčiau buvo dienoraščiai, bet dabar viskas vyksta per mūsų darželio sistemą ir dar šiais metais mes šia sistema naudojames, ten viskas yra palei žingsnelius. Ten ir matuojama ta vaiko ūgtis, bet kadangi yra naujos vėl gairės, tai grįšim prie stebėjimo to vaiko ir daugiau komentavimo, fiksavimo. Siekiamybė yra tokia, nes tie žingsneliai, kas tinka viskam.... Viena lektorė yra pasakius tokį vieną dalyką, kad paprašė pas miestelio batsiuvi batus pasiūti klasei pirmai ir jis padarė vidurkį, kokių pėdų yra vidurkis daugiausiai, kokia spalva būtų vidutiniškai mėgstamiausia ir jis pasiuvo visai klasei. Nu ir vienam buvo maži, vienam per dideli. Lygiai taip pat buvo su žingsneliais. Jie atrodo gan platūs, bet kitąkart jei imi konkretų vaiką ir jį pažįsti, tai jis dar gal jis neišlipo iš trečio žingsnelio, bet ir ketvirtas jam labai arti. O to vidurio nėra. Tai tas komentavimas ir yra vaiko naudai.

T. Tie žingsneliai ar yra vaiko gebėjimai iš ikimokyklinio ugdymo vaikų aprašo?

M1: Taip, 18. Palei tuo ir yra paremta. 18 sričių ir žymi kas atitinka, bet kaip ir sakau, atrodo patogu, tai gali greitai labai padaryti. Bet ką apie vaiką tai pasako, tai yra labai toli.

T. Taip labai abstrakčiai...

M1: Taip, labai abstraktu. Ir tai kas tinka vienam, nebūtinai tinka kitam.

T. Prie pačio vertinimo ar vaikai patys įsivertina?

M1: Mes bandom pokalbių metu. Skatinam juos šnekėti, kas kiek galim. Bet jau kai pildom, tai jau tada ne, tai mokytojo darbas.

T. O kaip tėvai?

M1: Tėvai irgi ne, jie jau gauna tokį baigtinį variantą. Siekiamybė yra, kad tėvai galėtų ir savo lūkestį. Aišku ir dabar jie išsako. Bet ateities vizijoje yra, kad tėvai su mokytojais tiek bendradarbiautų, kad tas mokymas ir vertinimas veiklos būtų visapusiškas. Aišku visokių tėvų yra. Vieniems tai labai patiktų, kitiems ne. Jie sakys, mes dirbam savo darbus, o tam vaikai ir eina į darželius, kad netrukdytų mum savo darbų dirbt. Tad žiūrėsime kiek tai realu iš vis yra. Labai kalba apie tai dabar, kiekvieno vaiko atliepimą, nes ir jų skirtumų labai daug, jų tik vis daugėja tų skirtumų. Ir mes kalbam ne apie

tuos išgrynintus sindromus, bet kiekvienas vaikas jau atsineša savo. Vienas ten gal aktyvesnis, kitas lėtesnis, trečias mokosi vaizdais, kitas garsais. Tad apie tai ir šneka, kad kiekvieną pamatyti ir reikia to planavimo su tėvais. Tai sakau, tai beprotiškas darbas mokytojui, bet įmanoma.

M2: Dar labai sunku, kad tas amžiaus skirtumas tarp vaikų.

M1: Šiais metais jau turim nuo 3 iki 5 metų. O tai ir yra vienas iš didžiausių mūsų iššūkių. Nes viską turi matuoti. Kartais vyresniems yra nuobodu, nes mažiukam yra siekiamybės neatsilikti nuo vyresnėlių, bet žygio atstumas jau turi trumpėti. Todėl neretai dalinamės, nes mes dvi mokytojos vienu metu dirbam. Po pietų vienas – bet po pietų jau ir kieme leidžiam laiką. Bet dienos metu, tai vis kažkur bazuojamės. Tai kažkas mažesnę ratą eina, tai kai šalta buvo, tai 2 metų žmonės apskritai mažiau juda, todėl stambioji motorika lėčiau vyksta, tai jiems šalta būna. Tai dėl to, jau sėsliau leidžiam laiką, kad galėtumėm į vidų pareiti ar po šildytuvu pasišildyt. O vyresniems, tai nebūna šalta ar per toli.

M2: Su smulkia motorika mums sunkiau žiemą.

M1: Jau karoliukų nepaversi čia.

M2: Jiems ir rašyti, paišyti sunku. Tai kitokias veiklas veikiam. Gal tai kaip ir minusas

M1: Kompensuoti turi jau popiečio metu arba tik atšilus. Bet aišku, kad mes ir pjaunam fuksiukais ir kalam plaktukais. Kiek jau bendradarbiaujam su kitom grupėmis, tai ir jos prisijungia prie mūsų, prie laužo per šventes, per užgavėnes ar Sausio 13-osios minėjimą. Tai mes jau tokios ramios esam, mūsų vaikai žino kaip elgtis. Kaip reikia laužą užkurti, ką reikia daryti kai prigeso, kad reikia malką papildyti. Jie tokius dalykus žino. Mes galim jau pastebėti, ne lyginti, bet kitose grupėse jiems jau reikia daugiau kartoti, nes to nežino. Mūsų vaikai jau tai žino ir moka. Visada yra dvi svarstyklių pusės. Čia tas yra, kad vaikas ikimokykliniam amžiui turi žaisti, tai ko jam daugiau gali reikėti. Mes tai ir darom, o visų skaitymų, rašymų dar tikrai spės išmokyti suole sėdėdamas.

M2: Pavyzdžiui atėjęs nuo pusės aštuonių, vaikai ir sėdi grupėje, ir šiandien kai toks oras, nebūtinai, nors ne, greičiausiai tikrai neišeis į lauką. Nes oras toks, kad nelabai. O mes sėdim ir kaifuojam kaip gera, nes kvepia.

M1: Pilna visko.

T. Ar jūs dviese būnate ugdymo metu?

M1: Dviese ir dar mokytojo padėjėja. Ji dabar liko salėje su vaikais.

T. Tai kaip ir trise.

M1: Taip, tik skirtingos užduotys, kas ką daro. Ji atsakinga už maistą, bet mes esam stipri komanda. Visi kartu visur einam, negalima ir neturim kažkokių nusivylimų, kad vienas kitam negalėtumėm padėti.

T. O kokios dar papildomos veiklos su papildomais mokytojais vyksta?

M1: Turime sporto trenerį, turime muzikę, nes vyksta muzikos užsiėmimai. Anksčiau turėjom ir dailę, bet šiemet nevyksta.

M2: Vyksta būreliai.

M1: Šachmatų būrelį X (mokytojas) veda, krepšinio, futbolas, dziudo. Yra tų būrelių, tokių popietinių veiklų. Bet tokių, kur rytais būna, kai visa grupė dalyvauja tai dabar pas mus tik sportas ir muzika.

T. Jau tam yra paskirtos tam tikros dienos?

M1: Taip ir mes tuomet jau žinome.

M2: Du kartus per savaitę vyksta sportas ir muzika kartą.

M1: Mes jau žinome, kad tomis dienomis sėsliesni būsime, nes tiesiog negalim nutolti. Sportas 10, o muzika pusė dvylikos, tai mes jau neturim to tarpo kažkur išžygiuoti, nes nespėtume pargrįžti. Liūdesys tada, nes yra tokių, kurie mėgsta dainuoti. Bet ir mes mokinamės dainas mamyčių dienai, tėvėlių dienai, visokias kitokias daineles. Ką daro muzikė, tai stengiamės nepražiopsot.